

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Diplomová práce

Přístup soudů ke střídavé péči

Karolína Zapotilová

Plzeň, 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Přístup soudů ke střídavé péči

Zpracovala:	Karolína Zapotilová
Studijní program:	M6805 Právo a právní věda
Vedoucí diplomové práce:	JUDr. Radek Spurný
Pracoviště:	Katedra občanského práva

Plzeň, 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Karolína ZAPOTILOVÁ**
Osobní číslo: **R18M0479P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Přístup soudů ke střídavé péči**
Zadávací katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Střídavá péče a její právní úprava
3. Postoje obecných soudů ČR ke střídavé péči
4. Střídavá péče z pohledu Ústavního soudu ČR
5. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:
viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Radek Spurný**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 1. července 2022

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni dne 31. března 2023

.....

Karolína Zapotilová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Radku Spurnému za vstřícné vedení při zpracování mé diplomové práce. Mé poděkování patří rovněž mé rodině, která pro mě byla po dobu mého studia velkou oporou, jmenovitě pak svému otci Janu Zapotilovi.

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
EÚLP	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
LZPEU	Listina základních práv Evropské unie
LZPS	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
OSN	Organizace spojených národů
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Úmluva	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte
ÚS	Ústavní soud České republiky
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
ZOR	Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Obsah

ÚVOD	10
1. OSOBNÍ PÉČE O DÍTĚ A JEJÍ FORMY	13
2. VYMEZENÍ POJMU STŘÍDAVÉ PÉČE	15
3. STŘÍDAVÁ PÉČE A JEJÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA.....	17
3.1. VNITROSTÁTNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA STŘÍDAVÉ PÉČE O DÍTĚ	17
3.1.1. <i>Zákon o rodině</i>	17
3.1.2. <i>Nový občanský zákoník</i>	18
3.1.3. <i>Listina základních práv a svobod</i>	18
3.2. MEZINÁRODNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA PÉČE O DÍTĚ	19
3.2.1. <i>Úmluva o právech dítěte</i>	19
3.2.2. <i>Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod</i>	20
3.2.3. <i>Evropská úmluva o výkonu práv dětí</i>	20
3.3. PRÁVO EVROPSKÉ UNIE	21
3.3.1. <i>Listina základních práv Evropské unie</i>	21
4. POSTOJE OBECNÝCH SOUDŮ ČR KE STŘÍDAVÉ PÉČI.....	23
4.1. ŘÍZENÍ VE VĚCECH PÉČE O NEZLETILÉ.....	23
4.2. OBECNĚ K JUDIKATUŘE SOUDŮ.....	23
4.3. POŽADAVKY NA ROZHODNUTÍ OBECNÝCH SOUDŮ	26
4.3.1. <i>Nízký věk dítěte</i>	26
4.3.2. <i>Vysoké pracovní vytížení rodiče</i>	30
4.3.3. <i>Nedostatečná komunikace mezi rodiči</i>	32
4.3.4. <i>Nedostatek vzájemného respektu</i>	35
4.3.5. <i>Špatná adaptace dítěte na změny</i>	36
4.3.6. <i>Vzdálenost mezi bydlišti rodičů</i>	37
4.3.7. <i>Nesouhlas rodiče se střídavou péčí</i>	39
4.4. SHRNUTÍ	42
4.5. ZMĚNA POMĚRŮ.....	42
4.6. K OTÁZCE VÝŽIVNÉHO.....	46
5. STŘÍDAVÁ PÉČE Z POHLEDU ÚSTAVNÍHO SOUDU ČESKÉ REPUBLIKY	51
5.1. INGERENCE STÁTU DO RODINNÉHO ŽIVOTA.....	52

5.2.	PRESUMPCE STŘÍDAVÉ PÉČE	53
5.2.1.	<i>Kritéria pro svěřování dětí do péče</i>	53
5.2.2.	<i>Kritérium nejlepšího zájmu dítěte</i>	56
5.2.3.	<i>Vyloučení střídavé péče</i>	58
5.3.	INDIVIDUALIZACE JEDNOTLIVÝCH PŘÍPADŮ	60
5.4.	ZDRAVOTNÍ STAV NEZLETILÉHO ČI RODIČE	61
5.5.	ČASOVÉ INTERVALY STŘÍDÁNÍ.....	64
5.6.	„STŘÍDAVÁ PÉČE“ NEJEN U NEZLETILÝCH	65
6.	JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA	67
6.1.	EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA	67
6.1.1.	<i>Potřeba důkazů – Mustafa a Armağan Akın proti Turecku</i>	68
6.1.2.	<i>Nesouhlas rodiče – Zaunegger proti Německu</i>	69
6.1.3.	<i>Přání dítěte – Havelka a ostatní proti České republice</i>	69
7.	STŘÍDAVÁ PÉČE V ČÍSLECH	71
	ZÁVĚR	77
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	80
	CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ	86
	PŘÍLOHY	87

Úvod

Institut střídavé péče zejména v kontextu rozhodovací praxe Ústavního soudu České republiky (dále jen „Ústavní soud“ či „ÚS“) odjakživa vyvolává značné množství diskuzí, a to jak u laické veřejnosti, tak mezi odborníky. Ostatně přelomovost judikátů Ústavního soudu se stala pro tuto oblast rodinného práva již notorická. Střídavá péče se na první pohled může zdát být jednoduchým a optimálním řešením porozvodové (porozchodové) péče o dítě, avšak i tato forma péče má svá úskalí.

Během více než dvaceti let, co je institut střídavé péče součástí právního řádu České republiky, prošla rozhodovací praxe obecných soudů i judikatura Ústavního soudu mnohými změnami, co se týče přístupů ke střídavé péči, přičemž přístupy se neustále vyvíjejí. Střídavá péče tak představuje velice dynamický institut, který je díky této své vlastnosti prakticky stále aktuální.

V diplomové práci si kladu za cíl analyzovat způsob, jakým obecné soudy o svěřením dítěte do střídavé péče rozhodují, jaká kritéria posuzují a k jakým faktorům přihlížejí. Rovněž je mou intencí poukázat na požadavky na rozhodování obecných soudů, které Ústavní soud v nedávné době judikoval. Mým záměrem je v souvislosti s tím představit podrobněji významná rozhodnutí Ústavního soudu, ať už těch, ve kterých se závěry obecných soudů ÚS ztotožnil, či těch, kde se od názoru obecných soudů odklonil. Dalším z mých cílů je zodpovězení následujících otázek: jakým směrem se rozhodovací praxe soudů o svěřením dětí do střídavé péče vyvíjí a zda se jedná o formu péče soudy obecně preferovanou?

Vzhledem k nepřebernému množství soudních rozhodnutí týkajících se problematiky střídavé péče bude v práci představeno pouze omezené množství vybraných soudních verdiktů jak z rozhodovací praxe obecných soudů, tak Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva.

Toto téma jsem si pro svou diplomovou práci zvolila nejen proto, že mne rodinné právo baví a ráda bych se mu věnovala i v budoucnosti, ale i z toho důvodu, že rozhodování o střídavé péči nezahrnuje výlučně otázky ryze právní, nýbrž i psychologické. Střídavá péče se tak provázáním těchto dvou disciplín stává interdisciplinární problematikou, která si dle mého názoru bezesporu zaslouží více pozornosti.

Vlastní text této diplomové práce sestává ze sedmi kapitol, úvodu a závěru. První kapitola je věnována představení osobní péče o dítě a jejích forem, jejichž

vymezení je pro účely pochopení celé problematiky nezbytné. V rámci této kapitoly je charakterizována osobní péče a představeny její formy – vyjma péče střídavé, které je věnována celá druhá kapitola, jež popisuje princip, na kterém je střídavá péče založena a jaká kritéria jsou soudy při rozhodování o ní brána v potaz.

Třetí kapitola pojednává o právní úpravě střídavé péče, a to jak v rovině vnitrostátní, tak mezinárodní a evropské. Tato kapitola informuje ohledně předešlé i současné právní úpravy střídavé péče v České republice, představuje nejdůležitější mezinárodní úmluvy, které jsou pro danou problematiku stěžejní, a ve vztahu k právu Evropské unie přibližuje Listinu základních práv Evropské unie a její význam pro oblast rodinného práva.

Postoje obecných soudů tvoří kapitolu čtvrtou, která je následně členěna do šesti podkapitol. V této kapitole se věnuji stručnému popisu řízení ve věcech péče o nezletilé a obecně judikatuře soudů a jejímu významu. Pozornost je dále věnována zejména požadavkům na rozhodnutí obecných soudů v souvislosti s kritérii, které při rozhodování o střídavé péči hrají v rámci soudního řízení důležitou roli. Vybranými kritérii, která jsou v této kapitole analyzována, jsou např. nízký věk dítěte, vzdálenost mezi bydlišti rodičů či špatná adaptace nezletilého na změny. Rozebrána bude též např. otázka výživného či materie tzv. změny poměrů nezbytné pro změnu soudní úpravy výchovy.

V páté kapitole jsou prezentována vybraná zásadní rozhodnutí Ústavního soudu týkající se střídavé péče. Jedná se o rozhodnutí, ve kterých Ústavní soud např. presumuje střídavou péči, klade důraz na individualizaci každého případu či analyzuje kritérium zdravotního stavu dítěte.

V rámci šesté kapitoly jsou přiblížena některá rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, která považuji za zásadní např. proto, že je na ně často odkazováno v judikatuře Ústavního soudu a Ústavní soud na nich mnohdy staví svou argumentaci.

Poslední kapitola s názvem *Střídavá péče v číslech* se soustředí na statistické údaje ve vztahu k rozhodnutím o svěřením dítěte do střídavé péče. Prezentuji zde např. statistiku svěřování dětí do střídavé péče v ČR v prvním rozhodnutí v letech 2014-2021 či procentuální vývoj svěřování dětí do střídavé péče v ČR v prvním rozhodnutí v letech 2014-2021.

Pro zpracování diplomové práce jsem zvolila metodu deskriptivní, analytickou a metodu dedukce. Při zjišťování počtu soudních rozhodnutí, která vyústila svěřením do střídavé péče, při porovnávání těchto rozhodnutí

s rozhodnutími, jejichž výsledek byl jiný (např. svěřeni do výlučné péče matky či otce), a tvorbě příslušných grafů bude použita metoda statistická. Stěžejním zdrojem této diplomové práce budou rozhodnutí obecných soudů a judikatura Ústavního soudu. Literatura využitá v diplomové práci bude zejména literatura komentářová ve spojení s odbornými články a monografiemi.

1. Osobní péče o dítě a její formy

Péče o dítě v obecném slova smyslu představuje především péči o zdraví dítěte jak po fyzické, tak po psychické stránce a o jeho rozumový, citový a mravní vývoj.¹ Takovouto péči je však třeba odlišit od osobní péče ve smyslu jejích forem.² V případě rozpadu manželství, popř. partnerství, do kterého se narodily děti, jež jsou v rozhodné době nezletilé a nesevěprávné, se totiž při soudním řízení o svěřeni dítěte do péče na dobu po rozvodu (či rozchodu nesezdaných rodičů) soud může rozhodnout mezi několika formami péče o nezletilé. Jsou jimi výlučná péče, společná péče, střídavá péče a svěřeni do péče jiné osoby.

Výlučná péče spočívá v tom, že je dítě svěřeno do osobní péče jen jednomu z rodičů. Nedohodnou-li se rodiče na rozsahu styku nepečujícího rodiče s dítětem, je součástí rozsudku zpravidla i stanovení jeho rozsahu.³ Dále soud stanoví výši výživného. Rodič, jemuž je dítě svěřeno do výlučné péče, je povinen dítěti zajistit každodenní osobní péči, avšak nutno připomenout, že oba rodiče nadále disponují stejnými právy a povinnostmi vyplývající z rodičovské odpovědnosti.⁴ Z největší části případů rodiče žádají o svěřeni dítěte právě do své výlučné péče, a to nejen z důvodu citového pouta k dítěti, ale bohužel i např. za účelem pomsty druhému rodiči apod.⁵

Pokud jde o společnou péči, její podstata tkví v tom, že se oba rodiče nadále stejnou měrou podílejí na osobní péči o dítě a oba tak mají stejná práva a povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti. Jde vlastně o stejnou formu péče, která byla v rodině nastavena doposud, tj. do rozpadu vztahu rodičů. Žádná zvláštní práva či povinnosti, rozsah styku, vyživovací povinnost atp. se tak rodičům nestanoví. V případě společné péče je však vždy vyžadován souhlas obou rodičů, a soud tak nesmí o společné péči rodičů autoritativně rozhodnout bez jejich předem daného společného souhlasu.⁶

¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015. s. 188, ISBN 978-80-7400-552-7.

² Tamtéž.

³ Rozsah styku může být rovněž součástí dohody rodičů o poměrech jejich nezletilého dítěte, kterou soud schvaluje.

⁴ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice právní instituty. s. 2-4, ISBN 978-80-7400-796-5.

⁵ NOVÁ, Hana. § 907 [Možnosti a podmínky při rozhodování o výchově dítěte]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 1. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpw2nrql4ys443cl4zdamjsl44dsx3qmy4tany>

⁶ Ust. § 907 odst. 1 OZ.

Pokud o dítě nemůže osobně pečovat žádný z rodičů, ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče jiné osoby, takové rozhodnutí o svěřením dítěte do péče musí však být v souladu s jeho zájmy.⁷ Dále je třeba upozornit na to, že svěřením dítěte do osobní péče jiné osoby nenahrazuje pěstounskou péči, předpěstounskou péči ani péči, která musí předcházet osvojení.⁸

Podstata termínu střídavá péče, která je předmětem této diplomové práce, respektive přístup soudů k ní, bude blíže představena v druhé kapitole.

Nutno však podotknout, že před tím, než o svěřením do péče o dítě soud rozhodne, je vhodné, aby se rodiče vždy pokusili o vzájemnou dohodu. K tomu mohou využít i pomoci třetí osoby jako např. mediátora či právníka.

Soudní úprava poměrů k nezletilým dětem je nezbytná vždy ještě před rozvodem manželství nebo po rozpadu vztahu rodičů. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“ nebo „OZ“) totiž stanoví, že mají-li manželé nezletilé dítě, které není plně svéprávné, soud manželství nerozvede, dokud opatrovnický soud nerozhodne o poměrech dítěte v době po rozvodu manželů.⁹ Jak pro rodiče, tak pro dítě je situace po rozpadu rodiny náročná a stresující. V zájmu dítěte je však třeba, aby rodiče od sebe oddělili vztahovou a rodičovskou stránku a pamatovali na to, že byť již nejsou partnery, nepřestávají být rodiči společného dítěte.¹⁰

⁷ Ust. § 953 odst. 1 OZ.

⁸ Ust. § 953 odst. 2 OZ.

⁹ Ust. § 755 odst. 3 OZ.

¹⁰ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 3350/22 ze dne 8. února 2023.

2. Vymezení pojmu střídavé péče

Střídavá péče spočívá v tom, že dítě pobývá po určitý časový úsek u jednoho z rodičů a po uplynutí předem stanovené doby dítě následně pobývá u rodiče druhého a tímto způsobem o dítě střídavě pečují. Je nezbytné podotknout, že zákon nestanovuje žádné konkrétní časové intervaly pro střídavou péči a rozhodnutí o délce časových intervalů by tak mělo být vždy založeno na individuálních potřebách dítěte. Kritérii, k nimž je třeba přihlížet, může být např. věk dítěte, jeho osobnost, individuální potřeby nebo vztah ke každému z rodičů aj. Rovněž by mělo být zajištěno, že dítě má kolem sebe např. své stálé kamarády a je mu umožněno se realizovat ve volnočasových aktivitách. Nutno podotknout, že délka intervalů se nemusí rovnat, a střídavá péče tak může být podobna velmi rozsáhlému styku s nepečujícím rodičem.¹¹

Jak již bylo výše zmíněno, střídavá péče představuje takový druh péče o dítě, který je charakteristický tím, že je o dítě pečováno v pravidelných intervalech. V závislosti na stáří dětí pak lze stanovit délku jednotlivých intervalů, a to od 3 či 4 dní u dětí nižšího věku až po intervaly v délce 14 dní či jednoho a více měsíců u dětí starších.¹² V praxi se lze nejčastěji setkat s týdenními intervaly či čtrnáctidenními intervaly. Delší intervaly než jeden týden však nejsou psychology ani pediatry příliš doporučovány, neboť děti útlejšího věku by nemusely delší odloučení od druhého rodiče dobře snášet.¹³

Při rozhodování o střídavé péči je nezbytné brát v úvahu zájem dítěte jakožto hlavní prioritu, která převyšuje zájmy jednotlivých rodičů. V případě rozvodu rodičů by se mělo předně zajistit, aby dítě neztratilo kontakt s žádným z rodičů a aby byla zachována kontinuita vztahů, které dítě mělo s každým z rodičů před rozpadem jejich vztahu. Takové řešení nejen respektuje právo dítěte na vztah s oběma rodiči, ale také může pomoci minimalizovat negativní dopady rozvodu (potažmo rozchodu) rodičů na psychické zdraví dítěte.¹⁴

¹¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 950-956, ISBN 978-80-7400-795-8.

¹² MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice právní instituty. s. 2-4, ISBN 978-80-7400-796-5.

¹³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Střídavá péče velebená i proklínaná. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 3, s. 44 an. ISSN 1210-6348.

¹⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 950-956, ISBN 978-80-7400-795-8.

Komentářová literatura uvádí, že vzhledem k požadavku zákona na to, aby rozhodnutí o jakékoliv otázce, včetně střídavé péče, bylo přijato s ohledem na zájem dítěte, v případech, kdy se rodiče nedokážou dohodnout na střídavé péči, je nezbytné, aby soud pečlivě zvažoval důvody odmítavého stanoviska rodiče a zda je v konkrétním případě rozhodnutí o střídavé péči v souladu se zájmem dítěte. Cílem by vždy měla být vzájemná dohoda mezi rodiči, a proto je vhodné, aby byly využity všechny prostředky a postupy k ní vedoucí, které právní předpisy umožňují (např. zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů) – tímto způsobem by se měly minimalizovat potenciální negativní dopady na dítě a současně být zajištěno, že rozhodnutí bude přijato v souladu se zájmem dítěte.¹⁵ Termín *zájem dítěte* ve světle judikatury bude přiblížen v podkapitole 5.2.2.

Jak bylo uvedeno výše, při rozhodování o výchově a péči o dítě má soud povinnost brát v úvahu zájem dítěte a všechny okolnosti, které by mohly mít vliv na jeho blaho. Mezi tyto faktory patří i přání dítěte. U starších dětí, které jsou schopny vyjádřit své názory a preference, musí soud maximálně respektovat jejich přání a snažit se je realizovat, pokud je to v souladu se zájmem dítěte a zákonnými předpisy. Z tohoto důvodu je důležité, aby soud pečlivě zvážil, zda jsou přání dítěte skutečně v souladu s jeho zájmem a zda nejsou tato přání potenciálně ovlivněna vnějšími vlivy zejména ze strany rodičů. Pokud jsou přání dítěte v souladu se zájmem dítěte a jsou podložena důkazy a názory opatrovníka, soud by měl přihlídnout k těmto faktorům a zohlednit je ve svém rozhodnutí.¹⁶

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Tamtéž.

3. Střídavá péče a její právní úprava

V následující kapitole bude shrnuta právní úprava střídavé péče, a to jak v rámci vnitrostátního práva, tak z pohledu evropského a mezinárodního práva.

3.1. Vnitrostátní právní úprava střídavé péče o dítě

3.1.1. Zákon o rodině

Institut svěřeni dítěte do střídavé péče byl přijat zákonem č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů (dále jen „zákon č. 91/1998 Sb.“). Zákonem č. 91/1998 Sb. byl do zákona č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen „ZOR“) včleněn do § 26 odst. 2, jenž stanovil, že za předpokladu, že jsou oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a oba mají o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů. To však pouze za splnění podmínky, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.¹⁷ Dále § 26 odst. 4 ZOR ukládal soudu při rozhodování o svěřeni dítěte do výchovy rodičů sledovat zejména zájem dítěte, a to s ohledem např. na jeho osobnost, vlohy, schopnosti a vývojové možnosti.¹⁸ Ustanovení § 26 odst. 4 ZOR požadovalo, aby soud dbal na to, aby bylo respektováno právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi a současně právo druhého rodiče, jemuž nebude dítě svěřeno, na pravidelnou informaci o dítěti. Soud měl přihlížet rovněž k citové orientaci a zázemí dítěte, výchovným schopnostem a odpovědnosti rodiče, stabilitě budoucího výchovného prostředí, ke schopnosti rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem, k citovým vazbám dítěte na sourozence, prarodiče a další příbuzné a též k hmotnému zabezpečení ze strany rodiče včetně bytových poměrů.¹⁹ Poslední odstavec citovaného ustanovení, tj. § 26 odst. 5 ZOR soudu ukládal, aby vždy vzal v úvahu, kdo dosud kromě řádné péče o dítě dbal o jeho výchovu po stránce citové, rozumové a mravní.²⁰ Ústavní soud novelu ZOR označil za progresivní, neboť reflektuje progres jak ve vnímání rolí rodičů při výchově dětí, tak nárůst angažovanosti otců v péči o děti či počet mužů žádajících odchod na rodičovskou dovolenou.²¹

¹⁷ Ust. § 23 odst. 2 ZOR.

¹⁸ Ust. § 26 odst. 4 ZOR.

¹⁹ Ust. § 26 odst. 4 ZOR.

²⁰ Ust. § 26 odst. 5 ZOR.

²¹ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. května 2014.

ZOR byl k 1. lednu 2014 zrušen a nahrazen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, konkrétně jeho druhou částí. Nutno podotknout, že nová právní úprava výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství na výše uvedených principech nic podstatného nemění.

3.1.2. Nový občanský zákoník

Jak již bylo uvedeno výše, v současné chvíli je střídavá péče upravena občanským zákoníkem, a to konkrétně § 907 odst. 1 OZ, jenž stanoví následující: *„Soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče nebo do společné péče; soud může dítě svěřit i do péče jiné osoby než rodiče, je-li to potřebné v zájmu dítěte. Má-li být dítě svěřeno do společné péče, je třeba, aby s tím rodiče souhlasili.“*²²

Nelze si nevšimnout, že zákonodárce v uvedené textaci umístil výlučnou péči jednoho z rodičů na první pozici. V souvislosti s nárůstem počtů svěřených dětí do střídavé péče a rovněž v souvislosti s její preferencí Ústavním soudem ČR odborníci spekulují, zda by nebylo vhodné umístit střídavou péči před ostatní jmenované formy péče o dítě.²³ Nic však nenasvědčuje tomu, že by takové úvahy byly aktuální ze strany zákonodárců.

Mezi další významné prameny vztahující se k soudní úpravě poměrů k nezletilým dětem lze zařadit rovněž zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí či např. zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci.

3.1.3. Listina základních práv a svobod

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“) je součástí ústavního pořádku České republiky. Stěžejním je z hlediska probíraného tématu zejména čl. 32 LZPS, který zaručuje, že rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona a současně je zaručena zvláštní ochrana dětí a mladistvých. Čl. 32 odst. 4 LZPS stanoví to, že péče o děti a jejich výchova je právem rodičů a děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči, avšak práva rodičů mohou být omezena. Nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.²⁴

²² Ust. § 907 odst. 1 OZ.

²³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Střídavá péče velebená i proklínaná. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 3, s. 44 an. ISSN 1210-6348.

²⁴ Čl. 32 odst. 4 LZPS.

Odst. 3 stejného článku stanoví, že děti narozené v manželství a ty, které se narodí mimo ně mají stejná práva.²⁵ LZPS dále zaručuje právo každého na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života, a to článkem 10 odst. 2 LZPS.²⁶

3.2. Mezinárodní právní úprava péče o dítě

Vzhledem k tomu, že je Česká republika v souladu s čl. 1 odst. 2 Ústavy ČR povinna dodržovat závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva²⁷, budou v následující kapitole představeny nedůležitější úmluvy, jimiž je ČR vázána a na které mj. Ústavní soud ve svých rozhodnutích týkajících se střídavé péče mnohdy odkazuje.

3.2.1. Úmluva o právech dítěte

Jedním z nejstěžejnějších pramenů rodinného práva zejména v oblasti právní ochrany dětí z mezinárodní sféry je Úmluva o právech dítěte, jež byla přijata Valným shromážděním OSN dne 20. listopadu 1989 a která byla následně vyhlášena sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. (dále jen „Úmluva o právech dítěte“ či „Úmluva“). Úmluva o právech dítěte vstoupila v platnost dne 6. února 1991. Podpisem Úmluvy se ČSFR (od 1. 1. 1993 Česká republika) zavázala k tomu, že zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať již je uskutečňována veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnými orgány²⁸ a že bude dítěti zajištěna taková ochrana a péče, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž bude brán ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a budou pro to činěna všechna potřebná zákonodárná a správní opatření.²⁹

V souvislosti s institutem střídavé péče je nejdůležitější čl. 9 odst. 1 Úmluvy, který dítěti zaručuje to, že dítě nemůže být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže je na základě soudního rozhodnutí (a v souladu s vnitrostátním

²⁵ Čl. 32 odst. 5 LZPS.

²⁶ Čl. 10 odst. 2 LZPS.

²⁷ Čl. 1 odst. 2 Ústavy ČR.

²⁸ Čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

²⁹ Čl. 3 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte.

právem) zjištěno, že je oddělení v zájmu dítěte.^{30 31} Článek 9 odst. 3 Úmluvy dále stanoví, že smluvní strany úmluvy uznávají právo dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči, opět však pouze za podmínky, že takové kontakty nejsou v rozporu s jeho zájmy.³²

V neposlední řadě je relevantní rovněž čl. 18 odst. 1 Úmluvy, který zakládá společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte s tím, že smyslem jejich péče musí být zájem dítěte.³³ Nad dodržováním Úmluvy vykonává kontrolu Výbor pro práva dítěte OSN.

3.2.2. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod byla sjednána v rámci Rady Evropy dne 4. listopadu 1950. ČSFR byla ratifikována v roce 1992 a vyhlášena sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících (dále jen „EÚLP“). EÚLP zaručuje základní lidská práva a svobody a představuje jeden z hlavních nástrojů Evropského soudu pro lidská práva, z jehož judikatury Ústavní soud ČR často vychází. Zejména čl. 8 odst. 1 EÚLP stanoví, že každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.³⁴ Do výkonu tohoto práva státní orgán nemůže zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti např. v zájmu národní či veřejné bezpečnosti atp.³⁵ Čl. 5 pak zaručuje to, že při uzavírání manželství, za jeho trvání a při rozvodu mají manželé rovná práva a povinnosti občanskoprávní povahy mezi sebou a ve vztazích ke svým dětem.³⁶

3.2.3. Evropská úmluva o výkonu práv dětí

Další významnou úmluvou v rámci Rady Evropy je Evropská úmluva o výkonu práv dětí, jež byla přijata dne 25. ledna 1996 a následně vyhlášena sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb., o přijetí Evropské úmluvy

³⁰ Dle poslední věty čl. 9 odst. 1 Úmluvy může být takové určení nezbytným pouze v případě, jde-li například o zneužívání nebo zanedbávání dítěte rodiči nebo žijí-li rodiče odděleně a je třeba rozhodnout o místě pobytu dítěte.

³¹ Čl. 9 odst. 1 Úmluvy.

³² Čl. 9 odst. 3 Úmluvy.

³³ Čl. 18 odst. 1 Úmluvy.

³⁴ Čl. 8 odst. 1 EÚLP.

³⁵ Čl. 8 odst. 2 EÚLP.

³⁶ Čl. 5 EÚLP.

o výkonu práv dětí, jejímž účelem je v nejlepším zájmu dětí podporovat práva dětí mladších 18 let, poskytnout jim procesní práva a usnadnit jejich výkon tím, že bude zabezpečeno, aby děti, přímo nebo prostřednictvím jiných osob nebo orgánů, byly informovány o soudních řízeních, která se jich týkají, a mohly se jich účastnit, tzn. zejména řízení v rodinných věcech, kde jde o výkon rodičovské zodpovědnosti, o otázky pobytu a práva styku s dítětem.³⁷

3.3. Právo Evropské unie

V souvislosti s přistoupením České republiky k Evropské unii v roce 2004 na sebe ČR převzala závazky, které pro ni z členství v EU vyplývají. Vzhledem k zákonodárné moci Evropského parlamentu vzniká v rámci Evropské unie ucelený právní systém, který následně ovlivňuje jednotlivé právní systémy států, které jsou členy EU, Českou republiku nevyjímaje, a to včetně oblasti rodinného práva.

3.3.1. Listina základních práv Evropské unie

Evropská rada v roce 1999 dospěla k rozhodnutí, že základní práva platná na úrovni EU by měla být konsolidována ve formě listiny. Oficiálně byla Listina základních práv Evropské unie (dále jen „LZPEU“) vyhlášena o rok později Evropským parlamentem, Radou EU a Evropskou komisí a právně závaznou se stala v roce 2009. V současné chvíli má LZPEU stejnou právní váhu jako smlouvy EU. Listina základních práv Evropské unie zajišťuje ochranu základních práv, které náleží lidem v Evropské unii.³⁸

Z hlediska probírané problematiky je relevantní článek 24 LZPEU, který zaručuje práva dítěte. Dle čl. 24 odst. 1 LZPEU mají děti právo na ochranu a péči nezbytnou pro jejich blaho, současně mohou svobodně vyjadřovat své názory a v záležitostech, které se jich dotýkají, je nutné, aby k těmto názorům bylo přihlíženo s ohledem na jejich věk a vyspělost.³⁹ Dle čl. 24 odst. 2 LZPEU musí být prvořadým hlediskem při všech činnostech, které se dětí týkají, nejvlastnější zájem dítěte. Není rozhodné, zda se jedná o činnosti realizované veřejnými orgány

³⁷ Čl. 1 odst. 1 ve spojení s odst. 2 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí.

³⁸ ÚŘAD PRO PUBLIKACE EVROPSKÉ UNIE. Shrnutí právních předpisů EU: Listina základních práv Evropské unie. In: *EUR-Lex* [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/charter-of-fundamental-rights-of-the-european-union.html>

³⁹ Čl. 24 odst. 1 LZPEU.

či soukromými institucemi.⁴⁰ A konečně dle čl. 24 odst. 3 LZPEU má každé dítě právo udržovat pravidelné osobní vztahy a přímý styk s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu s jeho zájmy.⁴¹

⁴⁰ Čl. 24 odst. 2 LZPEU.

⁴¹ Čl. 24 odst. 3 LZPEU.

4. Postoje obecných soudů ČR ke střídavé péči

4.1. Řízení ve věcech péče o nezletilé

Pro rozvod manželství rodičů je nezbytným předpokladem rozhodnutí o péči o dítě. Soud při rozhodování bere v úvahu zájmy dítěte a od souhlasného stanoviska obou rodičů se odchýlí jen v případě, že shledá v zájmu nezletilého vhodnější formu úpravy. Řízení ve věcech péče o nezletilé je upraveno v § 466 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“). V případě, že rodiče dítěte spolu nežijí a nejsou-li schopni se na úpravě poměrů shodnout, rozhoduje o péči o nezletilé dítě, které dosud nenabylo svéprávnosti, soud, a to i bez předchozího návrhu.⁴² V souladu s § 467 odst. 1 ZŘS je pro taková řízení místně příslušný soud nezletilého dítěte. Výsledkem soudního řízení je pak rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče včetně úpravy vyživovací povinnosti, která je v případě střídavé péče určena oběma rodičům. Pokud jde o rozhodnutí o svěřeni dítěte do výlučné péče, může být v rozhodnutí též vymezen rozsah styku druhého rodiče s nezletilým.

4.2. Obecně k judikatuře soudů

Vzhledem k tomu, že cílem judikatury je výklad sporných otázek a nejednoznačností vyvstávajících z jednotlivých právních předpisů, pod které institut střídavé péče lze s jistotou podřadit, napomáhají tak soudy svojí rozhodovací praxí rozvoji pojetí a vnímání tohoto institutu. Bez judikatury by mohlo docházet k různým interpretacím zákona a k nejednotnému rozhodování soudů, což by mohlo ohrozit důvěru občanů v právní stát a soudní moc jako celek.⁴³ Obecné soudy mají za úkol zjistit skutkový stav, posuzovat důkazy, aplikovat právní normy a vynášet rozhodnutí v souladu s platnými právními předpisy.⁴⁴ Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu v ČR hraje klíčovou roli při sjednocování judikatury všech obecných soudů, ta však předmětem této práce nebude, neboť ve věcech péče o nezletilé děti není přípustné dovolání k Nejvyššímu soudu, a to zejména z důvodu potřeby co nejrychlejšího dosažení rozhodnutí a úpravy poměrů. Namísto Nejvyššího soudu se záležitost zabývá již Ústavní soud.

⁴² SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 1011-1026. ISBN 978-80-7400-788-0.

⁴³ CHALUPA, Luboš. Právní význam judikatury. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 6, s. 25 an. ISSN 1210-6348.

⁴⁴ Nález ÚS sp. zn. IV. ÚS 3268/21 ze dne 8. února 2022.

Lze konstatovat, že střídavá péče v ČR byla vždy vzhledem k citlivosti tohoto tématu, množství nečekaných rozhodnutí i mediální pozornosti poměrně ožehavým tématem. Největší zásluhu na tom má Ústavní soud, jehož nejzásadnější rozhodnutí budou představena v rámci páté kapitoly. Vzhledem k podstatě Ústavního soudu je rozhodovací praxe soudů obecných výrazně ovlivněna judikaturou ÚS, která se do ní nepochybně promítá. Nelze proto od sebe kapitoly „Postoje obecných soudů ČR ke střídavé péči“ a „Střídavá péče z pohledu Ústavního soudu České republiky“ striktně oddělit, neboť jednotlivá rozhodnutí Ústavního soudu jsou reakcí právě na rozhodování obecných soudů a naopak výsledná judikatura ÚS následně prostupuje do rozhodovací praxe obecných soudů. Jak již bylo avizováno výše, na rozdíl od jiných civilních řízení nevstupuje do věci péče o nezletilé děti Nejvyšší soud ČR, a z tohoto důvodu je zde vliv Ústavního soudu o to silnější než u jiných řízení.

Jak bylo uvedeno výše, velký vliv na to, jak se obecné soudy staví ke střídavé péči, má Ústavní soud. Ústavní soud ve své judikatuře, poprvé v nálezu ÚS sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. května 2014, vymezil kritéria pro svěřování dětí do péče, jejichž naplnění v rámci přezkumu rozhodnutí obecných soudů vždy zkoumá. Takovými kritérii, které musí obecné soudy z hlediska požadavku rozhodování v nejlepším zájmu dítěte posuzovat, jsou: (I) existence pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěřeni do péče usilující osobou, (II) míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřeni do péče té které osoby, (III) schopnost osoby usilující o svěřeni dítěte do péče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby; a (IV) přání dítěte. Pokud však jeden z rodičů výše vymezená kritéria naplňuje lépe, mělo by být dítě svěřeno do péče právě tomuto rodiči, neboť právě to je zájmem nezletilého. Naplňují-li tato kritéria rodiče do jisté míry stejně, nejlepším zájmem dítěte bude to, aby bylo svěřeno do péče obou rodičů.⁴⁵ Větší pozornost bude výše uvedeným kritériím věnována v podkapitole 5.2.

ÚS v rámci své rozhodovací praxe rovněž vyslovil několik požadavků na obecné soudy, jak by v řízení o svěřeni dítěte měly postupovat a které argumenty pro střídavou péči, popř. proti střídavé péči, by měly brát v potaz (a do jaké míry, naplňují-li rodiče výše uvedená kritéria stejnou měrou), neboť na obecné soudy se nevztahují požadavky pouze ve vztahu k metodologii hodnocení nejlepšího

⁴⁵ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. května 2014.

zájmu dítěte a práva obou rodičů na výchovu svých dětí, ale také ohledně kvality posouzení věci, tedy způsobu, jakým je posouzení prováděno.⁴⁶

Obecné soudy by vždy měly brát v potaz koncept střídavé péče, a to i za předpokladu, že je nestejněměrná (asymetrická). Právě střídavá péče totiž zaručuje oběma rodičům rovnocenné postavení, kdy žádný z nich nemá na dítě větší právo či nárok než rodič druhý. Tuto premisu ÚS odůvodnil tím, že se jedná o důležitý symbolický výraz vnímání rodičovství jako sdílené odpovědnosti nejen mezi rodiči, ale především vůči dítěti.⁴⁷

Zamítavé rozhodnutí soudu, kterým bylo rozhodnuto o nesvěření dítěte do střídavé péče, musí být opatřeno dostatečným odůvodněním, které bude obsahovat i příslušné argumenty, z nichž bude patrné, jakým způsobem se soud s jednotlivými kritérii svěření dítěte do péče vypořádal. Obecné soudy by také měly zdůvodnit, z jakého důvodu v daném případě rodič o střídavou péči usilující neuspěl. Současně by měl obecný soud stanovit postup, který by případně mohl vést k překonání jednotlivých překážek.⁴⁸ Pokud totiž není rozhodnutí tímto způsobem, tedy řádně a důkladně, odůvodněno, vzniká zde nebezpečí toho, že v důsledku takového prvního rozhodnutí ve věci dojde k jistému „zakonzervování“ *statu quo*. Takové nastavení nepečující rodič takřka nebude mít šanci změnit a obtížněji bude i rozhodnutí akceptovat.⁴⁹

Donedávna praxe obecných soudů spočívala v tom, že svůj závěr o nevhodnosti střídavé péče odůvodnily obecným odkazem na argumenty níže uvedené, a to jak samostatně, tak kumulovaně. Těmito argumenty byly zejména: útlý věk dítěte, stabilita výchovného prostředí, špatná komunikace mezi rodiči, absence či nedostatek vzájemného respektu k rodičovské roli druhého, odmítavý postoj psychologů, pracovní vytíženost nepečujícího rodiče či pomoc příbuzných, vzdálenost bydlišť rodičů či logistická a adaptační náročnost střídavé péče aj. Změnu přinesl Ústavní soud, který ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. května 2022 zvrátil dosavadní argumenty používané obecnými soudy proti střídavé péči a vznesl na obecné soudy nárok na důkladné odůvodnění rozhodnutí, proč se dítě do střídavé péče nesvěřuje.

⁴⁶ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. května 2022.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž.

4.3. Požadavky na rozhodnutí obecných soudů

Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 3065/21 uvedl, že bez podrobného vysvětlení, proč daná překážka brání svěřeni dítěte do střídavé péče obou rodičů a jaký by byl negativní dopad na nezletilého, nemohou tyto argumenty samy o sobě být důvodem pro vyloučení střídavé péče.⁵⁰

ÚS ve zmíněném nálezu uvedl, že obecné soudy by měly vždy v první řadě posoudit, zda oba rodiče splňují čtyři stanovená kritéria uvedená výše a rovněž to, do jaké míry tato kritéria splňují. Pakliže oba rodiče splňují veškerá kritéria podobnou měrou, měly by se soudy řídit ústavněprávním předpokladem, že nejlepším zájmem dítěte je svěřeni do péče obou rodičů. Avšak tento závěr neznamena, že střídavá péče je vždy a za každých předpokladů vhodná a měla by být považována za preferovanou nebo univerzálně použitelnou formu péče, neboť bez splnění zákonných předpokladů nelze o střídavé péči vůbec uvažovat.⁵¹

Ústavní soud podrobně analyzoval argumenty, o které obecné soudy často opírají svá rozhodnutí, kterými střídavou péči vylučují. Jak bylo předesláno, těmito argumenty byl nízký věk dítěte, vysoké pracovní vytížení rodiče, nedostateční komunikace mezi rodiči a nedostatek vzájemného respektu, špatná adaptace dítěte na změny či vzdálenost mezi bydlišti rodičů. Zmíněná paušální kritéria budou podrobněji představena v následujících podkapitolách.

4.3.1. Nízký věk dítěte

Ústavní soud v citovaném nálezu uvedl, že střídavou péči nelze vyloučit pouze na základě nižšího věku dítěte, pokud se nejedná o dítě, jež je závislé na matce z důvodu kojení.⁵² Využití střídavé péče je možné i u mladších dětí, například u tříletých dětí, pokud budou vhodně nastaveny intervaly střídavé péče. Je rovněž třeba, aby soudy náležitě odůvodnily, v jakém smyslu kritérium nízkého věku bylo aplikováno jako překážka střídavé péče, tj. zda se jednalo o překážku v podobě nízkého věku např. ve smyslu možné nízké rozumové a volní vyspělosti dítěte či citové vázanosti na jednoho z rodičů atp.⁵³ Obecné soudy v předešlých

⁵⁰ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. května 2022.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tento názor byl již ÚS vysloven v nálezu sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. prosince 2014.

⁵³ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. května 2022.

letech však svá rozhodnutí v neprospěch střídavé péče nízkým věkem dítěte poměrně často odůvodňovaly a i náhled ÚS na toto kritérium byl dříve odlišný.⁵⁴

Příkladem lze zmínit rozsudek Okresního soudu v Domažlicích sp. zn. 13 Nc 287/2008 ze dne 8. prosince 2008, kdy u soudu prvního stupně v rámci řízení o úpravě poměrů k nezletilé pro dobu po rozvodu matka žádala o svěřeni nezletilé do její výlučné výchovy za předpokladu stanovení rozsahu styku otce s nezletilou a otec nezletilé požadoval střídavou výchovu. Navzdory závěrům znaleckého posudku, který potvrdil, že má nezletilá hlubokou citovou vazbu na oba rodiče a že dítě disponuje předpoklady pro střídavou péči jakmile začne navštěvovat mateřskou školu, však okresní soud deklaroval, že na překážku střídavé péče je nesouhlas matky a nízký věk dítěte a rozhodl, že se nezletilá pro dobu po rozvodu svěřuje do výchovy matky.⁵⁵

Krajský soud v Plzni následně závěry okresního soudu rozsudkem sp. zn. 10 Co 63/2009 ze dne 2. března 2009 potvrdil a připomněl, že vzhledem k věku dítěte zde existuje silnější fixace na matku.⁵⁶ Rozsudek krajského soudu byl však později nálezem ÚS sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. února 2010 zrušen, neboť z řízení před soudy bylo evidentní, že střídavá péče je v zájmu dítěte a představuje nejvhodnější řešení. Překážkou tak byl pouze nízký věk dítěte a nesouhlas matky. V době, kdy však ve věci rozhodoval krajský soud, dítě dovršilo věku tří let (tzn. dítě mohlo začít navštěvovat mateřskou školu), a tento argument v neprospěch střídavé péče tak odpadl.^{57 58} Zůstává otázkou, jak by Ústavní soud v projednávaném případě rozhodl, pokud by překážka nízkého věku stále přetrvávala.

Podobná situace byla řešena v rozsudku Krajského soudu v Brně sp. zn. 38 Co 174/2015 ze dne 8. října 2015. Městský soud v Brně schválil dohodu rodičů a dítě svěřil do výlučné péče matky s tím, že otcí byl stanoven rozsah styku s dítětem. Nutno podotknout, že v té době byly dítěti dva roky. Později se otec návrhem domáhal svěřeni (v té době pětiletého) dítěte do střídavé péče. Městský soud v Brně pro nedostatečnou změnu poměrů, která by zakládala důvod pro změnu výkonu rodičovské odpovědnosti, a za účelem zachování stability výchovného

⁵⁴ Např. ÚS v nálezu sp. zn. I. ÚS 3216/13 ze dne 25. září 2014 konstatoval, že není apriorního důvodu, proč by dítě již ve věku dvou a půl let (pod podmínkou, že už není kojeno) mělo být více fixováno na matku než otce a střídavá péče měla být s ohledem na toto kritérium překážkou.

⁵⁵ Rozsudek Okresního soudu v Domažlicích sp. zn. 13 Nc 287/2008 ze dne 8. prosince 2008.

⁵⁶ Rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 10 Co 63/2009 ze dne 2. března 2009.

⁵⁷ Ve vztahu ke druhé překážce ÚS zdůraznil, že svěřeni dítěte do výlučné výchovy jednomu z rodičů nesmí být projevem ústupku vzájemné rivalitě rodičů, která jen sleduje „boj o dítě“.

⁵⁸ Nález ÚS sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. února 2010.

prostředí tento návrh zamítl.⁵⁹ ⁶⁰ V rámci svého rozhodnutí soud prvního stupně uvedl, že pokud mezitím došlo ke změnám jako např. změna věku dítěte, skutečnost, že dítě začalo chodit do mateřské školy, matka přestala pracovat atp., nepředstavují uvedené skutečnosti takové změny, které by měly vyústit v nové rozhodnutí ve věci.⁶¹ Krajský soud v Brně rozhodnutí soudu prvního stupně následně potvrdil.⁶²

V souvislosti s projednávaným případem se ÚS vyjádřil tak, že v tomto případě je zapotřebí vzít v potaz to, že právě matka byla tou osobou, která byla s dítětem na rodičovské dovolené.⁶³ Za předpokladu, že k rozchodu rodičů dojde ve chvíli, kdy dítě ještě nedosáhlo věku tří let, by mělo být přirozené, že dítě bude svěřeno do péče té osobě, která je s nezletilým na rodičovské dovolené. V případě, že však dítě dosáhne věku tří let, představuje tato skutečnost podstatnou změnu poměrů, neboť dítě může začít navštěvovat mateřskou školu. I tehdy by však obecné soudy měly návrh o změně výkonu rodičovské odpovědnosti důkladně posoudit. Je nepřijatelné, aby dítě automaticky zůstávalo ve výlučné péči rodiče (po dosažení věku tří let), který s ním byl na rodičovské dovolené, jen proto, že je na dotyčného rodiče zvyklé. Vzhledem k tomu, že není běžné, aby byla střídavá péče ustanovena u dětí mladších tří let, nelze argumentovat tím, že by střídavá péče narušila výchovné prostředí, které je již stabilizované. Pokud by se to tak dělo, střídavá péče by byla pro děti, jejichž rodiče se rozešli, když byly mladší než tři roky, de facto navždy vyloučena.⁶⁴

O necelý měsíc později však ve vztahu ke „školkovému“ věku dítěte ÚS uvedl, že je zapotřebí přihlídnout i k objektivním skutečnostem, kterými v tomto případě je to, že vztah dětí v raném věku k matce bývá velmi silný a delší oddělení od matky může mít negativní dopad na psychiku dítěte. Ve složitých mezilidských vztazích jako jsou tyto totiž žádné zvolené řešení není optimální.⁶⁵

Nelze však na základě uvedených rozhodnutí generalizovat závěry soudní praxe v otázce útlého věku dítěte. Kupříkladu v rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 5 sp. zn. 50 P 336/2006 ze dne 25. září 2006 obvodní soud uvedl, že si rodiče musejí uvědomit, že každý z nich má naprosto nezastupitelnou roli

⁵⁹ Současné své rozhodnutí opřel o nejlepší zájem dítěte, když jej podpořil argumenty v neprospěch střídavé péče založenými na schopnostech a možnostech obou rodičů, včetně násilné minulosti otce.

⁶⁰ Blíže ke změně poměrů viz podkapitola č. 4. 4.

⁶¹ Rozsudek Městského soudu v Brně č. j. 24 P 56/2012-116 ze dne 30. dubna 2015.

⁶² Rozsudek Krajského soudu v Brně sp. zn. 38 Co 174/2015 ze dne 8. října 2015.

⁶³ Usnesení ÚS sp. zn. I. ÚS 247/16 ze dne 15. března 2016.

⁶⁴ Srov. nález ÚS sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. května 2014.

⁶⁵ Usnesení ÚS sp. zn. I. ÚS 2587/14 ze dne 23. října 2014.

v životě dítěte a každý může dítěti zaručit poskytnutí určitých hodnot. Pokud je tedy péče obou rodičů v pořádku, nic nebrání tomu, aby se střídali v péči i o nezletilé dítě raného věku. Nutno podotknout, že nezletilému byl v době rozhodnutí pouhý rok a deset měsíců.⁶⁶

Z novější judikatury vyplývá, ať už např. ze zmiňovaného nálezu sp. zn. I. ÚS 3065/21 či např. nálezu sp. zn. I. ÚS 847/22⁶⁷, že se úhel pohledu na argument útlého věku dítěte postupem času mění. V nálezu sp. zn. I. ÚS 847/22 se také jednalo o dítě, které mateřskou školu zatím nenavštěvovalo, a matka s ním byla na rodičovské dovolené, a přesto byl potvrzující rozsudek odvolacího soudu o svěření dítěte do výlučné péče matky ÚS zrušen, neboť obecné soudy argument útlého věku dítěte pečlivě neodůvodnily, byť tak měly učinit – zvláště pak byl-li vztah dítěte k otci láskyplný a otec byl schopen jeho potřeby naplňovat. Obecným soudům byl též předložen názor odborníků, dle kterého: „*Děti od narození potřebují možnost rozvíjet si oboustranně uspokojivý, individuální vztah k oběma svým rodičům, uspořádání výchovy a péče je nutné uskutečnit vždy co nejdříve momentu, kdy dojde k rozpadu rodiny, nikoliv čekat na ‚vhodný‘ věk dítěte.*“⁶⁸

S přihlédnutím k recentní judikatuře ÚS lze konstatovat, že budou-li obecné soudy v budoucnu brát jako jeden z faktorů vyloučení střídavé péče nízký věk dítěte, je nezbytné, aby jej pečlivě odůvodnily. Výjimkou jsou případy dětí, které jsou na matce závislé z důvodu kojení.

I mezi odborníky ohledně nejvhodnějšího věku dítěte pro jeho svěření do střídavé péče panují neshody. Někteří doporučují střídavou péči nejdříve od předškolního věku,⁶⁹ kdy dítě začne navštěvovat mateřskou školu, jiní jsou zastánci střídavé péče již např. v kojeneckém věku dítěte. Např. Rusý zastává názor, že v případě dítěte kojeneckého věku, současné blízké vzdálenosti bydlišť rodičů a splnění podmínky, že matka je s dítětem na rodičovské dovolené a otec v zaměstnání, je střídavá péče vhodná v asymetrické formě. Navrhuje péči otce každý všední den od 15 do 19 hodin, o sobotách od 9 do 15 hodin, při delší pracovní době otce kratší péči ve všední dny a současně více péče o víkendech.⁷⁰

⁶⁶ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 sp. zn. 50 P 336/2006 ze dne 25. září 2006.

⁶⁷ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 847/22 ze dne 9. srpna 2022.

⁶⁸ PEMOVÁ, Terezie., PTÁČEK, Radek. *Sdílené rodičovství*. 1. vydání. Praha: Národní institut pro děti a rodinu, 2020, s. 24. ISBN 978-80-87066-07-2.

⁶⁹ NOVÁK, Tomáš. Problematické představy o střídavé výchově dítěte po rozvodu. *Právo a rodina*, 2010, roč. 12, č. 11, s. 17. ISSN 1212-866X.

⁷⁰ RUSÝ, Pavel. Střídavá péče s odlišným rozdělením péče. *Právo a rodina*, 2018, roč. 20, č. 3, s. 18. ISSN 1212-866X.

Osobně se domnívám, že nařizovat střídavou péči pro děti útlého věku není optimální. V tomto věku je pro děti důležitá stabilita, ať už stabilita prostředí či výchovy. Neustálé střídání obou těchto faktorů by na dítě mohlo mít neblahé důsledky v podobě nejistoty a disbalance. Rovněž je nesporné, že jsou děti v raném věku velice silně citově fixovány na matku, a to bez ohledu na to, zda jsou matkou kojeny či ne. Překážku střídavé péče ve vztahu k útlému věku dítěte, kterou vyslovil Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 3065/21, že střídavou péči lze vyloučit v případě, že je dítě kojeno, tak nepovažuji za ideálně vymezenou. Domnívám se, že kojení dítěte může být jednou z okolností, která stabilitě prostředí přispívá, avšak podmínka kojení není jedinou okolností, která stabilitu výchovného prostředí pro dítěte v prvních měsících života dítěte určuje. V případě kojeného dítěte by bylo dle mého názoru na místě dát přednost jednomu výchovnému prostředí pouze na omezenou dobu (počáteční měsíce života dítěte). Zároveň je důležité, aby dítě mělo vybudovanou citovou vazbu k oběma rodičům (tj. i k otci), která je důležitá pro budoucí střídavou péči. Z tohoto důvodu by měl být otci umožněn široký rozsah styku s dítětem. Současně musí být jednoznačně konstatováno, že jsou-li splněny kritéria pro svěření dítěte do střídavé péče, měla by být střídavá péče po uplynutí období výlučné péče v raných měsících života dítěte ustanovena.

V poslední řadě je dobré mít na paměti, že spory o děti, které jsou staré jen několik měsíců, tvoří marginální část sporů o svěření dítěte do péče.

4.3.2. Vysoké pracovní vytížení rodiče

Dalším argumentem obecných soudů, kterým se ÚS zabýval, bylo vysoké pracovní vytížení rodiče. V citovaném nálezu⁷¹ ÚS uvedl, že standardně podle judikatury Ústavního soudu⁷² pracovní vytížení rodiče může být, stejně jako nízký věk dítěte, zvažováno jakožto faktor při rozhodování o péči. Současně však uznal, že podrobnější vodítka, podle kterých při posuzování pracovního vytížení rodiče postupovat, v judikatuře ÚS chybí.

Nicméně Ústavní soud konstatoval, že pokud je nezletilý již zařazen do předškolního či školního zařízení, pracovní vytížení rodiče může představovat překážku pro střídavou péči pouze v mimořádných případech, kdy brání rodiči v péči o dítě v delších časových úsecích. Jako takový mimořádný příklad ÚS uvedl vojáka na zahraniční misi nebo řidiče kamionu s častými zahraničními cestami

⁷¹ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. května 2022.

⁷² Srov. nález ÚS sp. zn. I.ÚS 2482/13 ze dne 26. května 2014.

dlouhodobého charakteru. Standardní pracovní poměr ve smyslu zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce takovou výjimkou není, a to ani v případě, že má rodič další úvazky mimo hlavní pracovní poměr. Bylo-li by tomu naopak, jednalo by se o diskriminaci na základě zaměstnání, což by znevýhodňovalo osoby v náročných profesích oproti těm v zaměstnáních „běžných“. Mimo jiné by byl rodič postaven do těžké pozice, v níž by se musel rozhodnout, zda setrvat u stávající náročné pracovní pozice a vzdát se tedy střídavé péče, nebo změnit zaměstnání na méně náročné – to by ovšem znamenalo riziko snížení platu a následně i požadavek na snížení výživného, což by mohlo vyvolat další konflikt s druhým rodičem.

Parametr pracovního vytížení rodiče byl rovněž řešen v již zmíněném nálezu ÚS sp. zn. I. ÚS 847/22 ze dne 9. srpna 2022. Otec, jenž byl příslušníkem Policie ČR, navrhoval svěřeni dítěte do střídavé péče. Návrh byl však obecnými soudy zamítnut s tím, že otcovo zaměstnání neumožňuje pravidelné střídání rodičů v péči o dítě. Navzdory tomu, že otec k návrhu připojil svůj rozpis termínů do konce kalendářního roku, v nichž by mohl péči o nezletilou realizovat,⁷³ obecné soudy uvedly, že je sice pochopitelné, že otec požaduje, aby termíny jeho styku s dítětem korespondovaly s rozvrhem jeho služeb a pracovního volna, avšak tomuto není možno vyhovět. Obecné soudy výše uvedené odůvodnily tím, že v rámci úpravy styku rodiče s dítětem na základě soudního rozhodnutí musí být stanoveny přesné termíny jejich styku tak, aby toto rozhodnutí bylo vykonatelné, toho však nelze dosáhnout tak, že by termíny styku otce s nezletilou byly v daném případě vázány obecně na dobu, kdy nebude mít v zaměstnání služby.⁷⁴ Současně soudy uvedly, že matka dítěte, která má dítě ve své výlučné péči, je na rodičovské dovolené a může se dítěti věnovat konstantně. Ústavní soud dospěl k závěru, že obecné soudy nedostatečně odůvodnily své právní závěry o tom, že není v nejlepším zájmu nezletilé být ve střídavé péči obou rodičů, ani důvod proč není možné úpravu styku stěžovatele s nezletilou přizpůsobit jeho pracovní vytíženosti. Skutečnost, že je taková úprava styku komplikovaná, nemůže být na překážku vyhovění.⁷⁵

Jako další příklad lze zmínit rozsudek Okresního soudu v Příbrami č. j. 12 P 40/2015-101 ze dne 7. května 2019. Okresní soud v Příbrami vyhověl

⁷³ Otec měl vzhledem k charakteru svého zaměstnání pevně stanovené směny.

⁷⁴ Rozsudek Okresního soudu ve Vyškově č. j. 0 Nc 2076/2020-34 ze dne 17. srpna 2020.

⁷⁵ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 847/22 ze dne 9. srpna 2022.

otcovu návrhu na změnu péče (z výlučné péče matky na péči střídavou) a rozhodl, že v daném případě došlo k podstatné změně poměrů, a proto svěřil dítě do střídavé péče obou rodičů. K podstatné změně poměrů došlo dle soudu na straně otce, který v době schválení dohody o svěření dítěte do výlučné péče matky nemohl o nezletilou pečovat formou střídavé péče s ohledem na směnný provoz v rámci jeho služebního poměru u Vězeňské služby ČR jako vrchní dozorce ve vazební věznici. Otec však uzavřel se zaměstnavatelem dohodu o úpravě jeho pracovní doby tak, aby bylo v jeho možnostech o nezletilou pečovat v rámci střídavé péče, a proto překážka střídavé péče již odpadla. Nejlepším zájmem dítěte tak bylo, aby bylo svěřeno do střídavé péče.⁷⁶

4.3.3. Nedostatečná komunikace mezi rodiči

Dále obecné soudy nezdědkakdy svá rozhodnutí, kterými se vůči střídavé péči vymezovaly záporně, zakládaly na argumentu absence komunikace mezi rodiči.

Komunikace mezi rodiči je v souvislosti se střídavou péčí klíčovou záležitostí. Otázka komunikace představuje především schopnost rodičů vzájemně se informovat a případně se dohodnout na otázkách, které se péče o dítě týkají. Nedostatečná nebo problematická komunikace mezi rodiči nemůže být sama o sobě důvodem pro vyloučení střídavé péče.⁷⁷ To by totiž vedlo k posílení rivality mezi rodiči a zvýšilo by se riziko zneužití postavení rodiče, v jehož péči dítě bylo doposud. ÚS v nálezu sp. zn. I. ÚS 3065/21 rovněž uvedl, že soudy by se měly pokusit zjistit důvody špatné kvality komunikace a usilovat o její zlepšení. Nutno podotknout, že samotné svěřením dítěte do střídavé péče může naopak komunikaci a spolupráci mezi rodiči posílit. V případě, že komunikace mezi rodiči je natolik nedostatečná až konfliktní, že brání střídavé péči o dítě, musí soudy vyhodnotit, který z rodičů je za takovou komunikaci odpovědný.⁷⁸

Ústavní soud dále uvedl, že pokud je komunikace mezi rodiči funkční a oba jsou ochotni společně jednat a domlouvat se, střídavá péče je optimální formou péče o dítě, avšak připustil, že po rozchodu rodičů je taková situace spíše výjimečná. Obecné soudy by proto měly spíše hodnotit úroveň komunikace v souladu s realitou a zohlednit rozsah a účelnost sdílení informací, které jsou požadovány v případě

⁷⁶ Rozsudek Okresního soudu v Příbrami č. j. 12 P 40/2015-101 ze dne 7. května 2019.

⁷⁷ Srov. nálezu ÚS sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. prosince 2014.

⁷⁸ Nálezu ÚS sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. května 2022.

střídavé péče, namísto toho, aby poukazovaly na nereálně vysokou úroveň komunikace, která není obvykle dosažitelná.⁷⁹

V souvislosti s komunikací rodičů ÚS uvedl, že je nesprávné předpokládat, že v případě výlučné péče se nerezidentní rodič nemůže podílet na rozhodování o dítěti s odůvodněním, že se na významných otázkách musí oba rodiče shodnout (např. otázka volby školského zařízení či praktického lékaře, způsob léčby dítěte atp.). Ať už se jedná o jakoukoliv formu péče o dítě (výlučná či střídavá), jsou tyto otázky stejně významné a rozhodnutí o formě péče nemá žádný vliv na potřebu nalezení společného řešení těchto otázek. Střídavá péče je založena na rovnocennosti styku s oběma rodiči a děti by měly mít běžné potřeby k dispozici u každého z nich. Rozdíl mezi výlučnou a střídavou péčí v požadavcích na komunikaci rodičů proto není významný z teoretického ani praktického hlediska.⁸⁰

Pokud mezi rodiči komunikace absentuje, respektive je disfunkční, měl by obecný soud zkoumat, z jakého důvodu tomu tak je.⁸¹ Obecné soudy by měly též vyvinout snahu o její zlepšení.⁸² ⁸³ V případě, že se navzdory tomu nepodaří komunikaci rodičů zlepšit, může obecný soud rozhodnout v neprospěch střídavé péče, což však musí náležitě odůvodnit.

Jak bylo uvedeno výše, ve výjimečných případech lze nedostatek komunikace jakožto argument pro vyloučení střídavé péče použít. Komunikace rodičů je v takových případech zcela nevhodná nebo absentuje. Musí být prokázáno, že takováto komunikace rodičů má na výchovné prostředí dítěte a dítě samotné špatný vliv, a to zejména ve vztahu k jeho osobnostnímu rozvoji.⁸⁴ Takto nevhodné nastavení komunikace mezi rodiči je třeba vzít v potaz zvláště tehdy, jedná-li se pouze o „boj o dítě“ a rodiče tak na úkor zájmu dítěte upřednostňují zájem vlastní.⁸⁵

Příkladem lze uvést rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 10 Co 877/2003 ze dne 19. ledna 2004, kde se krajský soud ztotožnil se závěry okresního soudu, jenž stanovil, že vzhledem ke skutečnosti, že rodiče nezletilého společně po několika let nehosподаří, a v danou chvíli po několika měsíců

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Nález ÚS sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. února 2010.

⁸² Např. prostřednictvím nařízení mediace či nařízení alespoň minimální písemné komunikace týkající se dítěte.

⁸³ Nález ÚS sp. zn. II. ÚS 1544/14 ze dne 30. června 2015.

⁸⁴ Srov. nález ÚS sp. zn. III. ÚS 149/20 ze dne 31. března 2020.

⁸⁵ Srov. nález ÚS sp. zn. II. ÚS 1544/14 ze dne 30. června 2015.

nežijí ve společné domácnosti, nepřipadá rozhodnutí o střídavé výchově v úvahu, a to přesto, že je výchova nezletilého do doby jeho rozhodnutí realizována formou střídavé výchovy i navzdory přání nezletilého.⁸⁶ Okresní soud v Ústí nad Labem totiž ve svém rozhodnutí č. j. 18 Nc 96/2001-128 ze dne 25. srpna 2003 k výše uvedenému uvedl, že své rozhodnutí založil a opřel o argument neurovnaných vztahů mezi rodiči, a proto svěřil nezletilého do výchovy matky. Současně soud poukázal na zaneprázdněnost otce ve vztahu k jeho povolání.^{87 88} Oba soudy, jak krajský soud, tak soud okresní, se shodly na tom, že nejsou dány podmínky pro střídavou výchovu nezletilé. Krajský soud v Ústí nad Labem ve svém rozhodnutí explicitně uvedl, že neschopnost rodičů docílit shody na podmínkách střídavé výchovy (se kterou mj. matka nesouhlasila) a nedostatečná komunikace v důsledku neurovnaných vztahů mezi nimi, je argumentem pro nesvěření dítěte do střídavé péče.⁸⁹ Se závěry obecných soudů se ostatně ztotožnil i ÚS ve svém usnesení sp. zn. III. ÚS 321/04 ze dne 1. července 2004.

Jako další příklad lze uvést rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci sp. zn. 70 Co 116/2013, ze dne 29. května 2013, kterým odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně, jímž se děti svěřovaly do střídavé péče i přes zjevnou nefunkční komunikaci mezi rodiči. Odvolací soud totiž podstatně doplnil dokazování a na základě důkladné analýzy vztahu mezi rodiči a jeho vlivu na nezletilé rozhodnutí nalézacího soudu změnil a rozhodl o svěření dětí do výlučné péče matky. Ze znaleckého posudku, chování rodičů před soudem, před psychologem a před znalci, vzájemné nekomunikace, nevraživosti a vzájemné averze rodičů odvolací soud vyvodil, že je nemyslitelné, že by střídavá péče mohla fungovat, neboť nedokázali-li rodiče své emoce ovládat ve formálním prostředí, jen stěží lze předpokládat, že by předávání dětí probíhalo v poklidu. Odvolací soud také poukázal na to, že za dva roky se nepodařilo ani dvěma psychologům zvládnout nekomunikaci a vzájemný odpor rodičů a nelze předpokládat, že budou respektovat autoritativní soudní rozhodnutí tak, že komunikovat začnou.⁹⁰

Odvolací soud uvedl, že rodiče nejsou absolutně schopni se shodnout na žádných otázkách týkajících se dětí (školské zařízení, volnočasové aktivity, zdravotní stav) a vytkl nalézacímu soudu, že střídavou výchovu nařídil

⁸⁶ Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 10 Co 877/2003 ze dne 19. ledna 2004.

⁸⁷ Blíže k vysokému pracovnímu vytížení rodiče viz podkapitola 4.3.2.

⁸⁸ Rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Labem č. j. 18 Nc 96/2001-128 ze dne 25. srpna 2003.

⁸⁹ Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 10 Co 877/2003 ze dne 19. ledna 2004.

⁹⁰ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci sp. zn. 70 Co 116/2013 ze dne 29. května 2013.

s očekáváním, že se s autoritativním rozhodnutím soudu rodiče i děti vypořádají bez problému, ačkoliv takové rozhodnutí je v přímém rozporu se zájmem nezletilých dětí na jejich bezproblémovém vývoji, zejména psychickém.⁹¹ Se závěry odvolacího soudu se ztotožnil i ÚS.⁹²

Z novějších rozhodnutí obecných soudů lze zmínit rozsudek Krajského soudu v Praze sp. zn. 126 Co 47/2022 ze dne 7. září 2022, v němž Krajský soud v Praze uvedl, že svěřením dítěte do střídavé péče nemůže být podmíněno požadavkem na harmonickou komunikaci rodičů. Při posuzování kritéria vzájemné komunikace by soudy měly brát v úvahu rozsah a účelnost výměny informací, které jsou potřebné v různých modelech péče. Soudy by se měly řídit tím, že požadavky na obsah a kvalitu komunikace rodičů jsou teoreticky i prakticky stejné jak pro výlučnou, tak střídavou péči. Je rovněž nepřipustné vyloučit střídavou péči s pouhým odkazem na celkovou náročnost této formy péče pro nezletilé děti či jejich rodiče.⁹³

Závěrem třeba podotknout, že by obecné soudy měly vždy nevhodnou komunikaci mezi rodiči odlišit od nesouhlasu jednoho rodiče se střídavou péčí, který důvodem pro vyloučení střídavé péče není.⁹⁴

4.3.4. Nedostatek vzájemného respektu

Respekt k rodičovské roli druhého rodiče je oproti komunikaci mezi rodiči o něco obecnější pojem a odráží celkové nastavení rodičů, zda jsou ochotni a schopni uznat, že druhý rodič má právo a předpoklady starat se o společné dítě samostatně a plnohodnotně na něj výchovně působit. Kromě projevů rodičů vůči sobě navzájem je možné míru respektu k jejich rodičovské způsobilosti také odvodit z jejich chování vůči třetím subjektům jako jsou soudy, orgány sociálně-právní ochrany dětí, školy a další.⁹⁵

Rodič by neměl bez závažných důvodů zpochybňovat péči druhého rodiče, a priori se vůči němu negativně vymezovat či se k jeho péči stavět odmítavě.⁹⁶

Přestože Ústavní soud posuzování kvality komunikace rodičů a vzájemného respektu od sebe odděluje, obě kritéria spolu úzce souvisejí. Zpravidla jde o situace, kdy jeden z rodičů k rodičovské roli rodiče druhého přistupuje s despektem

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Usnesení ÚS sp. zn. II. ÚS 2555/13 ze dne 12. listopadu 2013.

⁹³ Rozsudek Krajského soudu v Praze sp. zn. 126 Co 47/2022 ze dne 7. září 2022.

⁹⁴ Srov. náleží ÚS sp. zn. I. ÚS 238/05 ze dne 17. ledna 2006.

⁹⁵ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. května 2022.

⁹⁶ Usnesení ÚS sp. zn. I. ÚS 2661/10 ze dne 30. září 2010.

nebo o situace, kdy dokonce rodič druhého rodiče nepravdivě obviňuje a dehonestuje, aby zamezil jeho styku s dítětem či aby zamezil změně péče (nebo jí naopak dosáhl). Je tak pravděpodobné, že pro rodiče, jenž takovému despektu musí čelit, bude komunikace s druhým rodičem náročná.⁹⁷

ÚS nalézacímu soudu vytknul, že při výčtu a hodnocení důkazů ve svém rozsudku zcela opomněl uvést důležité skutečnosti vypovídající o (ne)respektu matky k rodičovské roli otce. Matka totiž v rámci řízení konstantně zpochybňovala, kritizovala a napadala schopnosti otce. Jako příklad lze uvést to, že matka užívala ve vztahu k otci slovní spojení „těžký alkoholik“, obvinila jej z fyzického ubližování a celkově velice ostře vystupovala proti otcově péči o dítě.⁹⁸ Otec na druhou stranu péči matky zpočátku chválil a po matčiných obviněních se spíše snažil kvalitu své péči o dítě hájit před jejími útoky. Nutno podotknout, že obecné soudy ani OSPOD současně v rámci celého řízení neuvedly žádné pochybnosti o péči otce o dítě.⁹⁹

Obecné soudy tak nesmí přehlížet, jaký vzájemný respekt či naopak disrespekt k sobě rodiče chovají. Musí pečlivě zkoumat to, jak se v rámci soudního řízení o sobě vyjadřují a u takových tvrzení ověřit, zda jsou v souladu s objektivní skutečností.

4.3.5. Špatná adaptace dítěte na změny

Dalším kritériem, kterým se ÚS v nálezu sp. zn. I. ÚS 3065/21 zabýval, byla adaptace dítěte na výchovné prostředí či jeho změnu. Byť je stabilita prostředí, ve kterém je dítě vychovááno, důležitá, ani toto kritérium samo o sobě nepředstavuje dostatečný důvod pro vyloučení střídavé péče. Pokud by se obecný soud rozhodl odmítnout změnu stávajícího výchovného prostředí jen proto, aby byla zajištěna jeho stabilita, mohl by fakticky uchovat stávající status quo a znemožnit tak možnost potenciální změny v budoucnu, což by mohlo být pro dítě i jeho rodiče problematické.¹⁰⁰ Lze totiž předpokládat, že v situaci, kdy dítě zůstává ve stejném výchovném prostředí, začne se mu přizpůsobovat a stále více si na něj zvykat.¹⁰¹ Zvláště pak rozhodují-li soudy o střídavé péči v období kolem tří let věku dítěte. V této fázi je obvykle matka dominantní pečující osobou, a to jak

⁹⁷ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. května 2022.

⁹⁸ Žádné z uvedených matčiných obvinění nebylo důkazně doloženo.

⁹⁹ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. května 2022.

¹⁰⁰ Srov. např. nález ÚS sp. zn. I. ÚS 823/16 ze dne 6. prosince 2016.

¹⁰¹ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. května 2022.

z biologických, tak z institucionálních důvodů. Mezi institucionální důvody lze zařadit například nedostatek zařízení pro péči o malé děti. Pokud by soudy po skončení rodičovské dovolené nebo vstupu dítěte do mateřské školy nevzaly v potaz změnu stávajícího modelu péče či odmítly změnu stávajícího modelu péče jen kvůli stabilitě výchovného prostředí, mohly by tím neoprávněně vyloučit možnost střídavé péče.¹⁰²

V posuzovaném případě byla špatná adaptace dítěte obecnými soudy založena na zprávě mateřské školy, která uváděla, že je dítě velmi silně fixováno na rodiče. Místo toho, aby obecné soudy vzaly v potaz skutečnost, že je dítě fixováno na oba dva rodiče stejně, dovodily na základě zprávy školky horší adaptabilitu dítěte, a tedy i překážku střídavé péče bez dalšího odůvodnění.¹⁰³ Obecné soudy tak musejí ve svých odůvodněních využít v řízení doložené skutečnosti a nepřehlížet je, neboť při rozhodování o péči o dítě je třeba zvažovat všechny relevantní faktory a hledat řešení, která budou pro dítě a jeho potřeby nejlepší.¹⁰⁴

4.3.6. Vzdálenost mezi bydlišti rodičů

Dalším z řešených aspektů je vzdálenost mezi bydlišti rodičů. Dříve byla nezbytným předpokladem pro to, aby soud svěřil dítě do střídavé péče, skutečnost, že dítě nebude muset měnit školské (potažmo předškolní) zařízení.¹⁰⁵ Během let se obecné soudy při rozhodování o střídavé péči vždy držely zásady, že je nutné zajistit, aby dítě zůstávalo v průběhu celého střídání ve stejném školním (i mimoškolním) zařízení, docházelo na stejné kroužky a byla zachována lékařská péče totožným ošetřujícím lékařem.¹⁰⁶ V praxi to však znamená, že se rodiče, kteří bydlí v jiných městech či dokonce v jiných státech, dostávají do nevýhody.¹⁰⁷ Tento názor je však postupem času překonáván.

¹⁰² Srov. např. usnesení ÚS sp. zn. I. ÚS 247/16 ze dne 15. března 2016.

¹⁰³ Přestože matka později uvedla, že si dítě ve školce bez obtíží zvyklo.

¹⁰⁴ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. května 2022.

¹⁰⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství, komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 96, ISBN 978-80-7400-061-4.

¹⁰⁶ Psychologové se v tomto ohledu jednoznačně shodují na tom, že přerušení v mezilidských vztazích být jen po dobu jednoho týdne může způsobit negativní dopady na dětské sociální vazby.

¹⁰⁷ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Střídavá péče velebená i proklínaná. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 3, s. 44 an. ISSN 1210-6348.

Ústavní soud ve své soudní praxi vymezil vzdálenosti mezi bydlišti rodičů, které mohou představovat překážku střídavé péče¹⁰⁸.¹⁰⁹ O výjimečné překážky střídavé péče v podobě vzdálenosti mezi bydlišti rodiči půjde tehdy, pokud by velká vzdálenost mohla způsobit intenzivní zásah do školní docházky nezletilého, narušení seberozvoje dítěte realizovaného volnočasovými aktivitami či negativně ovlivnit sociální vztahy dítěte.¹¹⁰ Obecné soudy se však nesmí omezit, jak tak učinil např. Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí č. j. 19 Co 335/2019-772 ze dne 27. listopadu 2019,¹¹¹ na pouhé deklarování toho, že vzdálenost mezi bydlišti je enormní, nýbrž musí svá tvrzení dostatečně podložit skutkovými zjištěními k tomu, jaký vliv má tato vzdálenost, resp. změna prostředí a doprava na nezletilého.

Z judikatury ÚS vyplývá, že velká vzdálenost mezi bydlišti rodičů nemůže být jediným důvodem, pro který bude střídavá péče vyloučena bez toho, aniž by byl blíže zkoumán vliv přesunů na dítě.¹¹²

V souvislosti se vzdáleností mezi bydlišti rodičů nelze opomenout významné rozhodnutí ÚS, kterým je ústavní nález sp. zn. I. ÚS 1506/13 ze dne 30. května 2014. V tomto případě matka v rámci podané ústavní stížnosti k ÚS vytýkala Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočce v Liberci, že změnil rozsudek Okresního soudu v České Lípě, kterým byla nezletilá svěřena do výlučné péče matky a jímž byl stanoven otcí rozsah styku, a to v důsledku zahájení školní docházky.¹¹³ Okresní soud vycházel především ze znaleckého posudku psychologa, který stanovil následující: „(..) ačkoliv nezletilá školní dualismus formálně zvládá (má výborný prospěch), tak je to na úkor velkého energetického vypětí a psychické pohody. Navenek se sice projevuje jako vysoce adaptabilní na změny prostředí, vnitřně však hluboce prožívá napětí a konfliktní atmosféru mezi rodiči. Je emočně kolísavá, motoricky neklidná, trpí úzkostnými obavami z možného selhání. Tlak, kterému čelí, ji nepřiměřeně zatěžuje a poškozuje na vývoji.“¹¹⁴ Na základě odvolání otce však krajský soud rozhodl, že nezletilá bude umístěna do střídavé péče. Ve vztahu ke vzdálenosti mezi bydlišti rodičů (Česká Lípa a Olomouc,

¹⁰⁸ Toto kritérium lze opět posuzovat jen v případě, že rodiče základní čtyři kritéria pro svěřeni do péče naplňují stejnou měrou.

¹⁰⁹ Nález ÚS sp. zn. III. ÚS 149/20 ze dne 31. března 2020.

¹¹⁰ Srov. nález ÚS sp. zn. II. ÚS 1835/12 ze dne 5. září 2012.

¹¹¹ Rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 19 Co 335/2019-772 ze dne 27. listopadu 2019 byl následně nálezem ÚS sp. zn. III. ÚS 149/20 ze dne 31. března 2020 zrušen.

¹¹² Nález ÚS sp. zn. III. ÚS 149/20 ze dne 31. března 2020.

¹¹³ Rozsah styku nezletilé s otcem byl stanoven na 11 dní v měsíci.

¹¹⁴ Rozsudek Okresního soudu v České Lípě č. j. 0 Nc 482/2012-147 ze dne 12. října 2012.

tj. cca 270 km) krajský soud uvedl, že překážku střídavé péče nepředstavuje. Konstatoval, že vzhledem k tomu, že je dítě evidentně přizpůsobivé a povahově flexibilní, má kladné vztahy se svými vrstevníky a je stabilní, nejeví se vzdálenost být pro dítě problematická. ÚS k tomu následovně uvedl, že ačkoliv je každoměsíční střídání prostředí a tranzitování mezi vzdálenými bydlišti rodičů náročné, je zvladatelné.¹¹⁵

Nutno však připomenout, že není dostačujícím zjištěním obecných soudů to, že dítě režim střídavé péče a docházku do dvou základních škol zvládá, jak např. učinil Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci č. j. 83 Co 308/2015-42 ze dne 13. října 2015. Obecné soudy totiž musí zkoumat, jak se toto střídání promítá do osobního života dítěte, zda je spokojené, šťastné, zda je dítěti poskytnuta možnost stát se součástí kolektivu aj. Omezení se na pouhé konstatování, že dítě učivo zvládá, není dostatečným odůvodněním.^{116 117}

Jak již bylo předesláno výše, ÚS zastává názor, že samotná vzdálenost nemůže být argumentem pro vyloučení střídavé péče, naopak je třeba zkoumat to, zda přesouvání a pobyt v jiném prostředí negativně neovlivňují dítě po fyzické či psychické stránce a to, zda jsou rodiče schopni překonat stanovenou vzdálenost v určeném časovém intervalu.¹¹⁸ Nutno upozornit, že judikatura se v této oblasti stále vyvíjí.

I toto kritérium lze považovat za diskutabilní mezi odborníky. Zatímco jedna část odborné veřejnosti se shoduje na tom, že je velice důležité, aby dítě ve střídavé péči nemuselo každé dva týdny měnit školské zařízení¹¹⁹, druhá strana zastává ten názor, že obtížnosti spojené s měněním školského zařízení nejsou důležitější než vztah k oběma rodičům.¹²⁰

4.3.7. Nesouhlas rodiče se střídavou péčí

Nesouhlas rodiče se střídavou péčí představuje další argument v neprospěch střídavé péče, na kterém by rozhodnutí obecných soudů neměla být výlučně zakládána. Přestože se tímto argumentem ÚS ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 3065/21

¹¹⁵ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. května 2022.

¹¹⁶ Nálezem ÚS sp. zn. II. ÚS 169/16 ze dne 24. června 2016 byl rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci č. j. 83 Co 308/2015-742 ze dne 13. října 2015 zrušen.

¹¹⁷ Nález ÚS sp. zn. II. ÚS 169/16 ze dne 24. června 2016.

¹¹⁸ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 1506/13 ze dne 30. května 2014.

¹¹⁹ ŠPAÑHELOVÁ, Ilona. Střídavá péče o děti po rozvodu očima psychologa. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 5. s. 2. ISSN 1212-866X.

¹²⁰ TYL, Jiří. Střídavá péče je prokázané pro děti lepší: Výzkumy a statistiky porozvodové péče. *Právo a rodina*, 2006, roč. 8., č. 11, s. 20. ISSN 1212-866X.

nezabýval, považují za důležité jej zmínit, neboť nejen dle komentářové, ale i odborné psychologické literatury byl na počátku (tj. v době začlenění střídavé péče do ZOR) souhlas obou rodičů jednou z nejdůležitějších podmínek a předpokladů pro střídavou péči. Dle názoru psychologů je souhlas rodičů fundamentálním předpokladem pro úspěšný výkon střídavé péče proto, aby tento výchovný model neměl negativní důsledky na dítě. Dítě by v žádném případě nemělo být nástrojem k řešení vzájemných sporů rodičů a tyto konflikty by rodiče mezi sebou měli vyřešit ještě před tím, než bude o střídavé péči jednání vůbec započato.¹²¹ I na toto kritérium se však pohled postupem času vyvíjí a nesouhlas jednoho rodiče se střídavou péčí již nepředstavuje za každých okolností překážku střídavé péče.

Ani přístup soudů nebyl k tomuto kritériu vždy zcela jednoznačný. Opět lze odkázat na rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 10 Co 877/2003 ze dne 19. ledna 2004, který dovedl, že překážkou pro svěřeni dítěte do střídavé péče je skutečnost, že rodiče nejsou schopni dohody na jednotném výchovném postupu a podmínkách střídavé péče.¹²²

Na druhou stranu v rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 9 Co 719/2003 ze dne 13. dubna 2004 soud uvedl, že svěřit nezletilé dítě do střídavé výchovy rodičů lze i přes nesouhlas jednoho z rodičů v případě, že bude dán i reálný předpoklad, že oba rodiče budou schopni se v požadované míře dohodnout na zajištění výchovy a potřeb dítěte.¹²³

V souvislosti s kritériem nesouhlasu rodiče lze uvést již dříve zmiňovaný rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 10 Co 63/2009 ze dne 2. března 2009. Jak bylo uvedeno výše, důvodem nesvěřeni nezletilé do střídavé péče v projednávaném případě byl nízký věk dítěte a nesouhlas matky s formou střídavé péče.¹²⁴ ÚS ve vztahu k druhé překážce zdůraznil, že při svěřování dítěte do výlučné výchovy jednomu z rodičů by se nemělo jednat o projev ústupku v rámci rivality mezi rodiči, která spočívá jen ve přích o dítě. Takové rozhodnutí by nemělo být motivováno nekalými úmysly jednoho z rodičů, který by chtěl zneužívat dítě ke škodě druhému rodiči. Soudy mají dle ÚS k dispozici nástroje stanovené

¹²¹ ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. Střídavá péče o děti po rozvodu očima psychologa. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 5, s. 2. ISSN 1212-866X.

¹²² Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 10 Co 877/2003 ze dne 19. ledna 2004.

¹²³ Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 9 Co 719/2003 ze dne 13. dubna 2004.

¹²⁴ Rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 10 Co 63/2009 ze dne 2. března 2009.

zákonem o rodině (například § 43 odst. 1 písm. a)¹²⁵ a §44¹²⁶), kterými mohou postihnout rodiče, kteří úmyslně nebo z nedbalosti porušují veřejný zájem na řádné výchově a rozvoji osobnosti dítěte. Obecným soudům proto bylo vytknuto, že dítě bylo svěřeno do výlučné výchovy matky, přestože pro takové rozhodnutí absentovala relevantní skutková zjištění a z nich vyvozené skutkové a právní závěry.¹²⁷

Ve vztahu k nesouhlasu rodiče se střídavou péčí je nutno podotknout, že odmítavý postoj rodiče k ní může být relevantní pouze pokud je založen na podložených argumentech, ze kterých je patrné, že by střídavá péče skutečně nebyla v zájmu dítěte. Pokud jsou splněny všechny podmínky pro to, aby bylo dítě svěřeno do výchovy obou rodičů, ať už společné či střídavé, a jediným důvodem, který je prezentován jako překážka pro svěření dítěte do péče obou rodičů, je nesouhlas jednoho z nich, je nutné, aby se obecné soudy dostatečně s těmito důvody vypořádaly a posoudily jejich intenzitu ve vztahu k zásahu do zájmů dítěte. V případě, že je evidentní, že nesouhlas rodiče je založen na argumentu, kterým se negativní vliv na zájem dítěte neprokáže, a představuje tak nesouhlas čistě obstrukční, je nepřipustné, aby soud na tomto nesouhlasu založil své zamítavé rozhodnutí.^{128 129}

Je však nutné připomenout, že je-li střídavá péče nařízená soudem navzdory tomu, že s ní rodič nebo oba rodiče nesouhlasili, zakládá se tak abnormálně vysoké riziko, že funkčnost střídavé péče nebude stoprocentní. Za funkční model střídavé péče lze považovat jen takovou péči, se kterou se oba rodiče ztotožňují a i přes existující vzájemné nespory jsou schopni je překonat a jednat takovým způsobem, který je v zájmu dítěte. Rodiče jsou tedy ochotni činit různé ústupky, mít kladný postoj ke vzájemné komunikaci a vůli k tomu se s druhým rodičem dohodnout nejen na organizačních věcech a výchově dítěte obecně, ale i na řešení

¹²⁵ Ust. § 43 odst. 1 písm. a) ZOR stanovilo: „Vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, může soud, neučinil-li tak orgán sociálně-právní ochrany dětí, učinit tato opatření: napomene vhodným způsobem nezletilého, jeho rodiče a osoby, kteří narušují jeho řádnou výchovu.“ Podmínky výchovného opatření soudu je dnes upraveno v § 925 OZ.

¹²⁶ Ust. § 44 ZOR pak např. v odst. 1 stanovilo: „Brání-li rodiči ve výkonu jeho rodičovské zodpovědnosti závažná překážka a vyžaduje-li to zájem dítěte, může soud pozastavit výkon rodičovské zodpovědnosti.“ Pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti je dnes upraveno v § 869 OZ.

¹²⁷ Nález ÚS sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. února 2010.

¹²⁸ Jinak by se totiž jednalo o porušení základního práva druhého rodiče na spravedlivý proces, porušení jeho základního práva vychovávat a pečovat o své dítě a základního práva dítěte na rodičovskou výchovu a péči (čl. 36, 32 odst. 4 LZPS).

¹²⁹ Rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 25 Co 300/2011-374 ze dne 24. listopadu 2011.

každodenních záležitostech. Je zkrátka nezbytné, aby si oba rodiče uvědomili důležitost druhého rodiče v životě dítěte.¹³⁰

4.4. Shrnutí

Na základě výše uvedených vybraných soudních rozhodnutí lze konstatovat, že se přístup obecných soudů ke střídavé péči nejen vlivem judikatury ÚS neustále vyvíjí. Nedostatkem, který lze v rozhodování obecných soudů spatřovat, je, že svá rozhodnutí soudy mnohdy zakládají na skutkových tvrzeních, která nejsou důkazně podložena, a argumenty, na kterých svá rozhodnutí o svěřením dítěte do péče zakládají, nejsou řádně odůvodněna. Dalším nedostatkem, který je obecným soudům vytýkán i Ústavním soudem, je skutečnost, že soudy v některých případech vycházejí především ze subjektivních tvrzení účastníků nebo z jimi předkládaných důkazů, které jsou rovněž jednostranně či účelově stranami vykládány a používány, a soudy tak nerozhodují na základě objektivních skutečností.¹³¹ Je nesporné, že problematika svěřování nezletilých dětí do péče je velice citlivá a provázena mnoha emocemi jak ze strany dětí, tak rodičů, soudy by se však v těchto případech měly se subjektivitou tvrzení účastníků a specifickou povahou předkládaných důkazů řádně vypořádat.

4.5. Změna poměrů

Následující podkapitola se věnuje změně poměrů. Nutno upozornit, že se jedná se o specifické kritérium, které nespočívá ve výchově samotné, ale v tom, zda a v jaké míře měnit původní účinné rozhodnutí o výchově ve prospěch střídavé péče.

Co se zákonné úpravy týče, podle ustanovení § 909 OZ platí, že změní-li se poměry, soud změní rozhodnutí týkající se výkonu povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti i bez návrhu.¹³² Dále ustanovení § 923 odst. 1 OZ stanoví, že změní-li se poměry, může soud změnit dohodu a rozhodnutí o výživném pro nezletilé dítě, které nenabýlo plné svéprávnosti. Z toho vyplývá, že se nebude jednat o překážku věci rozhodnuté. Komentářová literatura k výše uvedeným ustanovením uvádí, že se musí jednat o tak závažné

¹³⁰ STEINEROVÁ, Magdalena. Porozvodová péče o děti, aneb je střídavá péče vždy ideální řešení? *Epravo.cz* [online]. Publikováno 22. 7. 2020 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/aktualne/porozvodova-pece-o-deti-aneb-je-stridava-pece-vzdy-idealni-reseni-111526.html>

¹³¹ Srov. náleží ÚS sp. zn. I. ÚS 3350/22 ze dne 8. února 2023.

¹³² Ust. § 909 OZ.

změny, které jsou pro dítě podstatné a mají na jeho život vliv. Při posuzování změny poměrů je nezbytné, aby důkazní řízení bylo provedeno velice pečlivě a detailně. Shledá-li totiž soud, že k podstatné změně poměrů došlo a je třeba změnit původní rozhodnutí, jedná se závažnou situaci, která je spojena se značným množstvím změn jako např. změna rodinného a výchovného prostředí, změna školního zařízení, okruhu přátel dítěte, změny ve volnočasových aktivitách dítěte atp. Celkově tak dochází k narušení stability životního prostředí dítěte, a je proto důležité, aby soud změny důkladně posoudil.¹³³

Změně poměrů se ÚS věnoval v nálezu sp. zn. IV. ÚS 2002/22 ze dne 20. září 2022. Rodiče nezletilého se v tomto konkrétním případě dohodli na tom, že s ohledem na psychický stav matky bude dítě svěřeno do výlučné péče otce. Dohoda byla Okresním soudem v Karviné schválena. Vzhledem ke zlepšení psychického stavu matky však matka navrhla svěřeni nezletilého do střídavé péče rodičů. Tento návrh byl však rozhodnutím Okresního soudu v Karviné sp. zn. 0 P 366/2018 ze dne 10. srpna 2018 zamítnut. V souvislosti s tím okresní soud uvedl, že pokud by taková změna poměrů nastala, muselo o by se jednat o změnu poměrů u otce, tedy osoby, která o dítě pečuje, nikoliv u matky, jejíž psychický stav se stabilizoval.¹³⁴ Proti tomuto rozhodnutí se matka odvolala ke Krajskému soudu v Ostravě, který se však se závěry okresního soudu ztotožnil a potvrdil, že stabilizace matky závažnou změnu poměrů nepředstavuje.¹³⁵ Reakcí na vydání potvrzujícího rozsudku krajského soudu bylo podání ústavní stížnosti.

Ve vztahu k otázce změny poměrů ÚS ve svém nálezu uvedl, že vzhledem k tomu, že bylo dítě svěřeno do výlučné péče otce z důvodu zhoršení matčina zdravotního stavu, a tento důvod následně fakticky odpadl, jak bylo v rámci řízení o nové úpravě péče zjištěno, soudy pochybily, když této změně nepřiznaly náležitou váhu. Ústavní soud se rovněž vymezil vůči argumentu obecných soudů spočívajícím v požadavku na to, aby se jednalo o změnu na straně otce, který v současné chvíli o nezletilého pečuje. Není totiž rozhodné, na straně jakého rodiče (popř. jiné osoby, která o dítě pečuje) ke změně dojde. Z výše uvedených důvodů ÚS rozsudek krajského soudu zrušil.¹³⁶

¹³³ NOVÁ, Hana. § 923 [Změna poměrů]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 1. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgipw2nrql4ys443cl4zdamjls144dsx3qmy4temy>

¹³⁴ Rozsudek Okresního soudu v Karviné sp. zn. 0 P 366/2018 ze dne 10. srpna 2018.

¹³⁵ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě č. j. 14 Co 370/2021-344 ze dne 26. dubna 2022.

¹³⁶ Nález ÚS sp. zn. IV. ÚS 2002/22 ze dne 20. září 2022.

V souvislosti se změnou poměrů lze znovu připomenout rozsudek Okresního soudu v Příbrami sp. zn. 12 P 40/2015 ze dne 7. května 2019. V projednávaném případě byla rozsudkem Okresního soudu v Příbrami č. j. 5 Nc 6018/2015-21 ze dne 1. září 2015 schválena dohoda rodičů o svěřeni dítěte do výlučné péče matky. Okresní soud v Příbrami však na základě otcova návrhu na změnu péče rozhodl tak, že se dítě svěřuje do střídavé péče obou rodičů. Podstatná změna poměrů představovala dle soudu změnu na straně otce, jenž v době uzavření a schválení dohody nemohl o nezletilou pečovat formou střídavé péče s ohledem na směnný provoz v rámci jeho povolání. Vzhledem k tomu, že však otec uzavřel se zaměstnavatelem dohodu o úpravě jeho pracovní doby tak, aby mohl o nezletilou pečovat v rámci střídavé péče, není argument pracovního vytížení rodiče pro vyloučení střídavé péče již relevantní.¹³⁷

Z případů, kdy naopak obecné soudy změnu poměrů neshledaly, lze uvést rozsudek Okresního soudu Praha - východ č. j. 30 P 294/2019-163 ze dne 22. září 2020 a rozsudek Krajského soudu v Praze č. j. 32 Co 332/2020-193 ze dne 22. března 2021. V daném případě byla Okresním soudem pro Prahu – východ opět schválena dohoda rodičů, dle které se děti svěřovaly do střídavé péče obou rodičů. Matka nezletilých se však domáhala změny péče, a to z důvodu tvrzené změny poměrů, která měla nastat v souvislosti se změnou postoje nezletilých k soužití v domácnosti s otcem a jeho partnerkou, se kterou nezletilí nevycházeli. Okresní soud však její návrh odmítl a uvedl, že prezentace nespokojenosti a vymezenosti dětí vůči otcově partnerce, která údajně měla za následek narušení vztahů mezi matkou a otcem (potažmo jeho partnerkou), nepředstavuje podstatnou změnu poměrů. Skutečnost, že děti vůči partnerce otce zaujímaly jistý subjektivní postoj, není střídavé péči na překážku zejména s ohledem na to, že podílení se na péči o nezletilé a na jejich výchově bylo naprosto standardní a v normálu.¹³⁸ Krajský soud v Praze rozhodnutí okresního soudu následně potvrdil a zdůraznil kladný vztah, který děti ke svému otci měly.¹³⁹ Matka se proto obrátila na ÚS s ústavní stížností. ÚS však dal zapravdu obecným soudům a uvedl, že zrušení střídavé a péče a svěřeni dětí do výlučné péče matky není východiskem pro nápravu narušených vztahů mezi rodiči a partnerkou otce. Pokud by byli nezletilí svěřeni do střídavé péče z výše uvedených důvodů, bylo by

¹³⁷ Rozsudek Okresního soudu v Příbrami sp. zn. 12 P 40/2015 ze dne 7. května 2019.

¹³⁸ Rozsudek Okresního soudu Praha - východ č. j. 30 P 294/2019-163 ze dne 22. září 2020.

¹³⁹ Rozsudek Krajského soudu v Praze č. j. 32 Co 332/2020-193 ze dne 22. března 2021.

takové rozhodnutí v rozporu s rozhodujícím kritériem, a to jejich nejlepším zájmem. Námitky dětí vůči partnerce otce totiž nejsou zásadní změnou poměrů, jejímž řešením by byla změna péče.¹⁴⁰

Dále lze zmínit rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 51 Co 132/2017 ze dne 27. června 2017. Obvodní soud pro Prahu 8 jakožto soud I. stupně svým rozsudkem č. j. 0P 269/2007-399 ze dne 6. února 2017 změnil rozsudek tamního soudu ze dne 20. října 2007, č. j. P 269/2007-8, kterým byly nezletilé děti svěřeny do výlučné péče matky tak, že obě nezletilé děti na návrh otce svěřil do střídavé péče obou rodičů.

Otec se u Obvodního soudu pro Prahu 8 domáhal změny výchovy obou nezletilých dcer, které byly svěřeny do výchovy matky. Soud I. stupně návrhu vyhověl a uvedl, že matka nedostatečně pečovala o školní záležitosti dětí, obě děti měly špatné známky, zejména čtyřky a trojky, přičemž škola spatřovala hlavní problém v nedostatečné domácí přípravě na vyučování a demotivaci k lepším školním výsledkům. Děti neměly uhrazeny obědy a stávalo se, že zůstávaly bez jídla. Matka též děti neomlouvala z případných absencí, které byly časté (rovněž tak pozdní příchody do školy). Matčina spolupráce s ošetřujícími lékaři také nebyla zcela uspokojivá, rodiče nebyli schopni spolu kooperovat a matka chování otce hodnotila negativně. Obě děti se vyjádřily tak, že by chtěly zůstat u matky. Z výše uvedených důvodů Obvodní soud pro Prahu 8 změnil formu péče o děti z výlučné na střídavou.¹⁴¹

Odvolací soud však situaci posoudil odlišně. Městský soud v Praze doplnil dokazování o aktuální zprávy ze školy, ze kterých bylo zjištěno, že u dětí došlo ke zlepšení prospěchu, pozdní příchody do školy se vyskytovaly v posledním pololetí výjimečně. U jednoho z dětí došlo ke zlepšení v domácí přípravě, kdy domácí úkoly byly plněny, dítě mělo připravené pomůcky na vyučování, doma procvičovalo probíranou látku a poslední vysvědčení obou dětí svědčilo o zlepšení. Matka se o prospěch dětí zajímala a na třídní schůzky docházela. Náklady na vzdělání např. za obědy a za družinu byly rovněž uhrazeny. Odvolací soud tak dospěl k závěru, že zásadní změna v poměrech dětí nenastala.¹⁴²

Zajímavým rozhodnutím je dále rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 14 Co 354/2015 z 8. prosince 2015. Krajský soud v Plzni v něm uvedl,

¹⁴⁰ Usnesení ÚS sp. zn. III.ÚS 1309/21 ze dne 15. června 2021.

¹⁴¹ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 č. j. 0P 269/2007-399 ze dne 6. února 2017.

¹⁴² Rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 51 Co 132/2017 ze dne 27. června 2017.

že i změna postoje dítěte ke střídavé péči má být kvalifikována jako změna poměrů podle § 475 odst. 1 ZŘS a § 909 OZ, na jejímž základě může soud změnit původní rozsudek tak, že dítě svěří do výlučné péče jen jednoho z rodičů. Soud však musí zvážit další okolnosti případu. V projednávaném případě dětem začal vadit způsob, jakým se otec vyjadřoval o matce, otcova vznětlivost a jeho nezájem o ně. Odvolací soud vzal z dalších okolností případu v potaz to, že se výrazně zhoršila vzájemná komunikace rodičů a to, že otec naschvál brojil proti přestupu jednoho z dětí na gymnázium. Podle názoru odvolacího soudu tak došlo ke změnám v těch skutečnostech, na základě kterých soud rozhodl o střídavé péči nezletilých. Střídavá péče již nebyla v jejich zájmu a samotné děti preferovaly svěření do výlučné péče matky. Místo toho, aby otec své děti přesvědčil o svém opravdovém zájmu o ně, jim naopak dával najevo nezájem. Takovéto změny ve vztazích nezletilých k otci dosáhly takové míry, že představují důvod pro změnu předchozího rozhodnutí o výchově.¹⁴³

4.6. K otázce výživného

Důležitou otázkou ve vztahu ke střídavé péči je bezesporu otázka výživného, která rodičům vzniká narozením dítěte.¹⁴⁴ O výši výživného vždy rozhodne soud, a to buď schválením dohody rodičů anebo, nejsou-li rodiče takové dohody schopni, určí výši výživného autoritativně.

Vyživovací povinnost rodičů k dětem je upravena v § 910 - § 919 OZ. Ustanovení § 910 odst. 1 OZ stanoví, že předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost. Dále platí zásada, že životní úroveň dítěte má být zásadně shodná s životní úrovní rodičů a toto hledisko předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte.¹⁴⁵ Komentářová literatura k pojmu „*shoda s životní úrovní*“ uvádí, že by se mělo jednat o celkovou úroveň uspokojování jak materiálních, tak duchovních potřeb na straně povinného i oprávněného.¹⁴⁶ To představuje shodu v uspokojování základních životních potřeb, tedy stravování, podmínek bydlení, oblečení aj. Současně by však měla panovat shoda na úrovni zdravotní a sociální péče, v kulturních a sportovních aktivitách, v možnostech cestování, vzdělání atd.

¹⁴³ Rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 14 Co 354/2015 ze dne 8. prosince 2015.

¹⁴⁴ Popř. nabytím právní moci rozhodnutí soudu o osvojení.

¹⁴⁵ Ust. § 915 odst. 1 OZ.

¹⁴⁶ NOVÁ, Hana. § 915 [Hledisko shody životní úrovně oprávněného a povinného]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 1. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgijpw2nrql4ys443cl4zdamjlsl44dsx3qmy4tcni&refSource=toc>

Úroveň by měla být shodná nebo shodná alespoň přibližně.¹⁴⁷ ¹⁴⁸ Pokud existuje značný rozdíl v příjmech rodičů, např. pokud měsíční příjem matky činí 20.000,- Kč, zatímco otec pobírá měsíčně 80.000,- Kč, je nepochybné, že dítě v péči matky nebude mít stejné možnosti jako u otce, neboť nebude moci navštěvovat takové množství kulturních akcí, realizovat nákladné výlety, cestovat do zahraničí, disponovat takovým množstvím či takovou kvalitou materiálních předmětů jako jsou hračky či oblečení atd. V péči matky by se tak dítě muselo uskromňovat, zatímco v péči otce by byly jeho možnosti nadstandardní. Z tohoto důvodu je nezbytné tuto disbalanci vyrovnat, a to stanovením úhrady výživného ze strany jednoho rodiče, aby dítě mohlo žít u obou rodičů na stejné úrovni.¹⁴⁹

Vzhledem k tomu, že rodiče mají vůči nezletilému stejné postavení, odpovídá rozsah jejich vyživovací povinnosti poměru jejich majetkových poměrů, schopností a možností k majetkovým poměrům, schopností a možností ostatních.¹⁵⁰ V řízení před soudem musí rodič prokázat výši svých příjmů (předložením listin k výši příjmů a rozsahu majetku apod.). Pokud se tak nestane, a soudu jinými prostředky rodič neumožní své příjmy zjistit, platí, že průměrný měsíční příjem se vypočte jako pětadvacetinásobek částky životního minima jednotlivce podle jiného právního předpisu¹⁵¹.¹⁵²

Poměrně často se však stává, že se rodiče se snaží minimalizovat výživné tím, že uměle snižují své příjmy. Mohou například úmyslně pracovat za minimální mzdu, pracovat v méně lukrativním zaměstnání, uměle snižovat své příjmy z podnikání či příjmy přímo zatajovat. Poukazují přitom na svá záporná nebo nulová daňová priznání. Soudy jsou však s takovými praktikami obeznámeny

¹⁴⁷ Poměrně progresivně se k této otázce vyjádřil ÚS ve svém nálezu sp. zn. IV. ÚS 650/15 ze dne 16. prosince 2015, a to ve vztahu k nadstandardně vysokým příjmům rodičů. ÚS uvedl, že je sice „zcela adekvátní, pokud je rodiči s nadstandardními příjmy stanoveno i nadstandardně vysoké výživné, nicméně jeho výše by měla mít určité hranice“. Je totiž „právem rodičů rozhodnout, s kolika penězi má jejich dítě v tom které věku samo hospodařit. a naučit dítě hodnotě peněz a všípít mu, že nic není zadarmo a „bez práce nejsou koláče“.“

¹⁴⁸ NOVÁ, Hana. § 915 [Hledisko shody životní úrovně oprávněného a povinného]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 1. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgijpw2nrql4ys443cl4zdamjls44dsx3qmy4tcmi&refSource=toc>

¹⁴⁹ CÍZLOVÁ, Denisa. Stanovení výše vyživovací povinnosti u jednotlivých druhů péče o nezletilé děti. *Epravo.cz* [online]. Publikováno 11. 7. 2019 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stanoveni-vyse-vyzivovaci-povinnosti-u-jednotlivych-druhu-pece-o-nezletile-deti-109600.html>

¹⁵⁰ Ust. § 914 OZ.

¹⁵¹ Jiný právní předpis představuje v tomto případě zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.

¹⁵² Ust. § 916 OZ.

a v rámci soudního řízení se proto zaměřují na jednotlivé faktory jako je vzdělání rodiče, průměrné příjmy v daném oboru, předchozí pracovní zkušenosti rodiče, důvody proč již nemůže vykonávat svou původní profesi, nabídky pracovních příležitostí na trhu práce, proč se případně vzdal předchozího zaměstnání atp.,¹⁵³ jak např. uvedl ve svém rozhodnutí Městský soud v Praze sp. zn. 16 Co 492/99 ze dne 7. prosince 1999. Jako ukázkový příklad lze uvést rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 sp. zn. 19 P 73/2018 ze dne 20. února 2020. V rámci soudního řízení bylo rozhodováno o zvýšení výživného a změně výchovy. Matka se svým návrhem soudu domáhala zvýšení výživného¹⁵⁴ pro nezletilého s odůvodněním, že naposledy bylo o výživném pro nezletilého rozhodnuto v roce 2013 (tj. 5 let nazpět), kdy byla otci určena vyživovací povinnost ve výši 4.000,- Kč měsíčně. Nezletilému v této době byly dva roky. V době návrhu však nezletilý již začal navštěvovat základní školu a pravidelně se účastnil množství mimoškolních aktivit, čímž jeho náklady značně vzrostly. Otec se svým návrhem domáhal svěřeni nezletilého do střídavé péče a stanovení vyživovací povinnosti otci ve výši 1.500 Kč,- měsíčně a matce ve výši 2.000,- Kč měsíčně s tím, že nezletilý u otce tráví více času, oproti rozsudku z roku 2013.¹⁵⁵ Soud návrh matky na zvýšení výživného pro nezletilého označil jako důvodný z následujících důvodů: Byť se otec vyjádřil tak, že na jeho straně ke změnám v jeho příjmu nedošlo a jeho příjmy jsou stejné jako v roce 2013,¹⁵⁶ soud přihlédl k tomu, že v mezičase otci odpadly dvě vyživovací povinnosti, kdy otec hradil výživné na své dvě starší děti. Soud dále uvedl, že otec v době rozhodování podniká, je společníkem dvou společností, deklaruje určitý měsíční příjem jako mzdu, což ostatně potvrdil také jeho zaměstnavatel,¹⁵⁷ avšak tento měsíční příjem není z jeho účtů zřejmý. Soudu neunikla ani skutečnost, že otec využívá automobily ve vlastnictví společnosti, ve které je společníkem, sám vlastní vůz prémiové značky BMW X5 a poukázal na to, že jen náklady samy o sobě na takový automobil jsou vysoké. Vzhledem

¹⁵³ CÍZLOVÁ, Denisa. Stanovení výše vyživovací povinnosti u jednotlivých druhů péče o nezletilé děti. *Epravo.cz* [online]. Publikováno 11. 7. 2019 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stanoveni-vyse-vyzivovaci-povinnosti-u-jednotlivych-druhu-pece-o-nezletile-deti-109600.html>

¹⁵⁴ Matka navrhovala zvýšení výživného na 7.500,- Kč.

¹⁵⁵ Návrh otce na změnu výchovy byl soudem zamítnut, neboť bylo prokázáno, že otec o dítě nepečuje tak, jako kdyby bylo svěřeno do jeho péče, ať už výlučně, nebo střídavě, otec se nezajímá o zdravotní stav dítěte, nepečuje o něj v době, kdy je dítě nemocné, netráví s ním dovolené a komunikace mezi rodiči je špatná. Nad rámec toho otec sám po podání návrhu na zvýšení výživného matkou, uvedl, že pokud matka takový návrh podá, bude požadovat minimálně střídavou péči.

¹⁵⁶ Otec soudu deklaroval příjem necelých 20.000,- měsíčně.

¹⁵⁷ Nutno podotknout, že otec byl v době rozhodnutí společníkem, tedy vlastníkem tohoto zaměstnavatele.

k deklarovaným měsíčním příjmům soud uzavřel, že jim neodpovídá životní úroveň otce, kdy je vlastníkem luxusního vozu, rodinného domu, podniká a je společníkem ve dvou společnostech. Z výše uvedených důvodů proto soud vyšel při rozhodování o výživném z životní úrovně otce. Soud však přihlédl i ke skutečnosti, že se otec s nezletilým stýkal poměrně široce, a mj. dítěti hradil část oblečení, letní tábor a spořil dítěti prostřednictvím stavebního spoření, a proto soud návrhu matky nevyhověl zcela, nýbrž zvýšil výživné na nezletilého na částku 6.500 Kč¹⁵⁸.¹⁵⁹

Ministerstvo spravedlnosti ČR vydalo v roce 2022 aktualizovanou doporučující (orientační) tabulku¹⁶⁰, kterou se při rozhodování mohou soudy řídit. K účelu vydané tabulky se Ministerstvo spravedlnosti vyjádřilo tak, že se jedná především o nástroj pro veřejnost, aby si sama mohla určit orientační výši výživného a aby napomohla rodičům ke vzájemné dohodě, která je samozřejmě vždy upřednostňovaným řešením před nutností upravovat výši výživného soudně.¹⁶¹ Nutno však vždy mít na paměti, že každý případ je jedinečný a nelze tak tabulku bez dalšího formalisticky uplatňovat, aniž by nebylo přihlíženo ke specifickým okolnostem projednávané věci.

Na základě příjmů rodičů může soud při rozhodování o svěřením dítěte do péče stanovit rozdílné výživné pro oba rodiče či pouze pro jednoho rodiče, kdy rodiči druhému se výživné nestanoví. Při určení výše výživného v případě střídavé péče se zohlední, že se oba rodiče stejně podílejí na péči o nezletilé děti. Pokud má jeden z rodičů vyšší příjem, nebude mu vyměřeno výživné ve výši, které by mu bylo stanoveno v případě, kdyby bylo dítě svěřeno do výlučné péče druhého z rodičů, protože oba rodiče se na výchově a péči o dítě podílejí rovnoměrně.¹⁶² Soud také přihlédně k tomu, že kolika dětem rodič vyživovací povinnost má i k věku nezletilých.¹⁶³ Dále stojí zmínit skutečnost, že pokud rodič žije ve společné domácnosti se svým novým partnerem či partnerkou, soud přihlédně rovněž

¹⁵⁸ Soud výživné stanovil zpětně od doby, kdy došlo k velkému zvýšení nákladů nezletilého v souvislosti s nástupem na základní školu.

¹⁵⁹ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 sp. zn. 19 P 73/2018 ze dne 20. února 2020.

¹⁶⁰ Doporučující tabulka pro stanovení výživného z roku 2022 tvoří přílohu č. 1 této práce.

¹⁶¹ ČTK. Ministerstvo připravilo novou tabulku s doporučenou výší výživného. *České noviny* [online]. 20. 9. 2022 [cit. 2023-03-01]. ISSN 1213-5003. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ministerstvo-pripravilo-novou-tabulku-s-doporucenou-vysi-vyzivneho/225925>

¹⁶² CÍZLOVÁ, Denisa. Stanovení výše vyživovací povinnosti u jednotlivých druhů péče o nezletilé děti. *Epravo.cz* [online]. Publikováno 11. 7. 2019 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stanoveni-vyse-vyzivovaci-povinnosti-u-jednotlivych-druhu-pece-o-nezletile-deti-109600.html>

¹⁶³ Platí, že čím je dítě starší, tím vyšší jeho náklady jsou.

k příjmům a majetkovým poměrům tohoto nového partnera při stanovení výše výživného.¹⁶⁴

V souvislosti s výše zmíněným rozhodnutím Obvodního soudu pro Prahu 10 (sp. zn. 19 P 73/2018) již bylo naznačeno, že dohoda či rozhodnutí o výživném mohou být při změně poměrů změněny.¹⁶⁵ Z praxe vyplývá, že s rostoucím věkem dítěte je zvyšování výživného takřka automatické, zatímco jeho snížení je spíše nepravděpodobné.^{166, 167} Mezi nejčastější důvody potřeby zvýšení výživného patří zejména věk dítěte, jeho nástup na první či druhý stupeň základní školy, střední školu, zvýšený počet zájmových aktivit, zhoršení zdravotního stavu dítěte či zlepšení majetkových poměrů na straně povinného rodiče atp.¹⁶⁸

U výlučné péče o nákladech na dítě rozhoduje ten rodič, v jehož výlučné péči se dítě nachází, a to bez ohledu na názor nepečujícího rodiče. V rámci střídavé péče by však se měli rodiče dohodnout na tom, jak bude o nákladech na dítě rozhodováno.¹⁶⁹

V souvislosti s výživným je důležité poukázat na fakt, že se mnohdy rodiče mylně domnívají, že v případě svěřeni dítěte do střídavé péče nebudou muset za žádných okolností hradit žádné výživné.¹⁷⁰ V závislosti na finanční situaci obou rodičů může soud skutečně rozhodnout i o neustanovení výživného, avšak jedná se zejména o ty případy, ve kterých je finanční situace u obou rodičů natolik obdobná, že se stanovení výživného jeví jako nadbytečné.¹⁷¹

¹⁶⁴ CÍZLOVÁ, Denisa. Stanovení výše vyživovací povinnosti u jednotlivých druhů péče o nezletilé děti. *Epravo.cz* [online]. Publikováno 11. 7. 2019 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stanoveni-vyse-vyzivovaci-povinnosti-u-jednotlivych-druhu-pece-o-nezletile-deti-109600.html>

¹⁶⁵ Ust. § 923 odst. 1 OZ.

¹⁶⁶ Jde zejména o situace, kdy se povinnému rodiči výrazně např. sníží příjmy nebo se výrazně zhorší majetkové poměry, soud rozhodně o jeho další vyživovací povinnosti apod. Je nezbytné, aby se jednalo o stav dlouhodobého charakteru.

¹⁶⁷ MAYEROVÁ, Vendula. Jednou výživné, navždy výživné? *Právní prostor* [online]. Publikováno 8. 3. 2019 [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/jednou-vyzivne-navzdy-vyzivne>

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ TOMEŠOVÁ, Jana. Úvaha o hranici mezi střídavou a výlučnou péčí o nezletilé dítě. *Právní prostor* [online]. Publikováno 25. 6. 2019 [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/ht-uvaha-o-hranici-mezi-stridavou-a-vylucnou-peci-o-nezletile-dite?strana_do=4

¹⁷⁰ CÍZLOVÁ, Denisa. Stanovení výše vyživovací povinnosti u jednotlivých druhů péče o nezletilé děti. *Epravo.cz* [online]. Publikováno 11. 7. 2019 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stanoveni-vyse-vyzivovaci-povinnosti-u-jednotlivych-druhu-pece-o-nezletile-deti-109600.html>

¹⁷¹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Střídavá péče velebená i proklínaná. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 3, s. 44 an. ISSN 1210-6348.

5. Střídavá péče z pohledu Ústavního soudu České republiky

Podle čl. 83 zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) je Ústavní soud soudním orgánem ochrany ústavnosti.¹⁷² Mezi pravomoci Ústavního soudu patří mimo jiné rozhodování o ústavních stížnostech, které se týkají pravomocných rozhodnutí a dalších zásahů orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod.¹⁷³ Nicméně, je důležité si uvědomit, že Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů, a tudíž není oprávněn provádět instanční přezkum jejich rozhodnutí. Ústavní soud disponuje pravomocí přezkoumat rozhodnutí pouze z hlediska dodržení ústavněprávních principů, na základě ústavních stížností, které k němu směřují. Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti nehodnotí důkazy a nerozhoduje o tom, komu má být dítě svěřeno do péče, nýbrž posuzuje to, zda rozhodnutími obecných soudů byla porušena základní práva a svobody stěžovatele.¹⁷⁴ Při posuzování rozhodnutí obecných soudů týkajících se péče o dítě má za úkol hodnotit, zda bylo celé řízení vedené v nejlepším zájmu dítěte, jak je definováno v článku 3 Úmluvy o právech dítěte. Ústavní soud se dále zabývá tím, zda byly shromážděny všechny potřebné důkazy k určení nejlepšího zájmu dítěte, přičemž odpovědnost za toto zajištění nese právě obecný soud. Ústavní soud musí také posoudit, zda byla veškerá rozhodnutí v průběhu řízení náležitě odůvodněna a byla skutečně v souladu s nejlepším zájmem dítěte.¹⁷⁵

Ústavní soud se k přezkumu rozhodování ve věcech svěřeni dětí do péče a stanovení styku s nimi staví poměrně zdrženlivě, neboť posuzování těchto otázek by mělo být především na obecných soudech, které mají odpovídající prostředky a podmínky pro dokazování a pro samotné rozhodnutí ve věci. Do rozhodování obecných soudů Ústavní soud zasahuje pouze za předpokladu, že došlo k excesivnímu vykročení z pravidel řádného soudního řízení.¹⁷⁶ Lze tedy konstatovat, že ÚS zasahuje v rodinně právních věcech pouze ve výjimečných případech¹⁷⁷. Ústavnímu soudu nepřísluší dělat závěry o tom, kterému z rodičů má být dítě svěřeno do péče či jaký má být rozsah styku nezletilého s druhým z rodičů, jaká má být výše výživného ani hodnocení doposud provedených důkazů. Ústavní

¹⁷² Čl. 83 Ústavy ČR.

¹⁷³ Čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ČR.

¹⁷⁴ Srov. nálež ÚS sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. února 2010.

¹⁷⁵ Srov. např. nálež ÚS sp. zn. II. ÚS 169/16 ze dne 24. června 2016.

¹⁷⁶ Usnesení ÚS sp. zn. IV. ÚS 2474/22 ze dne 15. listopadu 2022.

¹⁷⁷ Usnesení ÚS sp. zn. III. ÚS 1309/21 ze dne 15. června 2021.

soud pouze posuzuje, zda soudy svými rozhodnutími nevybočily z mezí ústavnosti.¹⁷⁸

Ústavní soud v souvislosti se střídavou péčí uvedl, že uznává, že ani odborníci se nedokážou shodnout na tom, zda je střídavá péče prospěšná či nikoliv, poukazuje však na to, že zahraniční výzkumy včetně metastudií, ukazují, že při správně nastavených podmínkách je střídavá péče nejvhodnějším modelem pro nezletilé po rozchodu či rozvodu rodičů. Rozhodovací praxe Ústavního soudu ČR tak jednoznačně potvrzuje prioritu střídavé péče před ostatními formami péče.¹⁷⁹

Některá zásadní rozhodnutí Ústavního soudu byla již představena v rámci třetí kapitoly, v následující kapitole bych však ráda další předložená rozhodnutí ÚS analyzovala o něco podrobněji. Vzhledem k velkému množství rozhodnutí, která Ústavní soud v otázce střídavé péče vydal, budou v následující kapitole představeny pouze vybrané nálezy Ústavního soudu, která považuji za zásadní a obecnou soudní praxi nejvíce ovlivňující.

5.1. Ingerence státu do rodinného života

Jak již bylo nastíněno výše, z čl. 10 odst. 2 LZPS vyplývá, že každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.¹⁸⁰ Uvedené rovněž vyplývá i z čl. 8 odst. 1 a 2 EÚLP.¹⁸¹

Ve svém nálezu sp. zn. III. ÚS 2298/15 ze dne 15. března 2016 Ústavní soud vyslovil předpoklad, že rozhodování o osudu svých dětí je primárně v kompetenci rodičů, z čehož vyplývá, že státní zásahy by měly být použity pouze tehdy, pokud jsou skutečně nezbytné.¹⁸² Má-li tedy nezletilé dítě dva způsobilé a plně svéprávné rodiče, měli by být primárními osobami, které rozhodují o jeho osudu a budoucím životě.¹⁸³

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ Nález ÚS sp.zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. května 2022.

¹⁸⁰ Čl. 10 odst. 2 LZPS.

¹⁸¹ Čl. 8 odst. 1 EÚLP: „Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydli a korespondence.“ Čl. 8 odst. 2 EÚLP: „Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

¹⁸² Nález ÚS sp. zn. III. ÚS 2298/15 ze dne 15. března 2016.

¹⁸³ JUSTIČNÍ AKADEMIE. 3. rodinně právní symposium. 2021 [online]. Kroměříž: Justiční akademie. [cit. 2023-02-22]. s. 11. Dostupné z: https://www.jacz.cz/images/rodinnepravni_symposium/3_symposium_Stridava_pece.pdf

V souladu s pozitivním závazkem na ochranu rodinného života je stát povinen poskytnout rodičům pomoc při zmírnění konfliktu mezi nimi a při hledání optimálního řešení, které bude v nejlepším zájmu dítěte.¹⁸⁴ To ostatně potvrdil i Ústavní soud v nálezu ÚS sp. zn. II. ÚS 3765/11 ze dne 13. března 2012, ve kterém uvedl, že ESLP¹⁸⁵ již mnohokrát zdůraznil, že článek 8 EÚLP má za cíl chránit jednotlivce před svévolnými zásahy orgánů veřejné moci. Citované ustanovení však nejen stanovuje státu povinnost státu zdržet se takových zásahů, nýbrž také ukládá státu pozitivní povinnosti, které jsou pevně spojeny s účinným respektováním soukromého nebo rodinného života.¹⁸⁶ Z uvedeného je evidentní, že role soudů je při rozhodování ve věcech nezletilých skutečně mimořádně důležitá.

5.2. Presumpce střídavé péče

Mnohým rozhodnutím Ústavního soudu se pro jejich průlomovost, někdy až překvapivost, dostalo a stále dostává mnohé mediální pozornosti. Jedním z takových zásadních nálezů Ústavního soudu je nález sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. května 2014, kterým ÚS rozhodl ve prospěch presumpce střídavé péče.

5.2.1. Kritéria pro svěřování dětí do péče

Ústavní soud v citovaném nálezu uvedl, že v řízení o svěřování nezletilého do péče, je nezbytné, aby byla za účelem rozhodování v nejlepším zájmu dítěte¹⁸⁷ u všech osob, které o svěřování dítěte do péče jeví upřímný zájem, posuzována veškerá relevantní kritéria samostatně. Pokud jsou u obou rodičů kritéria splněna stejnou měrou, je vhodné svěřit dítě právě do společné nebo střídavé péče těchto osob. Ústavní soud k tomu doplnil, že v řízení o úpravě poměrů mohou být přijata opatření, která umožní realizovat tento postup v budoucnu.¹⁸⁸

Pokud je tedy v nejlepším zájmu dítěte, aby bylo svěřeno do péče obou usilujících rodičů, je optimálním rozhodnutím svěřování dítěte do péče všech těchto osob současně. Tímto způsobem totiž budou zajištěny podmínky pro komplexní rozvoj dítěte a současně se tím minimalizuje zásah do jeho rodinného života způsobený rozpadem vztahu rodičů.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Rozsudek senátu ze dne 18. července 2006, *Fiala proti České republice*, č. 26141/03.

¹⁸⁶ Nález ÚS sp. zn. II. ÚS 3765/11 ze dne 13. března 2012.

¹⁸⁷ Blíže k zájmu o dítě srov. rozsudek Velkého senátu ze dne 13. července 2000, *Scozzari a Giunta proti Itálii*, č. 39221/98 a 41963/98.

¹⁸⁸ Nález sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. května 2014.

ÚS rovněž vymezil a specifikoval kritéria, která musejí obecné soudy z hlediska nutnosti rozhodovat v nejlepším zájmu dítěte v řízení o úpravě výchovných poměrů vzít v potaz:

- 1) existenci pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěřeni do péče usilující osobou;
- 2) míru zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřeni do péče té které osoby;
- 3) schopnost osoby usilující o svěřeni dítěte do péče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby;
- 4) přání dítěte.

5.2.1.1. Existence pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěřeni do péče usilující osobou

Ve vztahu k prvnímu kritériu, tj. existenci pokrevního pouta mezi dítětem a osobou, která o svěřeni dítěte do její péče usiluje, ÚS uvedl, že rodina jako taková je primárně charakterizována biologickým poutem. Rodina jakožto sociální institut se má posuzovat až sekundárně. Je však nezbytné mít na zřeteli, že sama o sobě biologická vazba mezi dítětem a osobou, která o jeho svěřeni do péče usiluje, není dostatečná pro vytvoření rodinného života ve smyslu článku 8 EÚLP. Z tohoto důvodu tak dítě nebude svěřeno do péče rodiči, pokud společně s dítětem nežije, neboť zde existuje absence úzkého osobního vztahu.¹⁸⁹

5.2.1.2. Míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb k usilující osobě

Jako druhé kritérium ÚS stanovil míru zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřeni do péče té které osoby. Právě v rámci tohoto kritéria ÚS vyslovil požadavek na obecné soudy, aby v případě jakéhokoliv zásahu do rodinného života vždy usilovaly o co nejmenší intenzitu (minimalizaci). Minimalizace takového zásahu tkví zejména v tom, aby dítě nebylo odděleno především od těch osob, k nimž má silnou citovou náklonnost, dále od osob, u kterých již dlouhodobě pobývá a toto místo představuje jeho domov. Rovněž by dítě nemělo být oddělováno od svých sourozenců. Naopak by dítě mělo být svěřeno do péče osoby, jež bere na vědomí důležitost jiných blízkých osob v životě dítěte a nepředstavuje riziko, že bude v budoucnu dítěti bráněno v kontaktu s těmito

¹⁸⁹ Tamtéž.

osobami, jsou-li pro něj důležité. Ústavní soud současně deklaroval, že dítě je unikátní jedinec, který má vlastní identitu utvářenou například jeho národností, náboženským vyznáním nebo kulturní a jazykovou afiliací, a proto musí být zásah do soukromého života co nejmenší.¹⁹⁰

5.2.1.3. *Schopnost osoby usilující o svěření dítěte do péče zajistit jeho vývoj a potřeby*

Při posuzování osoby, která usiluje o svěření dítěte do své péče, je nezbytné brát v úvahu několik klíčových faktorů, díky kterým bude zajištěn celkový vývoj, fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby dítěte. Jedním z nich je věk této usilující osoby, neboť je důležité, aby byla dostatečně zralá, zkušená a schopna se o dítě postarat. Dalším faktorem, který je třeba brát v potaz, je zdravotní stav této osoby, tzn. zda je s ohledem na něj schopna plnit potřeby dítěte. Rovněž je třeba posuzovat materiální zabezpečení, neboť nemá-li usilující osoba dostatečné finanční prostředky, může to mít negativní dopad na to, zda bude schopna zajistit dítěti adekvátní péči. Dalšími ze schopností, kterými by usilující osoba měla disponovat, jsou schopnosti výchovné a intelektuální. Osoba by měla být schopna poskytnout dítěti potřebné vzdělání a podporu pro jeho osobní rozvoj. Poslední ze schopností, kterou ÚS ve svém nálezu uvedl, byla morální integrita a chování k nezletilému. Musí totiž být zajištěno, že daná osoba bude schopna poskytnout dítěti lásku, péči a bezpečí, a že nebude dělat nic, co by mohlo způsobit dítěti škodu.¹⁹¹

5.2.1.4. *Přání dítěte*

Podle nálezu Ústavního soudu je při hledání jeho nejlepšího zájmu dále nutné přihlížet k přání dítěte. Musí být však splněna podmínka, že je dítě dostatečně vyspělé po rozumové i emocionální stránce.

Ustanovení § 867 odst. 2 OZ stanoví, že o dítěti starším dvanácti let se má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit a že názoru dítěte věnuje soud patřičnou pozornost.¹⁹² K tomuto však ÚS uvádí, že tato hranice není striktní a je vždy nutné posuzovat každý případ individuálně. Mnoho dětí je schopno vyjádřit svůj názor již po dosažení hranice deseti let věku. Čím je dítě starší, tím větší váhu jeho názor bude mít. Na druhou stranu je

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² Ust. § 867 odst. 2 OZ.

vyloučené, aby obecné soudy přání dítěte ihned akceptovaly a svá rozhodnutí založily toliko na základě přání dítěte.¹⁹³

Dále Ústavní soud uvedl, že je nepřijatelné, aby na dítě byly kladeny přímé otázky typu: „*U koho bys chtěl/chtěla bydlet?*“. Naopak, děti by měly dotazovány formou nepřímých otázek. Pohovor by se zpočátku měl soustředit na neutrální témata jako jsou kamarádi, volnočasové aktivity, hračky atp. Následně lze přistoupit ke zjišťování více subjektivních informací¹⁹⁴ jako např. v případě, že rodiče žijí odděleně: „*Ve kterém pokojíčku se cítíš lépe?*“ nebo „*Kdo ti pomáhá s domácími úkoly?*“. Pokud jde o formu pohovoru s dětmi, měly by být prováděny v neformálním prostředí, tj. místo soudní síně např. v kanceláři soudce, školním zařízení dětí či v sídle orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“).¹⁹⁵ Pohovor může vést buď obecný soud sám anebo prostřednictvím OSPOD či znaleckého posudku. Pokud tomu významné okolnosti nebrání, je nezbytné po dosažení věku deseti let zjistit přání dítěte přímo před soudem. Přestože pohovor s nezletilým probíhá u soudu, děje se tak zpravidla bez přítomnosti rodičů a jejich právních zástupců. Jednání s dítětem by mělo být vždy adekvátní k jeho věku a úrovni vyspělosti.¹⁹⁶

Velmi častým jevem, ke kterému v řízení o svěření nezletilých do péče dochází, je manipulace ze strany rodiče, potažmo obou rodičů. Ústavní soud upozorňuje na to, že při zjišťování přání dítěte v případě, kdy se posuzuje změna výchovných poměrů z výlučné péče jednoho rodiče na střídavou péči, je třeba být obezřetný a brát v úvahu možnost manipulace ze strany rodiče, který měl dítě dosud v péči. Nezřídka se totiž stává, že se rodiče snaží ovlivnit dítě, aby vyjádřilo své přání u dotyčného setrvat a střídavé péče tak zabránit. Obecné soudy by proto měly být opatrné a takovou manipulaci včas odhalit a pokud možno i eliminovat.¹⁹⁷

5.2.2. Kritérium nejlepšího zájmu dítěte

Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 2482/13 vychází zpravidla z kritéria „*nejlepšího zájmu dítěte*“, které pramení z judikatury Evropského soudu pro lidská

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ SIGMUNDOVÁ, Michaela. Pohovory soudu s nezletilými dětmi. *Rodinné listy* [online]. 2022, č. 2/2022 [cit. 2023-03-20]. ISSN 1805-0824. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/304757/1/2>

¹⁹⁵ TOMEŠOVÁ, Jana. Výslech dítěte v soudním řízení. *Právní prostor* [online]. Publikováno 20. 2. 2020 [cit. 2023-01-02]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/vyslech-ditete-v-soudnim-rizeni>

¹⁹⁶ Nález sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. května 2014.

¹⁹⁷ Tamtéž.

práva, na niž ÚS v nálezu hojně odkazuje. Kritérium nejlepšího zájmu dítěte však vyplývá i z posunu v obecném vnímání rodičovských rolí otce a matky. Tento přístup je poněkud odlišný od přístupu, jaký zastávají některé obecné soudy, které při rozhodování o střídavé péči upřednostňují spíše zájmy rodičů než zájem samotného dítěte.¹⁹⁸

Byť se o termínu zájem dítěte OZ zmiňuje¹⁹⁹, v žádném z ustanovení není přímo definován.²⁰⁰ Komentář č. 14 Výboru OSN pro práva dítěte ve vztahu k čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte uvádí následující:

„Koncept nejlepšího zájmu dítěte je tedy flexibilní a přizpůsobitelný. Je třeba jej nastavit a definovat individuálně, podle konkrétní situace dítěte nebo dětí, kterých se týká, se zřetelem k jejich osobním souvislostem, situaci a potřebám. U jednotlivých rozhodnutí je nutno posuzovat a určovat nejlepší zájem dítěte ve světle specifických okolností konkrétního dítěte. U rozhodnutí týkajících se většího počtu dětí – jako jsou rozhodnutí zákonodárců – musí být nejlepší zájem dítěte posuzován a určen ve světle okolností konkrétní skupiny a/nebo dětí obecně. V obou případech by mělo posouzení a určení nejlepšího zájmu dítěte být prováděno s plným respektem k právům obsaženým v Úmluvě a v jejích Opčních protokolech.“²⁰¹

Ústavní soud se ve vztahu ke svěření dítěte do střídavé výchovy rodičů vyjádřil tak, že je nezbytné vycházet z premisy, že zájmem dítěte je, aby bylo především v péči obou rodičů, za předpokladu, že každý z nich poskytuje dítěti láskyplnou péči a každý svým dílem přispívá k osobnostnímu vývoji dítěte.²⁰² Ústavní soud také upozornil na význam postoje zákonodárce, který deklaroval svou vůli prostřednictvím dříve zmíněného zákona. č. 91/1998 Sb., jímž byl do ZOR včleněn § 26 odst. 2, jenž stanovoval, že pokud jsou oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a oba mají o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné,

¹⁹⁸ HUSSEINI, Faisal. Střídavá výchova. *Soudní rozhledy*, 2014, č. 7-8, s. 249. ISSN 1211-4405.

¹⁹⁹ Např. § 907 odst. 1 a 2 OZ, § 956 OZ, § 943 OZ atd.

²⁰⁰ FIDRMUCOVÁ, Anna. Střídavá péče v rozhodovací praxi Ústavního soudu. *Právní rozhledy* [online]. 2017, 2017(8), 277 [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembg5pxa4s7hbpngxzsg43q&groupIndex=1&rowIndex=0>

²⁰¹ *Úmluva o právech dítěte a související dokumenty*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016. ISBN 978-80-7421-120-1, str. 122.

²⁰² Podobné argumenty byly uvedeny v nálezu sp. zn. I. ÚS 1506/13 ze dne 30. května 2014, který rovněž vzbudil mnoho pozornosti.

popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, a to za předpokladu, že je to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.²⁰³

Pokud jsou tedy oba rodiče způsobilí vychovávat dítě a projevují zájem o jeho výchovu, přičemž se oba rodiče řádně starají o dítě a dbají o jeho citový, rozumový a mravní rozvoj, pak by měla být střídavá péče považována za standardní řešení. ÚS dokonce vyslovil, že by svěřením dítěte do střídavé péče mělo být za splnění výše uvedených podmínek pravidlem. Naopak přistoupení k jiné formě péče o dítě by mělo představovat výjimku, ke které se váže nutnost prokázání, z jakého důvodu bylo přistoupeno k jinému řešení, než je péče střídavá. Nutno však podotknout, že obecné soudy jsou dle ÚS povinny posuzovat i jiná relevantní kritéria, která mohou s ohledem na zájem dítěte vyvrátit tuto presumpci střídavé péče.²⁰⁴ Není tedy možné, aby byla střídavá péče jakýmsi výchozím a automatickým řešením, a to ani v případě, že oba rodiče naplňují čtyři výše uvedená kritéria stejnou měrou.²⁰⁵

Ústavní soud ve svém rozhodnutí dále připomněl, že střídavá péče je jedním z práv dítěte, které vychází z principu rovného postavení obou rodičů a respektu k jejich právům a povinnostem. Soud dále uvedl, že uspořádání péče o dítě by mělo být vždy individuální a přizpůsobené konkrétním okolnostem případu, a že rozhodování by mělo být založeno na maximálním zohlednění zájmů dítěte. V této souvislosti Ústavní soud upozornil na nutnost spolupráce mezi rodiči a na to, aby střídavá péče za žádných okolností nebyla využívána jako způsob trestu nebo odměny vůči druhému rodiči, ale jako způsob uspořádání péče, který je nejvhodnější pro dítě. ÚS však zdůraznil, že střídavá péče není vhodná pro každý případ, a proto je nutné danou situaci vždy individuálně posoudit.

5.2.3. Vyloučení střídavé péče

V nálezu sp. zn. I. ÚS 2482/13 se Ústavní soud též vyjádřil k otázce vyloučení střídavé péče. Střídavá péče nesmí být obecnými soudy odmítnuta jen proto, že jeden z rodičů se střídavou péčí nesouhlasí a nárokuje si péči výlučnou. Avšak, pokud tento nesouhlas není založen na zjevně iracionálním či nepřezkoumatelném důvodu, jsou soudy povinny zkoumat to, z jakých důvodů si rodič nepřeje podílet se na společné nebo střídavé výchově dítěte. Tyto důvody

²⁰³ Nález sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. května 2014.

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ Srov. nález sp. zn. II. ÚS 169/16 ze dne 24. června 2016.

musí být schopné zásadním způsobem negativně ovlivnit zájmy dítěte. Podle Ústavního soudu mohou být závažné důvody pro vyloučení střídavé péče například v případech, kdy je jeden z rodičů neschopen nebo neochotný se podílet na výchově dítěte, kdy hrozí nebezpečí pro zdraví nebo bezpečnost dítěte, nebo kdy jsou vztahy mezi rodiči tak napjaté, že by střídavá péče mohla negativně ovlivnit dítě. Ústavní soud však zdůraznil, že při rozhodování o vyloučení střídavé péče musí být vždy brán v potaz nejlepší zájem dítěte. To znamená, že i v případech, kdy jsou závažné důvody pro vyloučení střídavé péče, musí být posouzeno, zda by vyloučení střídavé péče nebylo pro dítě příliš zásadním zásahem do jeho práva na výchovu obou rodičů.²⁰⁶

Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 2482/13 tedy ukazuje, že vyloučení střídavé péče musí být výjimečným opatřením, které lze aplikovat pouze za přísně stanovených podmínek a vždy s ohledem na nejlepší zájem dítěte.

Zmiňovaný nález ÚS sp. zn. I. ÚS 2482/13 vyvolal u veřejnosti vlnu smíšených reakcí, a to zejména ve vztahu k otázce, zda je skutečně nejlepším zájmem dítěte jeho svěření do péče obou rodičů. Střídavá péče totiž nepochybně přináší do života dítěte zásadní změny zahrnující např. stěhování mezi domovy, školami i kamarády. Na druhou stranu je třeba zvážit, jaké dopady má na dítě jeho svěření do výlučně do péče jednoho z rodičů, které na druhou stranu přináší odcizení nebo ztrátu druhého rodiče. Navzdory širokému kontaktu jednoho z rodičů s dítětem nelze dosáhnout stejného efektu jako v případě rovnoměrné střídavé péče.²⁰⁷

Za podobně významný nález lze považovat nález ÚS sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. prosince 2014, který výše uvedená kritéria svěřování do péče rekapituloval a konstatoval, že při jejich splnění stejnou měrou by dítě mělo být svěřeno do péče obou rodičů. V opačné situaci by mělo být dítě svěřeno tomu rodiči, který je naplňuje lépe.^{208 209}

²⁰⁶ Nález sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. května 2014.

²⁰⁷ ŘEZNÍČEK, David, HEJNÁ, Alena. Střídavá péče ve světle současné judikatury. *Epravo.cz* [online]. Publikováno 18. 12. 2014 [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stridava-pece-ve-svetle-soucasne-judikatury-96105.html>

²⁰⁸ Současně ÚS uvedl, že byť je výčet kritérií demonstrativní, nesouhlas jednoho z rodičů se svěřením dítěte do střídavé péče takovým kritériem není.

²⁰⁹ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. prosince 2014.

5.3. Individualizace jednotlivých případů

Na výše uvedený nálezu ÚS navázala judikatura ÚS ve vztahu k nutnosti individualizace jednotlivých případů. Jedním z takových rozhodnutí je usnesení ÚS sp. zn. II. ÚS 2224/14 ze dne 9. prosince 2014. Ústavní soud uvedl, že pokud jde o soudní rozhodnutí v tak individualizovaných věcech jako jsou spory o úpravu výchovných poměrů nezletilých dětí, nelze je vykládat jako precedenčně závazná. A z tohoto důvodu není už vůbec možné stanovit obecná kritéria, která v případě jejich naplnění budou s jistotou zaručovat rozhodnutí soudu ve prospěch určité formy péče. Ani kritéria, která byla vyjádřena v nálezu ÚS sp. zn. I. ÚS 2482/13, takový charakter nemají.²¹⁰

Ke kritériím vymezeným v nálezu ÚS sp. zn. I. ÚS 2482/13 Ústavní soud uvedl, že mají spíše referenční charakter, a proto jejich naplnění musí obecný soud vždy řádně zkoumat vždy však s ohledem na konkrétní okolnosti příslušného případu. Úkolem Ústavního soudu totiž není předjímat rozhodnutí o tom, komu má být dítě svěřeno do péče, či dokonce přímo rozhodovat o jeho svěřeni do střídavé péče, nýbrž přezkoumávat, zda výše uvedená kritéria byla obecnými soudy vzata v potaz.²¹¹

O pár měsíců později vydal ÚS usnesení sp. zn. IV. ÚS 106/15 ze dne 17. března 2015, ve kterém nepřímou navázal na závěry ÚS uvedené v usnesení sp. zn. II. ÚS 2224/14, když uvedl, že střídavá péče nesmí představovat jakousi univerzální formu péče. ÚS přiznal, že si je vědom toho, že z předchozích nálezů ÚS vyplývá, že by střídavá péče měla být pravidlem a je v zájmu dítěte za předpokladu, že jsou splněny zákonné podmínky, tzn. že jsou oba rodiče stejnou měrou schopni a ochotni pečovat o zdraví dítěte, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, a současně má dítě k oběma rodičům stejně hluboký citový vztah. ÚS však upozornil, že tyto zákonné podmínky nutně nemusí nastat u každého případu, a má-li se rozhodnout o střídavé péči, musí být jejich existence jednoznačně prokázána.²¹²

Při posuzování nejlepšího zájmu dítěte nelze vycházet z určité dříve vytvořené koncepce bez toho, aniž by byly zkoumány jiné individuální okolnosti případu, specifické potřeby dítěte aj. Zájem a potřeby konkrétního dítěte je proto třeba posuzovat v každém případě individuálně a vždy s úsilím o co nejmenší

²¹⁰ Usnesení ÚS sp. zn. II. ÚS 2224/14 ze dne 9. prosince 2014.

²¹¹ Tamtéž.

²¹² Usnesení ÚS sp. zn. IV. ÚS 106/15 ze dne 17. března 2015.

množství negativních důsledků pro dítě. Přeci jen je každé dítě jiné a každé na takovou stresující situaci reaguje jiným způsobem, je proto třeba brát v potaz i osobnost samotného dítěte, zkoumat jeho schopnost adaptovat se na nové výchovné i sociální prostředí, jeho citové pouto a u dětí strašících i jejich přání atp.²¹³

Ústavní soud na druhou stranu upozornil, že stejným způsobem nelze střídavou výchovu automaticky a bez důkladného posouzení případu odmítat.²¹⁴

5.4. Zdravotní stav nezletilého či rodiče

Potřebu individualizace je třeba zmínit i ve vztahu k dalšímu aspektu, kterým je třeba se při svěřování dítěte do péče bezesporu zabývat. Tímto aspektem je zdravotní stav dítěte i jeho rodičů, a to jak po fyzické, tak i psychické stránce.

V usnesení sp. zn. II. ÚS 543/05 ze dne 2. března 2006 se ÚS zabýval případem, kdy odvolací soud zamítl návrh otce na střídavou výchovu mj. z důvodu vážného zdravotního stavu nezletilých dětí a s tím související náročností péče o ně. Ústavní soud uvedl, že si lze jen stěží představit, že by neustálé změny pobytu, jak by tomu bylo v případě vyhovění návrhu na střídavou výchovu, byly v zájmu dětí v situaci, kdy vzhledem ke svému postižení obě děti vyžadují intenzivní lékařskou a rehabilitační péči.²¹⁵

Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. prosince 2014 konstatoval, že i v situaci, kdy oba rodiče do zhruba stejné míry naplňují kritéria pro svěřování dítěte do péče, je možné, že u dotyčného dítěte nastanou specifické okolnosti, které brání jeho svěřování do střídavé péče a by svěřování dítěte do střídavé péče nebylo v tomto případě v jeho zájmu. Takovými okolnostmi může být např. nervová labilita dítěte či skutečnost, že se jedná o dítě s Aspergerovým syndromem²¹⁶. Pro takové dítě by střídavá péče totiž mohla představovat neadekvátní zátěž.²¹⁷

ÚS se případem dítěte, u nějž bylo podezření na Aspergerův syndrom, zabýval v usnesení sp. zn. I. ÚS 2441/13 ze dne 15. prosince 2014, kdy soud prvního stupně dospěl k závěru, že vzhledem ke zdravotnímu stavu dítěte a z důvodu neschopnosti rodičů vzájemně spolupracovat není střídavá výchova

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ Usnesení ÚS sp. zn. II. ÚS 543/05 ze dne 2. března 2006.

²¹⁶ Aspergerův syndrom je neurovývojové onemocnění, které se řadí do skupiny poruch autistického spektra. Osoby s Aspergerovým syndromem mají problémy s komunikací, sociálními interakcemi, empatií, adaptací na změny a omezenými, stereotypními zájmy a chováním.

²¹⁷ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. prosince 2014.

v zájmu dítěte a svěřil proto dítě do výlučné péče matky. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že dítě má výrazně oslabenou schopnost přizpůsobit se změně prostředí a vyžaduje ve svém životě pravidelný denní režim.²¹⁸ Krajský soud v Ostravě prvostupňově rozhodnutí následně potvrdil.²¹⁹

Ústavní soud se ve vztahu k tomuto případu vyjádřil tak, že obecné soudy provedly rozsáhlé důkazní řízení, na základě kterého vyhodnotily svěřeni do výlučné péče matky jako optimální, a to s přihlédnutím ke zdravotnímu stavu dítěte. ÚS rovněž připomněl, že ke střídavé výchově se nelze automaticky uchýlovat v každém řízení o svěřeni dítěte do péče. Právě naopak je zapotřebí vždy hledat nejlepší zájem dítěte v každém konkrétním případě individuálně.²²⁰

V souvislosti s (ne)svěřováním dětí s poruchami autistického spektra do střídavé péče zastává Ústavní soud poměrně jednotný názor a se závěry obecných soudů – že střídavá péče není pro děti pohybující se na autistickém spektru vzhledem k potřebě zachování jednotného výchovného prostředí a režimu vhodná – se často ztotožňuje.²²¹

Zdravotní stav dítěte i matky ÚS posuzoval ve svém usnesení sp. zn. III. ÚS 722/11 ze dne 31. března 2011. Otec se u obecných soudů domáhal změny výchovy dvou nezletilých dětí a požadoval jejich svěřeni do své výlučné péče. Do té doby byly děti na základě vzájemné dohody rodičů schválené soudem svěřeny do výlučné péče matky. Důvodem otcova návrhu měla být podstatná změna poměrů, která nastala na straně matky, neboť její zdravotní stav se v důsledku onemocnění roztroušenou mozkomíšni sklerózou výrazně zhoršil. Kvůli tomuto onemocnění skončila matka v invalidním důchodu I. stupně a nebyla schopna se o nezletilé děti řádně starat. Nutno podotknout, že jedno z dětí trpělo též vážným onemocněním, a to cukrovkou. Obecné soudy tomuto návrhu však nevyhověly.²²²

Ústavní soud otcovu ústavní žádost shledal jako neopodstatněnou a ve vztahu k výše uvedenému uvedl, že již v době rozhodování o poslední úpravě výchovy nezletilých byla matce diagnostikována roztroušená skleróza a matka již tehdy pobírala částečný invalidní důchod. Ani lékařské zprávy neindikovaly změnu jejího zdravotního stavu. Ústavní soud se ztotožnil s názorem odvolacího soudu, když uvedl, že výchovné prostředí poskytované matkou, která se doma může svým

²¹⁸ Rozsudek Okresního soudu v Opavě č. j. 14 Nc 413/2010-647 ze dne 7. prosince 2011.

²¹⁹ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě č. j. 56 Co 485/2012-1544 ze dne 5. dubna 2013.

²²⁰ Usnesení ÚS sp. zn. I. ÚS 2441/13 ze dne 15. prosince 2014.

²²¹ Viz např. usnesení ÚS sp. zn. II. ÚS 2156/15 ze dne 31. srpna 2015, usnesení ÚS sp. zn. IV. ÚS 2502/19 ze dne 22. října 2019 či usnesení ÚS sp. zn. II. ÚS 2821/18 ze dne 16. dubna 2019.

²²² Usnesení ÚS sp. zn. III. ÚS 722/11 ze dne 31. března 2011.

dětem naplno věnovat a zajistit jim klidné a stabilní rodinné zázemí, je pro nezletilé vhodné. Zvláště pak ve vztahu k jednomu z dětí, které trpí cukrovkou, vyžadující speciální režim. Ústavní soud proto přitakal závěrům obecných soudů a uvedl, že k zásadní změně poměrů oproti stavu dřívějšímu nedošlo.²²³

Navzdory usnesení ÚS sp. zn. III. ÚS 722/11, kterým byla otcova ústavní stížnost odmítnuta, se však otec rozhodl znovu podat návrh na změnu výchovného prostředí. Tentokrát se jednalo o návrh na svěřeni dětí do péče střídavé (prvním návrhem se otec domáhal svěřeni dětí do jeho výlučné péče). Obecné soudy však ani tomuto návrhu nevyhověly zejména s ohledem na případné střídání základní školy a školky v každém pololetí, které by si střídavá péče vyžádala. Krajský soud v Praze ve svém rozhodnutí uvedl, že ze zprávy základní školy, jejímž žákem je dítě s diabetes, vyplývá, že dítě je senzitivní, obtížně navazuje kontakty s dětmi, a střídání školy by proto pro něj nepochybně znamenalo zátěž. Situace byla o to komplikovanější, že dítě – diabetik, vyžadovalo konstantní péči a dohled. Rovněž škola, do které dítě dochází, musí být o jeho aktuálním zdravotním stavu dobře informována, a to jak jednotliví učitelé, tak i spolužáci. Odvolací soud k tomuto uvedl, že rodiče jistě mají právo vychovávat a pečovat o své děti, to by však nemělo být nadřazeno nad zájem dítěte na klidném a stabilním rodinném prostředí. Nutno podotknout, že otci byl zajištěn široký styk s dětmi, kterému ani matka nikterak nebránila.²²⁴

Ústavní soud ve svém usnesení sp. zn. I. ÚS 1484/12 ze dne 7. listopadu 2012 konstatoval, že za předpokladu, kdy obecné soudy uvedly, že je pro ně prioritou zájem dětí, které by měly optimálně vyrůstat ve stabilním a klidném prostředí, a z tohoto důvodu nenařídily střídavou výchovu, lze s tím přirozeně souhlasit. Argumentaci obecných soudů o nevhodnosti střídavé péče ÚS shledal jako racionální, neboť se jednalo o dítě, které bylo diabetikem, bylo evidentně sociálně méně adaptabilní, což ve spojitosti s jeho onemocněním klade zvýšené nároky na přizpůsobení samotné výuky a vyžaduje rovněž velkou empatii celého školního kolektivu včetně spolužáků dítěte. Ústavní soud závěrem uvedl, že čistě z diabetologického hlediska není střídavá péče vyloučena, avšak v kombinaci s malou adaptibilitou dítěte v tomto případě vhodná nebyla.²²⁵

²²³ Tamtéž.

²²⁴ Rozsudek Krajského soudu v Praze č. j. 31 Co 457/2011-426 ze dne 17. ledna 2012.

²²⁵ Usnesení ÚS sp. zn. I. ÚS 1484/12 ze dne 7. listopadu 2012.

5.5. Časové intervaly střídání

Jak již bylo nastíněno v druhé kapitole, časové intervaly, ve kterých by se rodiče měli v péči o dítě střídat, se mohou v závislosti na specifčnosti každého případu lišit. Vzhledem k tomu, že zákon nikde časové intervaly v souvislosti se střídavou péčí neřeší, je optimálním řešením dohoda rodičů.²²⁶ Nejsou-li rodiče schopni se dohodnout, je výběr frekvence střídání zcela v rukou soudu. Soud se při rozhodování řídí např. věkem dítěte, jeho zdravotním stavem, vzdáleností mezi bydlišti rodičů, pracovním vytížením rodičů apod.²²⁷ Nejčastější jsou týdenní či čtrnáctidenní intervaly, neboť delší intervaly by nemusely být pro dítě vhodné, především pro děti útlého věku, na něž by dlouhodobá absence přítomnosti druhého rodiče mohla mít negativní důsledky v podobě stesku, odcizení či stresu.

V rámci druhé kapitoly bylo již uvedeno, že dny, potažmo týdny, po které dítě tráví čas s jedním rodičem se nemusejí nezbytně rovnat dnům, popř. týdnům, po které je dítě v péči rodiče druhého. K nerovnoměrnosti střídavé péče se vyjádřil Ústavní soud ve svém usnesení sp. zn. IV. ÚS 2248/10 ze dne 13. ledna 2011. Obecné soudy v projednávaném případě rozhodly o svěřeni dítěte do střídavé péče v časovém rozsahu 2:1 ve prospěch matky (tj. dva týdny u matky, jeden týden u otce).²²⁸ Otec s takovým časovým rozložením intervalů nesouhlasil a obrátil se proto s ústavní stížností na ÚS.

Ústavní soud konstatoval, že skutečnost, že soudy rozhodly o střídavé výchově nerovnoměrně mezi oba rodiče a nevyhověly přání otce mít pro výchovu dítěte stejný prostor jako matka, nepředstavuje v projednávané věci porušení práva dítěte na péči rodičů podle čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. V projednávané věci bylo dítě do střídavé péče obou rodičů svěřeno v uvedeném poměru 2:1 z důvodu, že dítě mírně citově více inklinovalo k matce.²²⁹

Ve vztahu k nestejnoměrnosti se ÚS vyjádřil také v nálezku sp. zn. I. ÚS 3065/21, když uvedl, že byť se na první pohled může zdát nedůležité, zda obecné soudy zvolí model výlučné péče s širokým stykem pro nerezidentního rodiče nebo střídavé (nestejnoměrné) péče – není tomu tak (pokud jde o hledisko

²²⁶ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. V Praze: C.H. Beck, 2015. s. 75-79. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-596-1.

²²⁷ GREGOROVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLIČKOVÁ, Zdeňka. *Výchova, výživa a státní sociální podpora. Právní rozhledy*, 1999, roč. 7, č. 4, s. 170. ISSN 1210-6410.

²²⁸ Rozsudek Okresního soudu v Jihlavě č. j. 11 P 115/2007-286 ze dne 29. dubna 2009 a rozsudek Krajského soudu v Brně - pobočka v Jihlavě č. j. 54 Co 1010/2009-390 ze dne 11. května 2010.

²²⁹ Usnesení ÚS sp. zn. IV. ÚS 2248/10 ze dne 13. ledna 2011.

stejného časového rozmezí). Apeloval na obecné soudy, aby vždy zvažovaly model střídavé, a to i střídavé nestejněměrné péče, neboť především tak bude rodičům zajištěno jejich rovnocenné postavení.²³⁰

Ústavní soud se ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 1835/12 ze dne 5. září 2012 zabýval kuriózním případem, v rámci kterého přezkoumával rozsudek Krajského soudu v Praze, kterým byly děti svěřeny do střídavé péče obou rodičů s intervalem střídání půl roku, neboť matka se po rozchodu s otcem dětí plánovala přestěhovat na Nový Zéland za svým novým partnerem.²³¹

V návaznosti na rozsudek Krajského soudu v Praze podal otec ústavní stížnost k ÚS, v rámci které požadoval jeho zrušení a vrácení věci zpět odvolacímu soudu k dalšímu řízení. Ve vztahu k intervallům střídání, kterým odvolací soud návrhu matky vyhověl, tj. půl roku, Ústavní soud uvedl, že se odvolací soud nezabýval vhodností střídavé výchovy navrhované matkou z hlediska psychologického a v této souvislosti rovněž neučinil žádná skutková zjištění. Dále konstatoval, že přístup dětských psychologů ke střídavé výchově, navíc střídavé výchově s intervally delšími než pár týdnů, je velice zdrženlivý. Dle některých odborníků by se za střídavou výchovu neměly považovat delší cykly než tři týdny, tj. měsíc, půl roku a rok, neboť ztrácejí charakter střídavé výchovy a jedná se tak spíše o střídavé svěřování dítěte do péče vždy jednoho rodiče.²³²

Ústavní soud také zdůraznil, že dle části odborníků by střídavá výchova neměla představovat střídání školního kolektivu. Místo toho by se rozšířený styk měl uskutečňovat tak, že by děti navštěvovaly jednu zemi po celou školní docházku a druhou zemi během letních a zimních prázdnin. Toto by mělo zabránit škodlivým důsledkům u dětí, které jsou již velmi fixovány na svůj kolektiv vrstevníků. Střídání kolektivu, ať už týdenní nebo půlroční, vytrhává dítě z jeho dětského kolektivu a mohlo by ho dělat outsiderem. Takové střídání by mohlo vést k tomu, že dítě by přišlo o vztahy v kolektivu, které se tvoří během celé školní docházky.²³³

5.6. „Střídavá péče“ nejen u nezletilých

Unikátním rozhodnutím ÚS se stalo usnesení sp. zn. II. ÚS 1517/21 ze dne 23. června 2021, ve kterém se ÚS zabýval svěřením psa do péče. V uvedeném případě šlo o spor dvou bývalých partnerů, kdy se bývalá partnerka

²³⁰ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. května 2022.

²³¹ Rozsudek Krajského soudu v Praze č. j. 21 Co 522/2011-607 ze dne 21. února 2012.

²³² Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 1835/12 ze dne 5. září 2012.

²³³ Tamtéž.

stěžovatele domáhala žalobou před okresním soudem o uložení povinnosti stěžovateli psa jí předat. Po rozchodu partnerů si na základě vzájemné dohody psa v intervalu jednoho týdne předávali až do té doby, kdy stěžovatel svůj závazek nesplnil a psa nepředal.²³⁴

S žalobou současně vedlejší účastnice navrhla vydání předběžného opatření, kterým by tato povinnost byla nařízena z důvodu psovy fixace na ni. Návrh na vydání předběžného opatření byl okresním soudem zamítnut, avšak krajský soud na základě odvolání rozhodnutí změnil a návrhu vyhověl s odůvodněním, že pes je živý tvor a absence kontaktu s osobou, na kterou je fixován, by mohlo jemu i dané osobě způsobit psychickou újmu. Stěžovatel namítal, že obecné soudy nejsou oprávněny stanovit pravidla „střídavé péče“ o psa. Ústavní soud však uvedl, že obecné soudy z obecně uznávaných výkladových pravidel právních předpisů nevybočily, a to ani s přihlédnutím k tomu, že se předběžné opatření týkalo psa.²³⁵

Dle ÚS se bývalá partnerka, tedy vedlejší účastnice, nedomáhala zrušení spoluvlastnictví, ale rozhodnutí o významné záležitosti týkající se společné věci ve smyslu § 1129 odst. 1 OZ. Prokáže-li se v řízení o žalobě, že je spoluvlastnicí psa a že mezi nimi existuje citová vazba, pak toto ustanovení umožňuje úpravu vzájemných vztahů spoluvlastníků tak, aby uvedená vazba zůstala u každého z nich zachována.²³⁶

Závěrem ÚS připomněl, že jeho úkolem není předjímat možné způsoby úpravy vzájemných vztahů, avšak neshledal žádný důvod, proč by jednou z variant řešení nemohlo být uložení povinnosti předávat si psa navzájem ve stanovených termínech ve formě „střídavé péče“.²³⁷

²³⁴ Usnesení ÚS sp. zn. II.ÚS 1517/21 ze dne 23. června 2021.

²³⁵ Tamtéž.

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ Tamtéž.

6. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

6.1. Evropský soud pro lidská práva

Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) dohlíží na to, aby členské státy Rady Evropy dodržovaly práva a záruky stanovené v Evropské úmluvě o lidských právech, která se právě díky výkladové činnosti ESLP vyvíjí. ESLP svou praxí prakticky rozšiřuje rozsah práv, která jsou v rámci EÚLP garantována. ESLP tak svými rozhodnutími a výkladem EÚLP přispívá k vývoji lidskoprávních standardů a k posilování ochrany lidských práv v Evropě. Díky své činnosti ESLP dokáže zajistit, že práva stanovená EÚLP jsou aplikována i v situacích, které nebyly předvídané při přijímání EÚLP.²³⁸ ESLP tak pomáhá zajistit, aby lidská práva byla respektována v každé situaci a v každém kontextu, a to nejen v rámci států, ale i v mezinárodním prostředí. Rozhodnutí ESLP jsou závazná a země, jichž se předmětné rozhodnutí týká, jsou povinny jej respektovat.

Vzhledem k tomu, že EÚLP byla do legislativy členských států inkorporována, členské státy jsou tak zavázány respektovat práva zakotvená v EÚLP. Vnitrostátní soudy proto musí EÚLP uplatňovat. Pokud by byly podány námitky na nedostatečnou ochranu práv jednotlivců v případě, že by soudy EÚLP neaplikovaly, může členský stát stanout a následně být odsouzen Evropským soudem pro lidská práva.

EÚLP rozlišuje dva typy stížností směřující proti jednomu či více státům, které ratifikovaly EÚLP. Jedná se o individuální stížnosti, které mohou být podány jednotlivci, skupinou jednotlivců, obchodními společnostmi nebo nevládními organizacemi, které se domnívají, že byla porušena jejich práva, a mezistátní stížnosti (tj. situace, kdy stížnost jednoho státu směřuje proti druhému státu). Individuální stížnost lze podat jen za splnění určitých podmínek. Takovými podmínkami jsou např.: a) vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků, v případě ČR to znamená využití práva podat ústavní stížnost a její následné odmítnutí/zamítnutí Ústavním soudem, b) tvrzení o porušení práv zaručených EÚLP aj.²³⁹

Jak již bylo uvedeno výše, judikatura ESLP má velký význam mj. proto, že na ni Ústavní soud ve svých rozhodnutích odkazuje a podkládá jimi své názory

²³⁸ EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA. ESLP v 50 otázkách. In: *European Court of Human Rights* [online]. 2021 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/50questions_CES.pdf

²³⁹ Tamtéž.

v rozhodnutí uvedené.²⁴⁰ Lze tedy konstatovat, že Ústavní soud ČR zastává obdobný úhel pohledu jako ESLP. Vzhledem ke značnému množství judikatury budou níže představena vybraná významná rozhodnutí ESLP, která jsou k problematice střídavé péče relevantní. Jedná se tedy zejména o rozhodnutí, jež se opírají o argumenty, které mnohdy přejímá i Ústavní soud ČR.

6.1.1. Potřeba důkazů – Mustafa a Armağan Akın proti Turecku

Nutností založení rozhodnutí o svěření dítěte do péče na dostatku důkazů se zabýval ESLP v rozhodnutí č. 4694/03 ze dne 6. dubna 2010. Turecké soudy svěřily rozvedeným manželům děti do péče takovým způsobem, že dvě děti rozdělily, a stanovily jednotlivé intervaly, během kterých si rodiče nezletilé „vyměňovali“. Otec následně požadoval, aby děti mohly trávit jeden víkend spolu u jednoho rodiče a následující víkend u rodiče druhého, aby neztratily vzájemný kontakt, neboť matka dětí v jejich vzájemném kontaktu bránila, avšak jeho návrhy byly zamítnuty.

ESLP se k výše uvedenému vyjádřil v tom smyslu, že postup tureckých soudů představoval zásah do práva stěžovatelů na respektování jejich rodinného života, a deklaroval proto porušení čl. 8 EÚLP.²⁴¹ Soudy nejenže znemožnily oběma sourozencům stýkat se, ale také znemožnily otci být ve společnosti obou svých dětí současně. ESLP vyjádřil své znepokojení nad tvrzením turecké vlády, která uvedla, že rozhodnutí vnitrostátních soudů ve vzájemném styku dětí nebránila. ESLP v této souvislosti uvedl, že tento argument není akceptovatelný. Zachování vazeb mezi dětmi je natolik důležité, aby nebylo ponecháno pouze na libovůli jejich rodičů. Tureckému soudu první instance dále vytkl, že nejen, že nezjistil názor dětí, ale ani svá rozhodnutí neopřel o jakékoliv důkazy jako jsou psychologické a jiné odborné posudky, byť byl otcem informován o tom, že dětem situace způsobuje psychické problémy.

²⁴⁰ Srov. např. nález ÚS sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. května 2014 či usnesení ÚS sp. zn. I. ÚS 2661/10 ze dne 30. září 2010.

²⁴¹ Čl. 8 odst. 1 a 2 EÚLP stanoví: (1) „Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. (2) „Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

ESLP uvedl, že je třeba vždy posoudit kvalitu rozhodovacího procesu a je povinen zjistit, zda závěry vnitrostátních orgánů měly dostatečný důkazní základ. To zahrnuje případné výpovědi svědků, zpráv příslušných orgánů a jiné důkazy.²⁴²

6.1.2. Nesouhlas rodiče – Zaunegger proti Německu

V rozhodnutí ESLP ve věci č. 22028/04 ze dne 3. prosince 2009 se ESLP zabýval případem otce, který se domáhal střídavé péče o dítě narozené mimo manželství. Střídavá péče však byla německými soudy odmítnuta z důvodu nesouhlasu matky dítěte.²⁴³

ESLP tuto situaci označil jako diskriminující, neboť otcové děti, které se narodily do manželství, i přes potenciální nesouhlas mohli žádat o posouzení ostatních okolností a žádat o svěřeni dítěte do střídavé péče. ESLP k tomuto uvedl, že byť neexistuje evropský konsenzus ohledně toho, zda mohou otcové děti narozených mimo manželství právo žádat o střídavou péči i bez souhlasu matky, zdá se, že společným východiskem ve většině členských států je, že rozhodnutí o svěřeni do péče má být založeno na nejlepším zájmu dítěte. Pokud tedy nastane konflikt mezi rodiči, mělo by takové svěřeni být podrobena kontrole ze strany vnitrostátních soudů. ESLP tak konstatoval, že obecné soudy nemohou střídavou péči vyloučit z důvodu, že s tímto způsobem výchovy jeden z rodičů nesouhlasí, protože požaduje svěřeni dítěte do výlučné péče, a deklaroval porušení čl. 14²⁴⁴ ve spojení s čl. 8 EÚLP.²⁴⁵

6.1.3. Přání dítěte – Havelka a ostatní proti České republice

V rozhodnutí ESLP ve věci č. 23499/06 ze dne 21. června 2007 konstatoval ESLP porušení práva stěžovatelů na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 EÚLP. Děti, které byly spolu se svým otcem stěžovateli, byly dle rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 10 pro nedostatečnou péči ze strany otce svěřeny do ústavní výchovy. Toto rozhodnutí následně bylo Městským soudem v Praze potvrzeno a stížnost podaná k Ústavnímu soudu skončila jejím odmítnutím. ESLP se ve věci zabýval mj. námitkou, že kolizním opatrovníkem byl určen

²⁴² Rozsudek senátu ze dne 6. dubna 2010, *Mustafa a Armağan Akin proti Turecku*, č. 4694/03.

²⁴³ Rozsudek senátu ze dne 3. prosince 2009, *Zaunegger proti Německu*, č. 22028/04.

²⁴⁴ Čl. 14 EÚLP stanoví: „Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

²⁴⁵ Rozsudek senátu ze dne 3. prosince 2009, *Zaunegger proti Německu*, č. 22028/04.

OSPOD, který však byl současně navrhovatelem svěřeni dětí do ústavní výchovy. ESLP se dále zabýval procesními aspekty věci, neboť děti nebyly soudy vyslechnuty, byť v dané době byly již jedenáct, dvanáct a třináct let staré. Přestože neexistovaly žádné překážky, Obvodní soud pro Prahu 10 otce ani osobně nepředvolal poté, co se nedostavil na jednání. Otce dětí vyslechnul Městský soud v Praze až v momentě, kdy byly děti v dětském domově již po dobu jednoho roku.²⁴⁶

Pro rozhodnutí, které má takový význam pro budoucnost dětí, musí být názory rodičů, kteří projeví zájem, nutně brány v úvahu mezi prvními. ESLP proto shledal porušení článku 8 EÚLP, neboť rozhodnutí o umístění dětí do ústavní výchovy nebyla podepřena dostatečnými argumenty, které by odůvodnily jejich adekvátnost ve vztahu ke sledovanému cíli.²⁴⁷

²⁴⁶ Rozsudek senátu ze dne 21. června 2007, *Havelka a ostatní proti České republice*, č. 23499/06.

²⁴⁷ Tamtéž.

7. Střídavá péče v číslech

Ministerstvo spravedlnosti České republiky každoročně zveřejňuje výstupní sestavy z výkazů o činnosti soudů a státních zastupitelství a výstupní sestavy ze statistických listů vyhotovovaných soudy a státními zastupitelstvími z pravomocně skončených věcí trestní, civilní, opatrovnické, obchodní a insolvenční agendy.²⁴⁸

Ze statistických listů za roky 2014-2021²⁴⁹ jednoznačně vyplývá, že konvenční model svěřením dítěte do péče matce postupně klesá ve prospěch střídavé péče. Taková tendence je s největší pravděpodobností způsobena judikaturou Ústavního soudu a celospolečenským klimatem spolu s odbornými diskusemi týkajícími se rozhodování o dětech na mezinárodní úrovni apod.²⁵⁰

Do kategorie „*první rozhodnutí o svěřením do péče*“ spadají i případy nezletilých dětí nesezdaných rodičů, případy, kdy je nutné upravit poměry ještě před rozvodem manželství, svěřením dítěte do péče při neplatnosti manželství či výsledku určení otcovství.²⁵¹ Nutno však podotknout, že níže uvedený graf č. 1 nereflktuje případy dětí rodičů, kteří nejsou manželi a jsou schopni se po rozpadu vztahu na péči dohodnout. Graf č. 1 rovněž neodráží ty změny, na které rodiče přistoupí po pravomocném rozhodnutí soudu z toho důvodu, že jim soudem stanovená forma péče nevyhovuje, aniž by se domáhali změny rozhodnutí v dalším soudním řízení. Do grafu č. 1 byly zahrnuty tři nejčastější formy péče, kterými je svěřením do výlučné péče matky, svěřením do střídavé péče a svěřením do výlučné péče otce. Ze statistických listů za rok 2021 vyplývá, že do výlučné péče matky bylo svěřeno více než 72 % dětí, do střídavé péče bylo svěřeno cca 13,4 % dětí, do výlučné péče otce pak přes 6,4 %, do společné péče více než 5,9 % a do péče jiné fyzické osoby přes 1,7 %.²⁵²

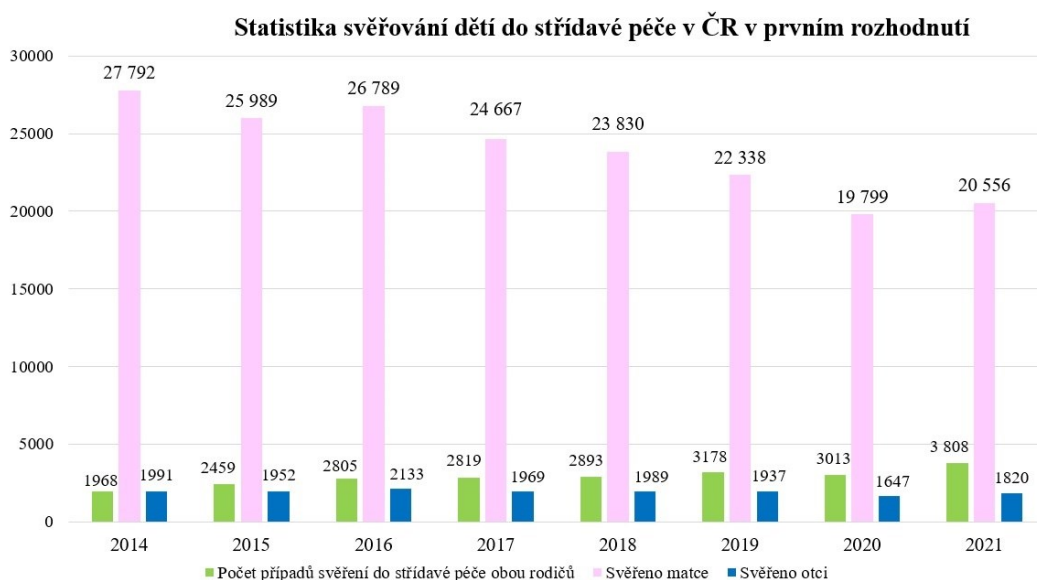
²⁴⁸ [infodata] – Úvod. In: [cslav.justice.cz](https://cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html?timeout=true) [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html?timeout=true>

²⁴⁹ Posuzování tendence soudů ke svěřování dítěte do střídavé péče bylo pro účely této podkapitoly započato od roku 2014, neboť v předešlých letech, tj. 2008 – 2013, statistiky uvádějí počty svěřování nezletilých do společné popř. střídavé péče dohromady. Z uvedených údajů tak nelze pro tyto roky s přesností určit, jaký konkrétní počet případů vyústil svěřením do střídavé péče.

²⁵⁰ Ministerstvo spravedlnosti ve své výroční statistické zprávě 2021 uvádí, že nedisponuje statistikami o tom, jak často se jedná v rámci výhradní péče jednoho rodiče o tzv. rozšířený styk s dítětem.

²⁵¹ [infodata] – Přehledy statistických listů. In: [cslav.justice.cz](https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html) [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>

²⁵² Tamtéž.

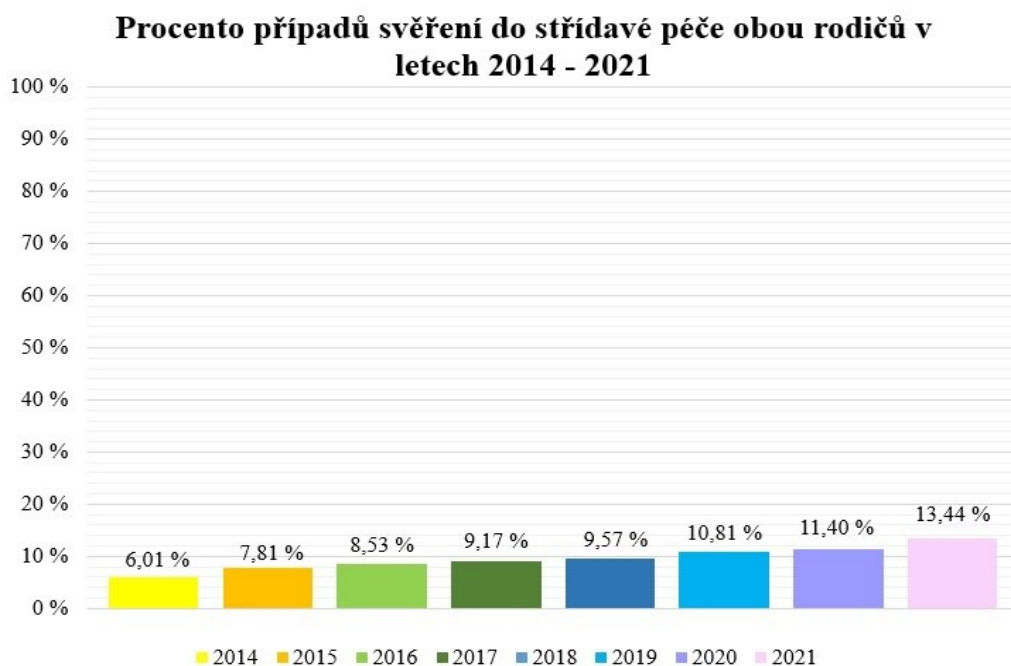

Graf č. 1: Statistika svěřování dětí do střídavé péče v ČR v prvním rozhodnutí v letech 2014-2021.²⁵³

Níže uvedený graf č. 2 pak srovnává procentuální vývoj tendence soudů rozhodovat v prvním rozhodnutí o svěření dětí do střídavé péče napříč lety 2014-2021.²⁵⁴ Je zcela evidentní, že střídavá péče je každým rokem pro obecné soudy stále více přijatelnější a lze předpokládat, že vzhledem k její rostoucí tendenci lze i do budoucna očekávat stále vyšší procento rozhodnutí obecných soudů v její prospěch. Poměrně vysoký procentuální nárůst lze zaznamenat mezi lety 2014-2015 (1,80 %), který lze s největší pravděpodobností přičítat zásadním nálezům Ústavního soudu ve prospěch presumpce střídavé péče, a to nálezu ÚS sp. zn. I. ÚS 2482/13 a sp. zn. I. ÚS 1506/13. Vzhledem k nedávnému nálezu ÚS sp. zn. I. ÚS 3065/21 a jeho analýze paušálních argumentů obecných soudů lze očekávat, že poměrně vysoký procentuální nárůst by mohl být v budoucnu zaznamenán mezi lety 2021-2022, potažmo 2022-2023.

²⁵³ Graf č. 1 je výsledkem vlastní práce na základě sběru dat z: [infodata] – Přehledy statistických listů. In: cslav.justice.cz [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>

²⁵⁴ Tamtéž.

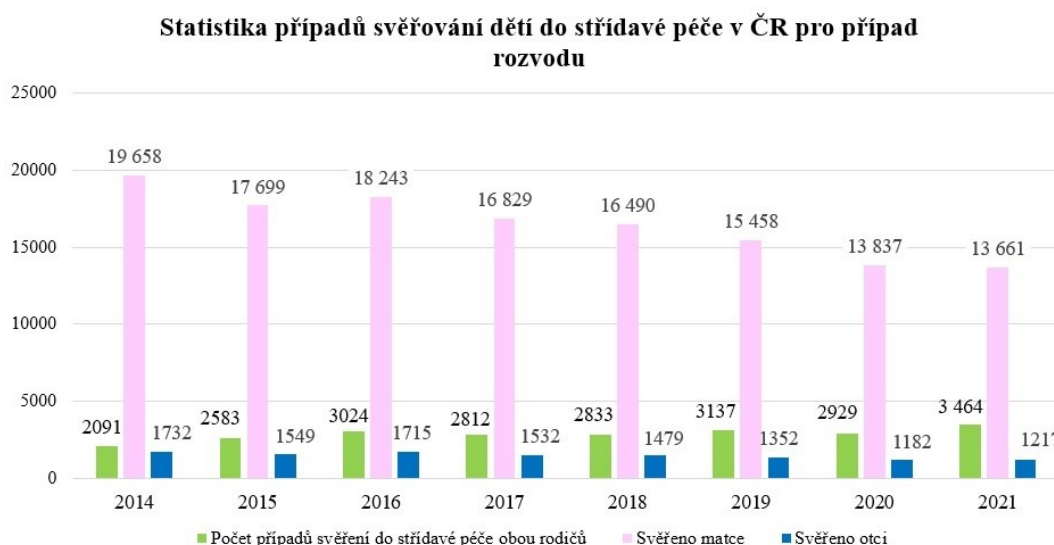

Graf č. 2: Procentuální vývoj svěřování dětí do střídavé péče v ČR v prvním rozhodnutí v letech 2014-2021.²⁵⁵

Statistika uvedená níže (graf č. 3) pak ukazuje konkrétní čísla svěřeni dítěte do péče v prvním rozhodnutí pro případ rozvodu, graf opět za účelem lepší přehlednosti reflektuje pouze tři zmíněné formy péče. Vzhledem k tomu, že opatrovnické řízení předchází rozvodovému řízení, prvním rozhodnutím pro případ rozvodu je takové rozhodnutí, které upravuje poměry na dobu po následném rozvodu. V roce 2021 bylo pro případ rozvodu bylo svěřeno do výlučné péči matky přes 66 % projednávaných případů, více než 16 % bylo

²⁵⁵ Graf č. 2 je výsledkem vlastní práce na základě sběru dat z: [infodata] – Přehledy statistických listů. In: cslav.justice.cz [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>

svěřeno do střídavé péče, do společné péče bylo svěřeno více než 10 % případů a do péče jiné fyzické osoby případů 0,13 %.²⁵⁶

Graf č. 3: Statistika svěřování dětí do střídavé péče v ČR pro případ rozvodu v letech 2014-2021.²⁵⁷

Ministerstvo spravedlnosti ČR každoročně vydává výroční statistickou zprávu, která prezentuje údaje o stavu českého soudnictví. Z výroční statistické zprávy z roku 2022 (tj. za rok 2021)²⁵⁸ vyplývá, že v roce 2021 ve více než 70 % případů svěřil soud dítě do péče matce, jak ostatně bylo zmíněno výše.²⁵⁹ Následující plošný graf č. 4 zachycuje statistiku, jak často je dítě svěřeno do péče matky, otce, jiné fyzické osoby či oběma rodičům do společné nebo střídavé péče. Podle konkrétních čísel se podíl případů, kdy soud svěřil dítě matce, snížil z 86,6 %

²⁵⁶ Tamtéž.

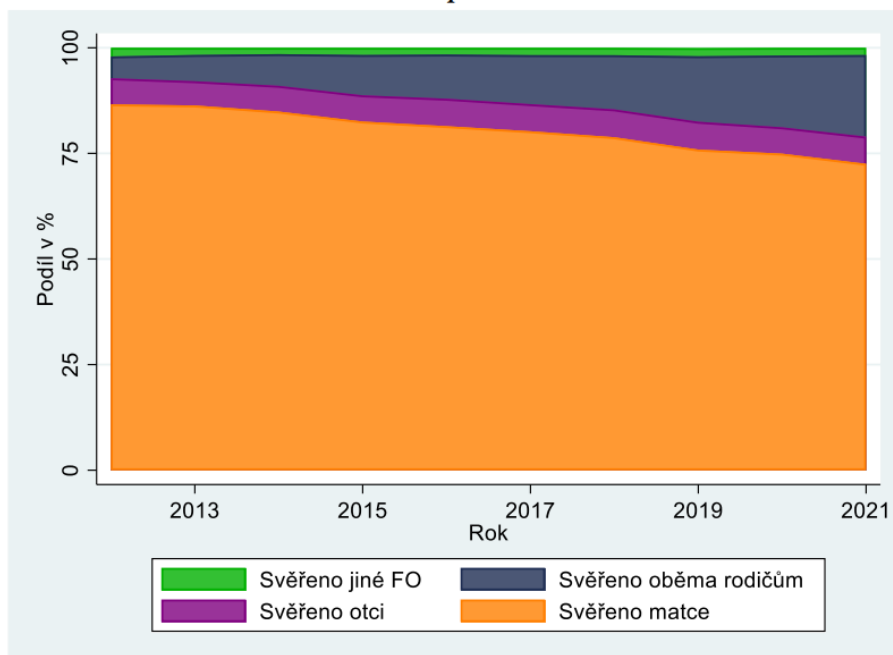
²⁵⁷ Graf č. 3 je výsledkem vlastní práce na základě sběru dat z: [infodata] – Přehledy statistických listů. In: cslav.justice.cz [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>

²⁵⁸ Výroční statistická zpráva z oblasti české justice z roku 2022 je poslední zveřejněnou a dostupnou výroční statistickou zprávou ke dni odevzdání této práce, tj. 31. března 2023.

²⁵⁹ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *České soudnictví 2021: Výroční statistická zpráva* [online]. 2022 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2021.pdf/37d8da17-4fee-4001-a473-fdb840f78936

v roce 2012 na 72,5 % v roce 2021, zatímco podíl případů, kdy bylo dítě svěřeno oběma rodičům, se zvýšil z 5,2 % na 19,3 % (tj. téměř čtyřnásobek).²⁶⁰

Graf 48: OS – svěřování dítěte do péče

Graf č. 4: Svěřování dítěte do péče v letech 2013-2021.²⁶¹

Na základě výše uvedených informací a předložených statistických grafů lze konstatovat, že data jednoznačně ukazují, že střídavá péče se stává častější formou péče a frekvence jejího využití se zvyšuje jak u ní, tak u péče společné. Stereotyp v podobě svěřování dítěte do výlučné péče je evidentně v regresi, což může být zapříčiněno např. proměnami v genderových rolích, kdy daleko větší množství otců usiluje o podíl na péči o děti a po rozchodu rodičů prosazuje svá rodičovská práva.²⁶² Na druhou stranu i po více než dvaceti letech (od roku 1998, kdy byl do ZOR institut střídavé péče začleněn) drtivě i nadále převažuje počet případů svěřování dětí do výlučné péče matky a i přes určitou preferenci střídavé péče ze strany Ústavního soudu je zřejmé, že změna je velmi pozvolná. Na další rozšíření střídavé péče bude mít eventuálně vliv až generační posun u samotných rodičů nezatížených původními stereotypy, že je dítě svěřováno zpravidla

²⁶⁰ Tamtéž.

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² HÖHNE, Sylva a Jana PALONCYOVÁ. Péče a výživa dětí po rozchodu rodičů podle výsledků opatrovnických řízení. *Demografie, revue pro výzkum populačního vývoje* [online]. 2021, č. 1, s. 1-19 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/143550791/13005321q1_3-21.pdf/1b601bb1-def9-4b3a-8e54-8caf54c6526d?version=1.1

do výlučné péče matky a že výlučně matka je hlavním vychovatelem. Domnívám se proto, že samotná rozhodovací praxe nemá takovou sílu, aby během krátkého období zvrátila nepoměr mezi formami péče o dítě, a půjde tak spíše o dlouhodobý a pozvolný proces.

Závěr

Je nepochybné, že rodinné právo představuje jedno z nejsenzitivnějších právních odvětví, o čemž jsem se během analýzy nepřehledného množství soudních rozhodnutí sama přesvědčila. Mimořádně citlivou pak shledávám právě oblast svěřování dětí do péče, neboť se jedná o problematiku, která v sobě zahrnuje emocionální prvek nejen u soudících se rodičů, ale především i u samotných dětí.

Cílem této diplomové práce bylo analyzovat rozhodovací praxi soudů ve vztahu ke střídavé péči o dítě, neboť i přes dvacetiletou existenci institutu střídavé péče v naší právní úpravě není judikatura českých soudů jednotná. Nic na světě není černobílé, a to ani materie střídavé péče, se kterou se pojí značné množství otázek, na které jsou názory jak soudů, tak odborníků rozdílné. Právě z tohoto důvodu je zapotřebí přistupovat ke každému případu individuálně a řádně zkoumat všechny specifické okolnosti, které se k danému případu pojí, což ostatně vychází i z judikatury Ústavního soudu.

V rámci této diplomové práce jsem věnovala největší pozornost jednotlivým kritériím, kterými se obecné soudy při rozhodování o svěřování dítěte do střídavé péče zabývají a na základě kterých svá rozhodnutí ve prospěch či neprospěch střídavé péče odůvodňují. Rozhodovací praxe obecných soudů je výrazným způsobem ovlivňována judikaturou Ústavního soudu, což plyne i z jeho nedávných nálezů, ve kterých se k požadavkům na rozhodování obecných soudů o střídavé péči Ústavní soud vyjadřuje a tyto požadavky definuje a vytváří. Argumenty, které byly donedávna obecnými soudy užívány v neprospěch střídavé péče jako např. nízký věk dítěte, špatná komunikace rodičů, jejich pracovní vytížení či vzdálenost jejich obydli nesmějí být samy o sobě důvodem pro její vyloučení. Jak již bylo předesláno, z judikatury Ústavního soudu však současně vyplývá, že je zapotřebí ke každému případu přistupovat individuálně, neboť nelze stanovit a aplikovat žádný „vzorec“, podle kterého se bude vždy a za každých okolností při rozhodování o úpravě poměrů k dětem postupovat. Uvedená kritéria tak v závislosti na specifičnosti případu mohou představovat překážku střídavé péče, vždy je však potřeba, aby takové rozhodnutí soud vždy důkladně a přesvědčivě odůvodnil.

Ve vztahu k judikatuře Ústavního soudu jsem se dále zaměřila na presumpci střídavé péče a kritéria vhodnosti střídavé péče, která Ústavní soud judikoval. Je zřejmé, že Ústavní soud považuje za nejlepší zájem dítěte situaci, kdy o něj pečují oba rodiče, avšak pouze za předpokladu, že jím vymezená kritéria splňují oba

rodiče stejnou měrou. Nad rámec toho je ovšem nezbytné vždy zkoumat např. specifickou osobnost, potřeby, zdravotní stav dítěte i rodiče aj.

Velice důležitou roli hraje bezesporu judikatura Evropského soudu pro lidská práva, o níž by se dalo říci, že do určité míry Ústavnímu soudu nepřimo udává směr, jakým se při posuzování, zda obecné soudy při rozhodování o svěřeni dítěte do střídavé péče pochybily, vydat.

Osobní zkušenost se střídavou péčí nemám, avšak na základě studovaných soudních rozhodnutí, odborné literatury a článků pro účely této diplomové práce jsem si na střídavou péči svůj názor utvořila. Možná právě z toho důvodu, že o mne moji rodiče pečovali celý život společně, vnímám potřebu přítomnosti obou rodičů v životě dítěte jako důležitou. Domnívám se, že střídavá péče je skutečně optimální formou péče pro všestranný vývoj dítěte, avšak pouze za předpokladu, že je takové svěřeni dítěte v jeho zájmu. Pakliže se jedná o dítě útlého věku, přikláním se spíše k názoru, že by vzhledem k potřebě životní stability neměla mít v průběhu prvního roku života nezletilého střídavá péče prioritu. Ve většině případů by tak byla spíše vhodná výlučná péče, přičemž střídavá péče by přicházela v úvahu jen za předpokladu vzájemně souladného postoje a zjištěného odpovědného přístupu obou rodičů.

Ve vztahu ke vzdálenosti bydlišť rodičů se ztotožňuji se závěry Ústavního soudu, že by toto kritérium nemělo samo o sobě představovat argument v neprospěch střídavé péče. Postupem času totiž přibývá rodičů, kteří např. migrují v rámci ČR, ale i do zahraničí za prací či za novými partnery, a z tohoto důvodu považují tento argument za přežitý.

Pokud jde o vzájemnou komunikaci rodičů, zastávám názor, že jsou-li rodiče schopni spolu komunikovat, respektovat se, efektivně a racionálně řešit záležitosti týkající se dítěte a péče o něj, je střídavá péče vhodným řešením. Pokud však taková komunikace zcela absentuje, nelze takový model střídavé péče považovat za funkční. Se střídavou péčí by se oba rodiče měli ztotožňovat a i přes interní konflikty musí být schopni je překonat a jednat takovým způsobem, který je v zájmu dítěte. Pokud tedy jeden nebo druhý rodič z důvodu vzájemných nespornů nedokáže a odmítá s druhým rodičem komunikovat, nebude střídavá péče s největší pravděpodobností fungovat.

V případě autoritativního rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do střídavé péče je nezbytné, aby se rodiče s takovou formou péče o dítě ztotožnili, neboť soudem nařízená střídavá péče nefunguje na bázi dobrovolnosti. Pokud by nastala situace,

kdy by rodič takové rozhodnutí nerespektoval, měl by soud jeho respektování autoritativně vynutit.

Souhlasím rovněž s názorem Ústavního soudu, že v případě, že bude střídavá péče vyloučena z důvodu pracovního vytížení rodiče, dostává se tak rodič do vsutku nepříjemné situace, kdy se musí rozhodnout, zda setrvat u stávajícího zaměstnání na úkor střídavé péče o dítě nebo zaměstnání změnit na méně náročné. Takové případy vyloučení střídavé péče by dle mého názoru měly být skutečně ojedinělé a měly by se vztahovat výhradně na povolání, která Ústavní soud příkladmo uvedl (voják na zahraniční misi apod.). Nutno však mít stále na paměti, že je nutné každý případ zkoumat jednotlivě a přihlížet ke všem okolnostem.

Mým dalším cílem bylo rovněž zjistit, jak se rozhodovací praxe soudů ve vztahu k jejich tendenci svěřování dětí do střídavé péče vyvíjí. Z předložených statistických údajů vyplývá, že nejčastěji rozhodnutí o svěřování nezletilých do péče končí výlučnou péčí matky. Pozitivní zprávou je, že zaběhnutá konvence svěřování dítěte do výlučné péče matky se jeví být na ústupu, a to pravděpodobně jak v důsledku posunu v genderových rolích a odlišného vnímání rolí rodičů (zejména otce), neboť čím dál více otců vznáší požadavek podílet se plnohodnotně a v kompletním rozsahu na péči o dítě, tak i v důsledku vlivu judikatury Ústavního soudu ČR.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

GREGOROVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Výchova, výživa a státní sociální podpora. *Právní rozhledy*, 1999, roč. 7, č. 4, s. 170. ISSN 1210-6410.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství, komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 96, ISBN 978-80-7400-061-4.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015. s. 188, ISBN 978-80-7400-552-7.

HUSSEINI, Faisal. Střídavá výchova. *Soudní rozhledy*, 2014, č. 7-8. s. 249. ISSN 1211-4405.

CHALUPA, Luboš. Právní význam judikatury. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 6, s. 25 an. ISSN 1210-6348.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Střídavá péče velebená i proklínaná. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 3, s. 44 an. ISSN 1210-6348.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 950-956, ISBN 978-80-7400-795-8.

MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice právní instituty. s. 2-4, ISBN 978-80-7400-796-5.

NOVÁK, Tomáš. Problematické představy o střídavé výchově dítěte po rozvodu. *Právo a rodina*, 2010, roč. 12, č. 11, s. 17. ISSN 1212-866X.

PEMOVÁ, Terezie., PTÁČEK, Radek. *Sdílené rodičovství*. 1. vydání. Praha: Národní institut pro děti a rodinu, 2020. s. 24. ISBN 978-80-87066-07-2.

RUSÝ, Pavel. Střídavá péče s odlišným rozdělením péče. *Právo a rodina*, 2018, roč. 20, č. 3, s. 18. ISSN 1212-866X.

SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HRMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 1011-1026. ISBN 978-80-7400-788-0.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. Střídavá péče o děti po rozvodu očima psychologa. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 5. s. 2. ISSN 1212-866X.

TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. V Praze: C.H. Beck, 2015. s. 75-79. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-596-1.

TYL, Jiří. Střídavá péče je prokázané pro děti lepší: Výzkumy a statistiky porozvodové péče. *Právo a rodina*, 2006, roč. 8., č. 11, s. 20. ISSN 1212-866X.

Seznam použitých internetových zdrojů

CÍZLOVÁ, Denisa. Stanovení výše vyživovací povinnosti u jednotlivých druhů péče o nezletilé děti. *Epravo.cz* [online]. Publikováno 11. 7. 2019 [cit 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stanoveni-vyse-vyzivovaci-povinnosti-u-jednotlivych-druhu-pece-o-nezletile-deti-109600.html>

ČTK. Ministerstvo připravilo novou tabulku s doporučenou výší výživného. *České noviny* [online]. 20. 9. 2022 [cit. 2023-03-01]. ISSN 1213-5003. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ministerstvo-pripravilo-novou-tabulku-s-doporucenou-vysi-vyzivneho/225925>

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA. ESLP v 50 otázkách. In: *European Court of Human Rights* [online]. 2021 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/50questions_CES.pdf

FIDRMUCOVÁ, Anna. Střídavá péče v rozhodovací praxi Ústavního soudu. *Právní rozhledy* [online]. 2017, 2017(8), 277 [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrg5pxa4s7hbpxgxzsg43q&groupIndex=1&rowIndex=0>

HÖHNE, Sylva a Jana PALONCYOVÁ. Péče a výživa dětí po rozchodu rodičů podle výsledků opatrovnických řízení. *Demografie, revue pro výzkum populačního vývoje* [online]. 2021, č. 1, s. 1-19 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/143550791/13005321q1_3-21.pdf/1b601bb1-def9-4b3a-8e54-8caf54c6526d?version=1.1

JUSTIČNÍ AKADEMIE. *3. rodinně právní symposium*. 2021 [online]. Kroměříž: Justiční akademie. [cit. 2023-02-22]. s. 11. Dostupné z: https://www.jacz.cz/images/rodinnepravni_symposium/3_symposium_Stridava_p_ece.pdf

MAYEROVÁ, Vendula. Jednou výživné, navždy výživné? *Právní prostor* [online]. Publikováno 8. 3. 2019 [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/jednou-vyzivne-navzdy-vyzivne>

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *České soudnictví 2021: Výroční statistická zpráva* [online]. 2022 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2021.pdf/37d8da17-4fee-4001-a473-fdb840f78936

PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání (1. aktualizace). [online]. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-747-7. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpw2nrql4yq&tocid=nnptembsgjpw2nrql4yq>

ŘEZNÍČEK, David, HEJNÁ, Alena. Střídavá péče ve světle současné judikatury. *Epravo.cz* [online]. Publikováno 18. 12. 2014 [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stridava-pece-ve-svetle-soucasne-judikatury-96105.html>

SIGMUNDOVÁ, Michaela. Pohovory soudu s nezletilými dětmi. *Rodinné listy* [online]. 2022, č. 2/2022 [cit. 2023-03-20]. ISSN 1805-0824. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/304757/1/2>

STEINEROVÁ, Magdalena. Porozvodová péče o děti, aneb je střídavá péče vždy ideální řešení? *Epravo.cz* [online]. Publikováno 22. 7. 2020 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/aktualne/porozvodova-pece-o-deti-aneb-je-stridava-pece-vzdy-idealni-reseni-111526.html>

TOMEŠOVÁ, Jana. Úvaha o hranici mezi střídavou a výlučnou péčí o nezletilé dítě. *Právní prostor* [online]. Publikováno 25. 6. 2019 [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/ht-uvaha-o-hranici-mezi-stridavou-a-vylucnou-peci-o-nezletile-dite?strana_do=4

TOMEŠOVÁ, Jana. Výslech dítěte v soudním řízení. *Právní prostor* [online]. Publikováno 20. 2. 2020 [cit. 2023-01-02]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/vyslech-ditete-v-soudnim-rizeni>

ÚŘAD PRO PUBLIKACE EVROPSKÉ UNIE. Shrnutí právních předpisů EU: Listina základních práv Evropské unie. In: *EUR-Lex* [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/charter-of-fundamental-rights-of-the-european-union.html>

Seznam použitých právních předpisů

Listina základních práv Evropské unie. In: *EUR-Lex* [on-line právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:cs:PDF>

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb. m. s., o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité judikatury Ústavního soudu

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 238/05 ze dne 17. ledna 2006.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 543/05 ze dne 2. března 2006.

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. února 2010.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2661/10 ze dne 30. září 2010.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2248/10 ze dne 13. ledna 2011.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 722/11 ze dne 31. března 2011.

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3765/11 ze dne 13. března 2012.

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1835/12 ze dne 5. září 2012.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1484/12 ze dne 7. listopadu 2012.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2555/13 ze dne 12. listopadu 2013.

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. května 2014.

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1506/13 ze dne 30. května 2014.

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3216/13 ze dne 25. září 2014.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2587/14 ze dne 23. října 2014.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2224/14 ze dne 9. prosince 2014.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2441/13 ze dne 15. prosince 2014.

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. prosince 2014.

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1544/14 ze dne 30. června 2015.

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 650/15 ze dne 16. prosince 2015.

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2298/15 ze dne 15. března 2016.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 247/16 ze dne 15. března 2016.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 106/15 ze dne 17. března 2015.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2156/15 ze dne 31. srpna 2015.

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 169/16 ze dne 24. června 2016.

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 823/16 ze dne 6. prosince 2016.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2821/18 ze dne 16. dubna 2019.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2502/19 ze dne 22. října 2019.

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 149/20 ze dne 31. března 2020.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. III.ÚS 1309/21 ze dne 15. června 2021.
Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 1517/21 ze dne 23. června 2021.
Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3268/21 ze dne 8. února 2022.
Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. května 2022.
Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 847/22 ze dne 9. srpna 2022.
Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2002/22 ze dne 20. září 2022.
Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2474/22 ze dne 15. listopadu 2022.
Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3350/22 ze dne 8. února 2023.

Rozhodnutí obecných soudů

Rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Labem č. j. 18 Nc 96/2001-128 ze dne 25. srpna 2003.
Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 10 Co 877/2003 ze dne 19. ledna 2004.
Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 9 Co 719/2003 ze dne 13. dubna 2004.
Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 sp. zn. 50 P 336/2006 ze dne 25. září 2006.
Rozsudek Okresního soudu v Domažlicích sp. zn. 13 Nc 287/2008 ze dne 8. prosince 2008.
Rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 10 Co 63/2009 ze dne 2. března 2009.
Rozsudek Okresního soudu v Jihlavě č. j. 11 P 115/2007-286 ze dne 29. dubna 2009.
Rozsudek Krajského soudu v Brně - pobočka v Jihlavě č. j. 54 Co 1010/2009-390 ze dne 11. května 2010.
Rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 25 Co 300/2011-374 ze dne 24. listopadu 2011.
Rozsudek Okresního soudu v Opavě č. j. 14 Nc 413/2010-647 ze dne 7. prosince 2011.
Rozsudek Krajského soudu v Praze č. j. 31 Co 457/2011-426 ze dne 17. ledna 2012.
Rozsudek Krajského soudu v Praze č. j. 21 Co 522/2011-607 ze dne 21. února 2012.
Rozsudek Okresního soudu v České Lípě č. j. 0 Nc 482/2012-147 ze dne 12. října 2012.
Rozsudek Krajského soudu v Ostravě č. j. 56 Co 485/2012-1544 ze dne 5. dubna 2013.
Rozsudek Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci sp. zn. 70 Co 116/2013 ze dne 29. května 2013.
Rozsudek Městského soudu v Brně č. j. 24 P 56/2012-116 ze dne 30. dubna 2015.
Rozsudek Krajského soudu v Brně sp. zn. 38 Co 174/2015 ze dne 8. října 2015.
Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci č. j. 83 Co 308/2015-742 ze dne 13. října 2015.
Rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 14 Co 354/2015 ze dne 8. prosince 2015.
Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 č. j. 0P 269/2007-399 ze dne 6. února 2017.
Rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 51 Co 132/2017 ze dne 27. června 2017.
Rozsudek Okresního soudu v Karviné sp. zn. 0 P 366/2018 ze dne 10. srpna 2018.
Rozsudek Okresního soudu v Příbrami sp. zn. 12 P 40/2015 ze dne 7. května 2019.

Rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 19 Co 335/2019-772 ze dne 27. listopadu 2019.

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 sp. zn. 19 P 73/2018 ze dne 20. února 2020.

Rozsudek Okresního soudu ve Vyškově č. j. 0 Nc 2076/2020-34 ze dne 17. srpna 2020.

Rozsudek Okresního soudu Praha - východ č. j. 30 P 294/2019-163 ze dne 22. září 2020.

Rozsudek Krajského soudu v Praze č. j. 32 Co 332/2020-193 ze dne 22. března 2021.

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě č. j. 14 Co 370/2021-344 ze dne 26. dubna 2022.

Rozsudek Krajského soudu v Praze sp. zn. 126 Co 47/2022 ze dne 7. září 2022.

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek Velkého senátu ze dne 13. července 2000, *Scozzari a Giunta proti Itálii*, č. 39221/98 a 41963/98.

Rozsudek senátu ze dne 18. července 2006, *Fiala proti České republice*, č. 26141/03.

Rozsudek senátu ze dne 21. června 2007, *Havelka a ostatní proti České republice*, č. 23499/06.

Rozsudek senátu ze dne 3. prosince 2009, *Zaunegger proti Německu*, č. 22028/04.

Rozsudek senátu ze dne 6. dubna 2010, *Mustafa a Armağan Akin proti Turecku*, č. 4694/03.

Seznam ostatních zdrojů

[infodata] – Úvod. In: cslav.justice.cz [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html?timeout=true>

[infodata] – Přehledy statistických listů. In: cslav.justice.cz [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>

Doporučující tabulka výživného a manuál k ní. In: *Justice.cz* [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://vyzivne.justice.cz/doporuujici-tabulka-vyzivneho-a-manual-k-ni/>

Úmluva o právech dítěte a související dokumenty. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016. str. 122. ISBN 978-80-7421-120-1.

Cizojazyčné resumé

The topic of this thesis is The approach of courts to alternate care. This thesis aims to analyze how the general courts decide on alternate custody of a child and to present the important decisions of the Constitutional Court of the Czech Republic in more detail.

The thesis consists of seven chapters, an introduction, and a conclusion. The first chapter is devoted to the introduction of personal care of the child and its forms, the definition of which is necessary for understanding the whole issue. Within this chapter, personal care is characterized and its forms are presented - except for alternate care, around which the entire second chapter is centered.

The second chapter describes the principle on which alternate care is based and what criteria are taken into account by the courts when deciding on it.

The third chapter deals with the regulation of alternate care, at the national, international, and European levels.

The approaches of the general courts form the fourth chapter. Attention is paid in particular to the requirements for the decisions of the general courts concerning the criteria which play an important role in court proceedings when deciding on alternate custody.

In the fifth chapter selected fundamental decisions of the Constitutional Court of the Czech Republic concerning alternate care are presented. These are decisions in which the Constitutional Court, for example, presumes alternate care, emphasizes the individualization of each case, or analyzes the criterion of the child's health condition.

The sixth chapter presents some decisions of the European Court of Human Rights, that are crucial, e.g. because they are often referred to in the case law of the Constitutional Court of the Czech Republic that often bases its argumentation on them.

The last chapter, entitled "Alternate care in numbers", focuses on statistical data related to decisions to entrust a child to alternate care.

Přílohy

Příloha č. 1: Doporučující tabulka Ministerstva spravedlnosti k určení výše výživného.²⁶³ (Pozn.: Kontrolní částka je orientační částka, která by povinnému zpravidla měla zůstat, neboť ve výjimečných případech může být určená částka výživného, zejména při existenci dalších vyživovacích povinností rodiče, příliš vysoká ve vztahu k možnostem, respektive životní úrovni povinného.)

Doporučující tabulka

Etapa	Věk dítěte (zpravidla)	Podíl výživného na příjmu povinného			
		1 vyživovací povinnost	2 vyživovací povinnosti	3 vyživovací povinnosti	4 vyživovací povinnosti
Předškolní věk	0–5 let	14 %	12 %	10 %	8 %
I. stupeň ZŠ	6–10 let	16 %	14 %	12 %	10 %
II. stupeň ZŠ⁹	11–15 let	18 %	16 %	14 %	12 %
SŠ a vyšší vzdělávání	16 a více let	20 %	18 %	16 %	14 %
Kontrolní částka		Pevná spodní hranice	66 % z příjmu nebo pevná spodní hranice (podle toho, která částka je vyšší)	55 % z příjmu nebo pevná spodní hranice (podle toho, která částka je vyšší)	50 % z příjmu nebo pevná spodní hranice (podle toho, která částka je vyšší)

²⁶³ Doporučující tabulka výživného a manuál k ní. In: *Justice.cz* [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://vyzivne.justice.cz/doporuujici-tabulka-vyzivneho-a-manual-k-ni/>